

ŠKOLSKÝ PODPORNÝ TÍM

TEORETICKÝ A PRAKTICKÝ
SPRIEVODCA

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

ŠKOLSKÝ PODPORNÝ TÍM

Teoretický a praktický sprievodca

NP Usmerňovať pre prax

Školský podporný tím
Teoretický a praktický sprievodca

Copyright © Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, 2022

Autorský kolektív:

© Jana Bezáková, Jana Bougdar, Natália Čavojská, Vladimíra Ďurčová, Peter Gušťačík, Marek Havrila, Veronika Hudáková, Júlia Högerová, Ivana Kmeťová, Viktor Križo, Zuzana Krnáčová, Karolína Kurnická, Roman Kurnický, Martin Kuruc, Natália Kušnieriková, Lenka Kvašňáková, Jana Lednická, Oľga Okálová, Kristína Poláková, Mária Radvákova, Michaela Svatová, Adam Škopp, Slávka Varšová, Viera Zoričáková

Recenzentky: Beáta Likeová, Jarmila Braunová

Editorka: Júlia Högerová

Grafické spracovanie: Lucia Horineková

Grafické spracovanie obálky: Lenka Javorská

Jazyková korektúra: Katarína Grotkeová

Vydavateľ: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, 2022

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2022

ISBN: 978-80-89698-32-5

Publikácia je čiastkovým výstupom národného projektu *Aktualizácia systému usmerňovania a rozvoja ďalších zložiek v systéme poradenstva a prevencie (Usmerňovať pre prax)*, ktorý bol financovaný zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave (ďalej len „VÚDPaP“) realizoval v rámci národného projektu *Aktualizácia systému usmerňovania a rozvoja ďalších zložiek v systéme poradenstva a prevencie* akreditované inovačné vzdelávanie s názvom **Koordinácia školských podporných tímov**. Vzdelávanie bolo určené pre pedagogických a odborných zamestnancov z radov formujúcich sa školských podporných tímov v systéme poradenstva a prevencie na školách. Uvedený vzdelávací program sa zameriaval na skvalitnenie komplexnej odbornej podpory detí/žiacov v školskom prostredí. Vzdelávaním prešlo a ukončilo ho takmer 320 pedagogických a odborných zamestnancov.

Obsah

Zoznam skratiek	5
Úvod	6
1. Význam školského podporného tímu pre rozvoj inklúzie v školskom prostredí	13
1.1 Školský podporný tím v systéme poradenstva a prevencie.....	16
1.1.1 Podporná úroveň prvého stupňa	17
1.1.2 Podporná úroveň druhého stupňa.....	21
2. Právne predpisy súvisiace s činnosťou školského podporného tímu	31
2.1 Nové miesto pre školský podporný tím v zákone.....	33
2.2 Deti a žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	34
2.3 Opodstatnenosť pôsobenia členov školského podporného tímu vyplývajúca z právnych predpisov	36
2.4 Ochrana osobných údajov a mlčanlivosť.....	36
2.5 Právo na informácie a informovaný súhlas zákonného zástupcu.....	38
2.6 Pracovný čas členov školského podporného tímu a jeho úprava.....	40
3. Školský podporný tím a jeho činnosť.....	49
3.1 Vízia, ciele a úlohy školského podporného tímu.....	50
3.2 Vymedzenie činnosti školského podporného tímu v dokumentácii školy	53
3.3 Zloženie a organizácia práce školského podporného tímu.....	54
3.4 Činnosti a tvorba spolupráce školského podporného tímu s aktérmi školskej komunity	58
3.4.1 Spolupráca vedenia školy a školského podporného tímu	59
3.4.2 Pedagogickí a ďalší zamestnanci školy.....	60
3.4.3 Dieťa/žiak ako aktér spolupráce	61
3.4.4 Zapojenie zákonných zástupcov.....	63
3.4.5 Bez koho to ešte nepôjde? Externí spolupracovníci a okolitá komunita	64
3.5 Participácia školského podporného tímu pri riešení komplexných prípadov.....	65
4. Koordinácia multidisciplinárnej spolupráce a odborných postupov školského podporného tímu ...	75
4.1 Efektívna komunikácie v tíme	77
4.2 Nenásilná komunikácia	78
4.3 Konflikt v tíme – práca s odlišnosťami	80
4.4 Facilitácia ako nástroj koordinácie školského podporného tímu.....	82
4.5 Hodnotenie činnosti školského podporného tímu	85

5. Školský podporný tím v kontexte multiplikácie inkluzívnej kultúry	95
5.1 Sieťovanie ako nástroj skvalitňovania činnosti školského podporného tímu	95
5.2 Mentoring v multiplikácii zručností školského podporného tímu	97
5.3 Multiplikácia zručností školského podporného tímu na rôznych úrovniach	98
5.4 Horizonty multiplikácie, sieťovania a mentoringu – príklady z praxe účastníkov vzdelávania	99
6. Dištančné možnosti činnosti školských podporných tímov	109
Záver	111

Prílohy

Príloha 1: Úloha školského podporného tímu pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy – kazuistika	117
Príloha 2: Starostlivosť školského podporného tímu o žiaka v prebiehajúcom rozvodovom konaní rodičov – kazuistika.....	125
Príloha 3: Odborné činnosti školského podporného tímu pri riešení komplexného prípadu žiaka s primárnou diagnózou pervazívnej vývinovej poruchy, s intelektovou úrovňou v pásme podpriemeru – kazuistika.....	129
Príloha 4: Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi členov školského podporného tímu	139
Príloha 5: Zapracovanie činnosti školského podporného tímu do školského poriadku – ukážka	141
Príloha 6: Zapracovanie inkluzívneho vzdelávania do školského vzdelávacieho programu – ukážka	143
Príloha 7: Plán práce školského podporného tímu ZŠ – ukážka	147
Príloha 8: Záznam zo stretnutia školského podporného tímu – ukážka	151
Príloha 9: Záznam pracovnej činnosti člena školského podporného tímu – ukážka.....	153
Príloha 10: Riešenie komplexných prípadov – kazuistika	155
Príloha 11: Facilitácia diskusie – cvičenie.....	159
Príloha 12: Proces sieťovania multidisciplinárnych tímov (MDT) v Žilinskom kraji – príklad dobrej praxe.....	161
Príloha 13: Príprava a sebareflexia mentora – cvičenie	171

Zoznam skratiek

CPP – centrum poradenstva a prevencie

CVI – centrum včasnej intervencie

IVP – individuálny vzdelávací program

MD – multidisciplinárny

MDT – multidisciplinárny tím

MDS – multidisciplinárna spolupráca

MŠ – materská škola

MŠVVaŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

NP – národný projekt

NP Štandardy – národný projekt „Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce“

NR SR – Národná rada Slovenskej republiky

OSN – Organizácia spojených národov

OZ – odborný zamestnanec

PaP – poradenstvo a prevencia

PZ – pedagogický zamestnanec

SŠ – stredná škola

ŠCPP – špecializované centrum poradenstva a prevencie

ŠKD – školský klub detí

ŠkVP – školský vzdelávací program

ŠPT – školský podporný tím

ŠVVP – špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby

NP UpP – Národný projekt Usmerňovať pre prax

ÚPSVaR – úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

VÚDPaP – Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

ZPP – zariadenie poradenstva a prevencie

ZŠ – základná škola

Úvod

Výchovno-vzdelávací systém na Slovensku reflektuje významnú potrebu orientovať výchovu a vzdelávanie na každé dieťa/žiaka, jeho individuálne výchovno-vzdelávacie potreby a prirodzenú tendenciu rozvíjať sa v celoživotnom procese učenia sa. To si vyžaduje zvyšovanie ľudského potenciálu na školách, aplikácie inovácií v prístupoch a zefektívnenie práce nielen zo strany pedagogických zamestnancov¹⁾, ale všetkých tých, ktorí učiacim sa osobnostiam poskytujú v prostredí škôl a školských zariadení starostlivosť, pomoc a podporu.

Podpora pedagogických zamestnancov (ďalej len „PZ“) a odborných zamestnancov (ďalej len „OZ“) sa opiera o prijatý záväzok vlády Slovenskej republiky v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na roky 2020 – 2024 týkajúci sa **zabezpečenia rovnosti príležitostí vo vzdelávaní**. V novoprijatých právnych predpisoch, ktoré od 1. 1. 2022 dopĺňajú existujúce normy, je opätovne deklarovaná **priorita rozvíjania inkluzívneho prostredia** na školách. Legislatívne vymedzenie pojmov **inkluzívne vzdelávanie** a **školský podporný tím**²⁾ vytvára rámcové podmienky na riešenie personálneho zabezpečenia inkluzívneho vzdelávania.

Školský podporný tím (ďalej len „ŠPT“) je dôležitým spolunositeľom inkluzívnych zmien v školskom prostredí, pričom škola získava:

- tím odborníkov priamo na škole,
- rozvoj inkluzívneho vzdelávania,
- metodickú podporu učiteľom v rôznych situáciách v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu,
- posilnenie kompetencií učiteľov riešiť výzvy pri uplatňovaní princípov inkluzívneho vzdelávania,
- podporu v situáciách nefunkčnej komunikácie so zákonnými zástupcami dieťaťa/žiaka a inými blízkymi osobami³⁾,
- komplexný pohľad na jednotlivé ťažkosti detí/žiakov a rizikové situácie,
- podporu pri vytváraní pozitívnej klímy školy,
- koordináciu odborných postupov a úzku spoluprácu so zariadeniami poradenstva a prevencie (ďalej len „ZPP“).

¹⁾ Uvedomujeme si dôležitosť používania rodovo korektného jazyka – a teda vyvážené používanie ženského a mužského rodu. Zároveň sme sa snažili pri tvorbe tohto materiálu myslieť na to, aby bol pre čitateľa/čitateľku prehľadný, a keďže právne formulácie sú v mužskom rode, rozhodli sme sa používať tento tvar aj tu – napriek tomu vyjadrujeme, že pod označením „pedagogický a odborný zamestnanec“ rozumieme a myslíme aj pedagogické a odborné zamestnankyne, rovnako to platí pri označení žiakov a ďalších skupín. Považujeme za korektné a inkluzívne upozorniť na to, aký jazyk a prečo používame, a zároveň vyjadrujeme, že všade, kde je to možné, snažíme sa používať taký jazyk, ktorý prirodzene zahŕňa všetky skupiny ľudí.

²⁾ **Inkluzívne vzdelávanie** podľa § 2 písm. ai) zákona č. 245/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov.
Školský podporný tím podľa § 84a zákona č. 138/2019 Z. z. v znení neskorších predpisov.

³⁾ Pojmy zákonný zástupca a zástupca zariadenia (podľa § 1 písm. g) školského zákona) budú v celom texte uvádzané pod pojmom zákonný zástupca.

Hlavným cieľom publikácie *Školský podporný tím – teoretický a praktický sprievodca* (ďalej len „sprievodca“) je poskytnúť teoretické a praktické rámce pôsobenia ŠPT v školskom prostredí. Sprievodca obsahuje:

- charakteristiku ŠPT ako nástroja v systéme poradenstva a prevencie (ďalej len „systém PaP“) slúžiaceho na podporu rozvoja inkluzívneho vzdelávania, jeho fungovanie a činnosť vo vzťahu k aktérom školskej komunity,
- praktické ukážky, ako spolupracovať v tíme, ale aj so všetkými aktérmi školskej komunity, ako zvládať náročné situácie počas výkonu odbornej činnosti ŠPT, ako udržať odbornú úroveň výkonu tímu a podľa potrieb danej komunity tento model ďalej multiplikovať,
- praktické návody a príklady vo forme vzorovej dokumentácie, kazuistík a praktických cvičení slúžiacich na pochopenie a implementáciu nielen multidisciplinárnej spolupráce, ale aj na pochopenie princípov inkluzívnej kultúry v školskom prostredí.

Spracovaný materiál sa opiera o realizovanú prax ŠPT sprostredkovanú erudovanými lektormi a PZ/OZ, ktorí sa zúčastnili na **inovačnom vzdelávaní s názvom *Koordinácia školských podporných tímov realizovanom VÚDPaP-om*** a podelili sa o svoje skúsenosti. Činnosť členov ŠPT je charakteristická koordinovanou podporou a starostlivosťou viacerých odborníkov v súčinnosti s dieťaťom/žiakom a jeho rodinou. Je nástrojom pre školy budujúce inkluzívne prostredie.

Sprievodca je rozdelený do šiestich kapitol. **Prvé dve kapitoly** ponúkajú rámce pôsobenia a zmysluplnosti existencie ŠPT v školskom prostredí. Zdôrazňujú a vysvetľujú úlohu ŠPT pri podpore rozvoja inkluzívnej kultúry v školách. Ponúkajú prehľad aktuálnych právnych predpisov, ktoré vymedzujú pôsobenie ŠPT a jeho úlohu v kontexte transformovaného systému PaP. Zvlášť je venovaný priestor príkladom posilňovania preventívneho pôsobenia školy v oblasti podpory duševného zdravia žiakov, pedagógov s dosahom na okolitú komunitu.

Tretia kapitola *Školský podporný tím a jeho činnosť* ponúka konkretizované vymedzenia pre fungovanie tímu, vedenie potrebnej dokumentácie a možnosti spolupráce s vybranými aktérmi školskej komunity. V závere je pozornosť venovaná postupu ŠPT pri riešení komplexných prípadov.

Štvrtá kapitola *Koordinácia multidisciplinárnej spolupráce a odborných postupov ŠPT* sa orientuje na vymedzenie základného rámca efektívnej komunikácie ako dôležitého nástroja koordinácie jeho činnosti. Kapitola pokračuje témou facilitácie tímových stretnutí a prehľadom možností hodnotenia činnosti ŠPT.

V piatej kapitole sú vymedzené možnosti tvorby podporných sietí v školskom i externom prostredí s cieľom rozvíjania, udržiavania a multiplikovania zručností ŠPT v záujme ochrany duševného zdravia.

Reakcia na výzvy posledných rokov (napr. pandémie, zefektívnenie spolupráce členov ŠPT so zariadením poradenstva a prevencie a i.) si vyžiadala poznanie a efektívnu prácu v online priestore. Tieto témy prináša šiesta kapitola. Jednotlivé kapitoly sú doplnené **o praktické ukážky dokumentácie, práce ŠPT spracované vo forme kazuistík a o cvičenia na rozvoj vybraných zručností.**

Ambíciou publikácie je usmerniť a podporiť PZ/OZ, ktorí v spolupráci s vedením školy práve začínajú formovať ŠPT a snažia sa „rozbehnúť“ tímovú prácu.

Slovami garantky inovačného vzdelávania Zuzany Krnáčovej prajeme „všetkým školským podporným tímom, aby našli v tomto materiáli svojho sprievodcu náročným obdobím formovania tímu..., aby v ňom našli návody na riešenie komplexných prípadov a konfliktov a posúvali ich ďalej, keď budú tvoriť nové partnerstvá a spolupráce s cieľom podporiť všetkých, ktorí to v škole potrebujú. Aby každá škola na Slovensku mala svoj školský podporný tím.“

Tím NP Usmerňovať pre prax

Ako pracovať so sprievodcom?

Sprievodca je spracovaný vo forme šanónu s cieľom umožniť vyberanie a používanie tých častí, ktoré aktuálne čitateľ potrebuje. Zároveň je v publikácii vytvorený priestor na vkladanie ďalších materiálov podľa individuálnych potrieb členov ŠPT, napr. užitočné nástroje na autoevalváciu svojej činnosti, na zisťovanie potrieb, odporúčané preventívne programy.

Jednotlivé kapitoly sprievodcu sú obohatené:

- odbornými zdrojmi: bibliografickými odkazmi, odkazmi na odborné webstránky, online podcasty, webináre, kde je možné získať podrobnejšie informácie o konkrétnych témach,
- praktickými prílohami s ukážkami dokumentácie, ktoré je dôležité prispôbovať špecifickým potrebám školy (napr. každá škola má iný školský poriadok),
- ilustratívnymi kazuistikami, ktorých úlohou bolo zachytiť reálne možnosti rozvíjania koordinovanej a systematickej práce členov ŠPT,
- ukázkovými cvičeniami na rozvoj vybraných zručností (nielen) členov tímu, ktoré je možné variabilne meniť a dopĺňať.

Niektoré prílohy sú odporúčané na štúdium k viacerým kapitolám, vzhľadom na to, že zachytávajú viacero prezentovaných tém. Napr. príloha č. 1 Úloha školského podporného tímu pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy – kazuistika ponúka ukážku práce tímu na 1. stupni podpornej úrovne (kapitola 1), postupu založenia a rozvíjania ŠPT (kapitola 3, 4) a možností spolupráce s jednotlivými akťermi školskej komunity (kapitola 3).

1. Inklúzia

1. Význam školského podporného tímu pre rozvoj inklúzie v školskom prostredí

Fungujúci ŠPT je veľkým prínosom pre rozvoj inkluzívnej kultúry v školskom prostredí vďaka tímovej spolupráci a rozmanitosti odborných postupov, ktoré prináša. Predstavuje **model inkluzívne pracujúceho tímu spolupracujúcich odborníkov s cieľom zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie**.

Inkluzívne vzdelávanie¹⁾ je „spoločná výchova a vzdelávanie detí, žiakov, uskutočňovaná na základe rovnosti príležitostí a rešpektovania ich výchovno-vzdelávacích potrieb a individuálnych osobitostí a podporujúca ich aktívne zapojenie do výchovno-vzdelávacích činností školy alebo školského zariadenia“. V tomto chápaní **nie je potrebné ľudí deliť na špecifické skupiny**. Vytvára sa tak **rešpektujúca kultúra**, v ktorej sú napĺňané potreby všetkých takými stratégiami, ktoré prispievajú k spoločnému a naplnenému životu.

Inkluzívne vzdelávanie

V školskom prostredí tak môžeme hovoriť o **inklúzii** ako o zabezpečení rovnoprávneho a participatívneho prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu pre všetky deti/žiakov, predpokladom čoho je prijatie rozmanitosti a nastavenie podmienok na rozvoj osobného potenciálu všetkých aktérov školskej komunity.

¹⁾ V § 2 písm. a) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Stanovenie základných hodnôt vo výchove a vzdelávaní v škole vychádza zo **základných ľudských práv**. Opierajúc sa o nosné koncepčné materiály²⁾, činnosť aktérov školskej komunity charakterizuje:

- **rešpektovanie hodnoty diverzity** (rozmanitosti, odlišnosti) – odlišnosti sa chápu ako zdroj a prínos pre vzdelávanie,
- **podpora všetkých** detí/žiakov,
- **spolupráca** ako kľúčová zručnosť,
- **osobný rozvoj**.

V súčasnej praxi však stále môžeme sledovať zamieňanie pojmov integrácia a inklúzia (pozri obr. 1). **Inkluzívny prístup** v škole predpokladá, že PZ/OZ vo výchovno-vzdelávacom procese **prihliadajú a reagujú na rôznorodé potreby** všetkých detí/žiakov, **poznajú a rešpektujú ich individuálne odlišnosti** bez ohľadu na rasu, etnický pôvod, kultúru, materinský jazyk, ekonomickú situáciu. V prostredí inkluzívnej školy by každé dieťa malo byť akceptované ako aktívny účastník výchovno-vzdelávacieho procesu a učiteľ by sa mal snažiť podporovať rozvoj dieťaťa/žiaka ako komplexnej osobnosti. Rovnako je však rešpektovaný aj učiteľ, zákonný zástupca dieťaťa/žiaka či iní členovia komunity školy. Len tak budú schopní vytvárať stabilnú kultúru na rozvoj detí/žiakov.

Rozdiel medzi inklúziou a integráciou

Integrácia v školskom prostredí	Inklúzia v školskom prostredí
Zameranie na dieťa/žiaka so zdravotným znevýhodnením	Zameranie na potreby každého dieťaťa/žiaka/človeka
Expertíza vykonaná špecialistom	Expertíza učiteľa s podporou odborných zamestnancov
Expertízy a intervencie špecialistov, predovšetkým v externom prostredí	Tímová kooperácia priamo v pedagogickom procese v škole – personalizácia vzdelávania
Benefit pre integrované deti/žiakov	Benefit pre všetkých zúčastnených
Čiastková zmena prostredia triedy	Celková zmena prostredia, klímy triedy a školy
Špeciálne programy – zameranie na deti/žiakov so ŠVVP	Individuálny prístup – kurikulárne zmeny, vzdelávací program založený na činnostnom vyučovaní s využitím aktivizujúcich metód na rozvoj potenciálu každého dieťaťa
Hodnotenie podľa osobitných pravidiel – expertom/učiteľom	Hodnotenie aktivizujúce sebarozvoj – sebahodnotenie, autoevalvácia školy

Obr. 1 Rozdiely medzi integráciou a inklúziou v školskom prostredí (Kocurová, 2002; Koštrnová, Ustohalová, Verešová, 2020)

²⁾ Dokumenty:
 • Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní (2021) – hodnoty: **dostupnosť, prístupnosť, prijateľnosť a prispôsobivosť**.
 • Profil inkluzívneho učiteľa (Watkins, 2012)
 • Index inklúzie (Booth, Ainscow, 2019)

ŠPT vďaka inkluzívnemu prístupu poskytuje:

- podporu deťom/žiakom, pedagogickým zamestnancom (ktorí nie sú členmi ŠPT), zákonným zástupcom,
- šíri osvetu o princípoch inkluzívneho vzdelávania a tým oslabuje predsudky, ktoré by mohli viesť k diskriminácii,
- participáciu na novej úprave kurikula podľa individuálnych potrieb každého dieťaťa/žiaka (prispôsobovanie metód, foriem, obsahu vzdelávania, hodnotenia a klasifikácie dieťaťa/žiaka),
- súčinnosť pri nastavovaní potrebných úprav a aj pri vytváraní vhodných didaktických materiálov, pomôcok, príp. iných možností pre konkrétne dieťa/žiaka,
- možnosť (v spolupráci s pedagógom vyučujúcim v danej triede), systémovo upravovať metódy a formy práce v triede, ktoré budú viac podporovať rozvoj potenciálu detí/žiakov, ako je napríklad skupinová práca, diferencované vyučovanie a pod.,
- podporu otvorenej komunikácie a spolupráce medzi jednotlivými aktérmi školskej komunity (vo výchovno-vzdelávacom procese i v neformálnom kontakte), pričom si všetci v procese vzdelávania môžu byť do veľkej miery navzájom nápomocní.

Pri tvorbe inkluzívneho prostredia v škole je pre ŠPT ako spolunositeľa inklúzie dôležité snažiť sa vytvárať atmosféru spoločného a trpezlivého hľadania odpovedí na otázky, ktoré zmena prináša. „**Dosahovať konsenzus je viac ako kompromis, hľadať stratégie a vytvárať prostredie, v ktorom je každého názor dôležitý, to je inkluzívne a demokratické zároveň**“ (Križo, 2021).

Členovia ŠPT by mali **spoluvytvárať prostredie, kde je možné sa mýliť a kde sa správne odpovede nachádzajú spoločne pri otvorenej diskusii a komunikovaní o osobných skúsenostiach.**

Cesta k rozvoju inkluzívneho vzdelávania je podmienená súčinnosťou **vedenia školy** a všetkých, ktorí sa podieľajú na výchove a vzdelávaní v školskom prostredí (pozri **prílohu 1**). Pri spoločnej práci by mal každý prezentovať svoje kompetencie a podporovať rozvoj druhých. Prežívanie naplneného života v slobode a zodpovednosti voči sebe i druhým s možnosťou robiť aj chyby prispieva k skutočnému **duševnému zdraviu** a k pohode.

Dôležitým východiskom prijatia inkluzívnych zmien v škole je **poznanie jej fungovania a pripravenosti na potrebné zmeny**. Užitočným nástrojom na vyhodnotenie rozvoja rôznych oblastí tohto fungovania je *Index inklúzie* (Booth, Ainscow, 2019), v ktorom je možné nájsť súbory konkrétnych otázok, ktoré môžu byť nápomocné pri zisťovaní aktuálneho stavu a potrebných zmien v škole.

1.1 Školský podporný tím v systéme poradenstva a prevencie

Na objasnenie činností a kompetencií ŠPT je nevyhnutné vymedziť jeho **pozíciu v aktuálne transformovanom systéme poradenstva a prevencie**.³⁾ Cieľom podpornej štruktúry poradenského systému je zarámcovať poskytovanie starostlivosti všetkým deťom/žiakom tak, aby boli vytvorené podmienky na inkluzívne vzdelávanie. ŠPT má v tejto štruktúre nezastupiteľné miesto.

Podporná úroveň prvých dvoch stupňov definuje činnosť ŠPT a OZ školy vo vzájomnej spolupráci so všetkými aktérmi školskej komunity. Podporná úroveň 3., 4. a 5. stupňa charakterizuje pôsobenie tímu OZ zariadenia poradenstva a prevencie.

Obrázok 2 graficky znázorňuje postupnosť a nadväznosť poskytovania podpory deťom/žiakom od podpornej úrovne 1. stupňa, ktorá poskytuje podporu všetkým deťom/žiakom, až po podpornú úroveň 5. stupňa, kde je poskytovaná vysokošpecializovaná starostlivosť.

Obr. 2 Postupnosť a nadväznosť poskytovania podpory

³⁾ Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. 1. 2022 prináša zmeny v štruktúre a terminológii zariadení poradenstva a prevencie. Podľa § 130 ods. 4 školského zákona zariadeniami poradenstva a prevencie sú:
a) centrum poradenstva a prevencie (CPP),
b) špecializované centrum poradenstva a prevencie (ŠCPP).
Tieto zariadenia poradenstva a prevencie budú výsledkom transformačného procesu završeného vznikom samostatných právnych subjektov k 1. januáru 2023. Reforma poradenského systému charakterizuje odborné činnosti (podľa § 131 ods. 1 školského zákona) v súlade s výkonovými a obsahovými štandardmi poradenstva a prevencie prostredníctvom podporných úrovní prvého – piateho stupňa.

1.1.1 Podporná úroveň prvého stupňa

Činnosť podpornej úrovne 1. stupňa tvorí základ inkluzívnej zmeny v školách, ku ktorej ŠPT systematicky prispieva. Ide o univerzálnu preventívno-výchovnú činnosť, ktorá je poskytovaná všetkým deťom/žiakom materskej školy (ďalej len „MŠ“), základnej školy (ďalej len „ZŠ“) i strednej školy (ďalej len „SŠ“). Vykonáva ju učiteľ spolu s pedagogickým asistentom (ak mu je pridelený), v úzkej spolupráci so ŠPT, príp. OZ školy. Tí mu podľa potreby poskytujú konzultácie, metodické usmernenia, rady a pod. Ďalšími zainteresovanými sú vychovávateľ, ostatní pedagógovia, ktorí vstupujú do triedy, a zákonní zástupcovia.

Triedny učiteľ/učiteľ je kľúčovým pilierom podpornej úrovne 1. stupňa. Počas výchovno-vzdelávacej činnosti primárne zodpovedá za koordináciu činnosti na podporu budovania pozitívnej klímy triedy, riešenie detských/žiackych konfliktov, vytváranie zdravých vzťahov, identifikáciu potrieb, prekážok a rizík a tiež hľadanie zdrojov na ich skoré riešenie. Tieto činnosti realizuje v spolupráci s ostatnými zúčastnenými, ktorí sú zodpovední za podporu detí/žiakov. Činnosti podpornej úrovne prvého stupňa zahŕňajú⁴⁾: pedagogickú diagnostiku, pedagogickú intervenciu, výchovné poradenstvo, kariérové poradenstvo, rozvoj inkluzívneho vzdelávania, prevenciu.

V prípade, že dieťa/žiak dostáva súčasne podporu na 2., 3., 4. alebo 5. stupni, učiteľ prispôsobuje metódy, formy a obsah vzdelávania v spolupráci a na základe metodického usmerňovania osôb zodpovedných za poskytovanie podpory na týchto stupňoch podporných úrovní.

ŠPT predstavuje funkčné prepojenie medzi 1. a 2. stupňom podpornej úrovne v prostredí školy a v prípade potreby zabezpečuje aj prepojenie so zariadeniami poradenstva a prevencie na 3., 4. a 5. stupni podpornej úrovne (pozri prílohu 2 a 3).

Pedagogický asistent je podporou pre učiteľa úzko spojenou nielen s dieťaťom/so žiakom so zdravotným znevýhodnením, resp. zdravotným postihnutím, ale zároveň aj s celým kolektívom triedy. Jeho úloha sa obmieňa podľa veku detí/žiakov s ktorými pracuje, charakteru ich ťažkostí a potrieb učiteľa.

ŠPT primárne zodpovedá za nastavovanie a realizáciu stratégií na podporu telesného a duševného zdravia detí/žiakov vrátane preventívnych programov, aktivít na podporu pedagogických zamestnancov školy, na podporu inkluzívneho vzdelávacieho prostredia a kultúry školy, kariérovej výchovy a kariérového poradenstva, výchovného poradenstva. Tieto činnosti vykonáva ŠPT v úzkej spolupráci s PZ (ak nie sú členmi ŠPT), vedúcimi PZ školy, deťmi/žiakmi, ich zákonnými zástupcami a širšou komunitou školy (napr. zriaďovateľ, komunitné centrum).

Úloha ŠPT

⁴⁾ Podľa §131 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Členovia ŠPT poskytujú deťom/žiakom, ich zákonným zástupcom a učiteľom najmä:

- poradenstvo a podporu PZ pri implementácii úprav obsahu, foriem a metód práce v triedach na podporu všetkých detí/žiakov a i.,
- intervencie a reflexie s deťmi/so žiakmi, učiteľmi, zákonnými zástupcami,
- mediáciu a podporu spolupráce zákonného zástupcu a učiteľa,
- kariérové poradenstvo žiakom a ich zákonným zástupcom,
- preventívne programy v triedach,
- depistáže, besedy, diskusie a aktualizácie vzdelávania,
- účasť na rodičovských združeníach.

Činnosť ŠPT by mala byť systematicky smerovaná k takej spolupráci s učiteľmi, ktorá bude posilňovať ich kompetencie týkajúce sa inkluzívneho prístupu vo vzdelávaní a budú tak schopní zabezpečovať väčšiu podporu všetkým deťom/žiakom v triedach počas bežného vyučovania.

Univerzálna prevencia

V rámci **univerzálnej preventívno-výchovnej činnosti** sa pre všetky deti/žiakov realizujú preventívno-výchovné aktivity, ktoré vytvárajú v triedach bezpečné prostredie, podporujú medzi deťmi/žiakmi zdravé medziľudské vzťahy, vedú ich k otvorenosti, komunikácii, empatii a rozvíjajú v nich porozumenie, záujem a ochotu pomôcť druhému. Benefitom takýchto aktivít je aj rozvoj sociálnej inteligencie, tímovosti, kreativity a kritického myslenia u detí/žiakov.

Aktivity univerzálnej prevencie môžu učiteľovi zaberať denne **len 10 minút, dôležité je, aby mali dlhodobé trvanie** (celý školský rok) a diali sa **v pravidelných intervaloch** (napr. 1x za týždeň). Je možné, že učitelia nemajú skúsenosť s univerzálnou prevenciou a nemusia plne rozumieť pozitívnym vplyvom takýchto aktivít na celkové duševné zdravie žiakov. V tomto prípade je nesmierne dôležité, aby **ŠPT dokázal vysvetliť a priniesť koncept univerzálnej prevencie na školu**.

Postup implementácie univerzálnej prevencie v škole, kde nie je zvykom pracovať podporne s celými triedami, môže byť náročný a dlhotrvajúci, ale v konečnom dôsledku pomôže znížiť počty detí/žiakov, ktorí by potrebovali cieľnú intervenciu podpornej úrovne vyšších stupňov.

Ukážka možného postupu pri implementácii univerzálnych preventívno-výchovných činností, keď dochádza k vytváraniu spolupracujúcich skupiniek, tzv. **subtímov** (pozri **podkapitolu 3.3**):

1. Členovia ŠPT v spolupráci s triednymi učiteľmi **mapujú potreby jednotlivých tried**, rovnako si vytvárajú prehľad o preventívnych aktivitách, ktoré prebiehali alebo aktuálne prebiehajú v týchto triedach.
2. Členovia ŠPT majú prehľad o tom, **čo všetko môžu poskytnúť** v kontexte identifikovaných potrieb.

3. Vybraní členovia ŠPT spolu s vedením školy a triednymi učiteľmi diskutujú o **možnostiach zavedenia univerzálnej prevencie** do života tried. **Identifikujú** triedu, resp. viaceré triedy, v ktorých je potrebné zaviesť program univerzálnej prevencie (doposiaľ neboli systematicky realizované preventívne aktivity, programy). Spoločne hľadajú najvhodnejší program alebo aktivity vhodné pre jednotlivé triedy alebo celú školu.
4. Na základe výsledkov zistení členovia ŠPT **vytvárajú plán preventívnych činností** (ako súčasť plánu činností ŠPT).
5. Členovia ŠPT spolu s triednym učiteľom konkretizujú detaily realizácie programu/aktivity a možnosti vzájomnej **spolupráce**.
6. **Triedny učiteľ informuje zákonných zástupcov detí/žiacov** o zavedení programu, všeobecne o priebehu programu, jednotlivých aktivitách a ich výhodách.
7. Členovia ŠPT spolu s triednym učiteľom realizujú program, **dohodnú si spôsob spoluvedenia** jednotlivých jeho aktivít. V začiatkoch môže preventívny program viesť člen ŠPT a triedny učiteľ je v pozícii pozorovateľa. Postupne triedny učiteľ preberá aktivitu a člen ŠPT je v úlohe poradcu a mentora. Do tohto subtímu môže byť zapojený aj pedagogický asistent alebo iný pedagogický zamestnanec.
8. Členovia ŠPT a triedny učiteľ (prípadne iné zúčastnené osoby) program **pravidelne zhodnocujú a reflektujú**.

Tento postup implementácie univerzálnej prevencie v školskom prostredí môže mať rôzne obmeny. V niektorej škole bude potrebné, aby bol takýto program najskôr oficiálne „uvedený“ v učiteľskom zbore vedením školy. Naopak, na inej škole sa môžu rozhodnúť, že činnosti univerzálnej prevencie budú realizované v rámci bežného vyučovania cez reflexiu na hodinách. Je potrebné, aby vybranému spôsobu rozumeli všetci aktéri školy – vedenie školy, učelia, členovia ŠPT, deti/žiaci a ich zákonní zástupcovia.

Príklady aktivít a programov univerzálnych preventívno-výchovných činností:

1. **Ranné kruhy** (*ranná pohoda, komunitka, svetielka...*) – pravidelné krátke stretnutia detí/žiacov s triednym učiteľom (max. do 15 min), kde si navzájom komunikujú svoje pocity, postrehy, dojmy, zážitky. Ranné kruhy sú nenáročnou formou univerzálnej prevencie, sú vhodné na naladenie sa alebo spoločné ukončenie dňa. Vyžadujú bezpečné prostredie v triede a zo začiatku schopnosť triedneho učiteľa facilitovať diskusiu (reflektívne viesť) detí/žiacov (neskôr, vo vyšších ročníkoch, môžu facilitáciu prebrať aj žiaci). Môžu obsahovať aktivity alebo len voľnú diskusiu. Pre učiteľov, ktorí začínajú s rannými kruhmi, je vhodné zabezpečiť aspoň krátke vzdelávanie v tejto téme.
2. **Reflexia na vyučovaní** – reflexia je schopnosť zamyslieť sa nad vlastným prežívaním a správaním, zhodnotiť svoje silné aj slabé stránky, dokázať sa oceniť, ale aj hľadať cesty k zlepšeniu. Reflexia na vyučovaní sa môže vzťahovať na obsahy vzdelávania, vlastnú iniciatívu na vyučovaní, skupinovú prácu, osobné prežívanie, vzťah so spolužiakmi a učiteľom a mnohé ďalšie témy. Učiteľ podporuje reflexiu otázkami, ale aj vlastnou úprimnosťou a vytvorením bezpečného prostredia v triede.

Príklady preventívnych aktivít a programov

3. **Školská a rovesnícka mediácia** – mediácia je funkčný nástroj na porozumenie a riešenie konfliktu v medziľudských vzťahoch. V mediácii sa pozerá na potreby všetkých zúčastnených s porozumením a hľadaním spoločného riešenia. Učiteľ dokáže riešiť konflikty medzi deťmi/žiakmi, napr. formou nenásilnej komunikácie.
4. **Medzigeneračné programy** – ide o ciele vytváranie vzájomných priateľstiev medzi deťmi/žiakmi rozličných vekových kategórií, aj ich vzťahov s učiteľmi, zákonnými zástupcami a staršími ľuďmi. Priateľstvá by sa mali vytvárať prirodzene, a to vytváraním príležitostí na spoločné učenie, aktivity, záľuby, akcie. Pravidelné vytváranie spojení medzi deťmi/žiakmi rôznych ročníkov školy z dôvodu nadviazania osobnejších kontaktov prináša:
 - pozitívnu klímu školy,
 - prenos zodpovednosti za plánovanie a realizáciu stretnutí na samotné deti/žiacov pod vedením dospelého,
 - prirodzenú prevenciu pred šikanou v škole, rozvoj inkluzívnej kultúry školy,
 - rozvoj školskej participácie prostredníctvom prípravy a plánovania stretnutí, ich realizácie a následného reflektovania týchto stretnutí.
5. **Sociálnopsychologické programy** – podporujú zdravý emocionálny a sociálny vývin dieťaťa, podporujú rozvoj zdravej klímy v triede a prehlbovanie vzájomných vzťahov aj s triednym učiteľom. Deti v nich nachádzajú odpovede na rôzne otázky spojené so svojím prežívaním zaujímavou až hravou formou. Odporúčajú sa najmä dlhodobé programy, ktoré trvajú celý školský rok. Tieto programy zvyčajne vyžadujú spoluvedenie vyškoleného člena ŠPT/OZ a triedneho učiteľa. Príklady takýchto programov:
 - Zippyho kamaráti,
 - Druhý krok,
 - Cesta k emocionálnej zrelosti.
6. **Kreatívne programy** – rozvíjajú u detí fantáziu, kreativitu a schopnosť vyjadriť svoje postoje, pocity a myšlienky aj iným ako verbálnym spôsobom. Kreatívne programy sú zamerané na zážitok z tvorby a následnú spoločnú reflexiu. Tieto programy vyžadujú absolvovanie vzdelávacieho kurzu a sú vhodné pre PZ/OZ.
7. **Programy kariérovej výchovy** – úlohou kariérových intervencií je povzbudzovať žiakov k tomu, aby sa zapájali do aktivít, ktoré podporujú spoznávanie a skúmanie sveta práce a vzbudzujú záujem o svoju budúcnosť. Celoškolsky realizovaná kariérová výchova a kariérové poradenstvo má pozitívny vplyv na školskú úspešnosť žiakov. Môže mať rôzne podoby:
 - podpora zážitkov so svetom práce prostredníctvom exkurzií, veľtrhov vzdelávania a práce, dobrovoľníctva, kontaktov so zamestnávateľmi a pod.,
 - kariérové príbehy, príklady osobností a vzorov vrátane vzorov s rôznymi typmi znevýhodnení, predstavovaním rôznych povolání a pod.,
 - prepájanie vzdelávacích obsahov so svetom práce,
 - aktivity zamerané na poznanie svojich práv ako pracujúceho človeka, mediálnu výchovu a prevenciu proti nežiaducim javom vo svete práce, ako napr. obchodovanie s ľuďmi, mobbingu, bossingu a pod.

V prípade, že podpora na úrovni prvého stupňa **nie je postačujúca**, triedny učiteľ, pedagogický asistent s podporou ŠPT navrhne, aby sa danému dieťaťu/žiakovi či skupine (triednemu alebo inému kolektívu a pod.) poskytovala podpora na úrovni druhého stupňa podpory.

Podpora na úrovni prvého stupňa sa naďalej poskytuje aj deťom/žiakom, ktorí dostávajú podporu na niektorej z vyšších úrovní. V takom prípade sa podpora na úrovni prvého stupňa realizuje na základe konzultácií, metodického usmernenia a spolupráce s osobami zodpovedajúcimi za špecifickú podporu na týchto vyšších úrovniach.

1.1.2 Podporná úroveň druhého stupňa

Činnosti podpornej úrovne 2. stupňa poskytujú multidisciplinárne školský špeciálny pedagóg a odborní zamestnanci, ktorí môžu pôsobiť ako ŠPT (ak je ustanovený v škole podľa § 84a zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Tiež realizujú odbornú činnosť na škole v takom rozsahu, ktorý súvisí s výchovno-vzdelávacími potrebami dieťaťa/žiaka. Spolupracujú s PZ školy, zabezpečujú im metodickú podporu a poradenstvo pri práci s dieťaťom/žiakom, realizujú odborné činnosti smerom k deťom/žiakom, zákonným zástupcom, zúčastňujú sa na odborných konziliách, vytvárajú podmienky spolupráce medzi školou, zariadeniami poradenstva a prevencie a subjektmi z iných rezortov (lekár, sociálny pracovník, kurátor a pod.).

Podporu na 2. stupni úrovne je možné poskytovať individuálnou alebo skupinovú formou v školskom prostredí alebo v mimoškolskom prostredí – domáce prostredie rodiny, príp. iné vhodné komunitné priestory, ak je to v záujme dieťaťa/žiaka. Je realizovaná vtedy, ak podpora na úrovni 1. stupňa nie je dostačujúca a napriek vhodnej úprave metód, foriem a obsahu vzdelávania nenastal u dieťaťa/žiaka očakávaný progres. Je adresovaná deťom/žiakom so zvýšenými nárokmi na podporu, ktoré môžu byť prechodného charakteru, vrátane detí so ŠVVP, pedagógom, zákonným zástupcom s cieľom optimalizovať výchovno-vzdelávací proces a poskytnúť adresnejšiu podporu zainteresovaným cieľovým skupinám.

Činnosti podpornej úrovne 2. stupňa:

- **intervenčná činnosť** ako podpora inklúzie poskytovaná zákonným zástupcom, deťom/žiakom a PZ školy, odborné činnosti (pozri **prílohu 3**) je nevyhnutné komunikovať a realizovať podľa možností v sústavnej spolupráci so zúčastnenými,
- **preventívna činnosť** sa realizuje v rámci univerzálnej prevencie zameranej na bežnú populáciu a **selektívnej prevencie**, ktorá je zameraná na deti/žiakov so zvýšenými nárokmi na podporu,
- **orientačná diagnostika** sa realizuje v úzkej spolupráci s PZ, ktorí vykonávajú činnosti podpornej úrovne 1. stupňa, a môže slúžiť ako podklady ku komplexnej diagnostike v zariadení poradenstva a prevencie, teda na vyšších stupňoch podporných úrovní,

- **metodická podpora zákonných zástupcov**, napr. partnerská komunikácia, včasné a citlivé informovanie zákonných zástupcov, ich zapojenie do riešenia vzniknutej/vznikajúcej situácie, po dohode a súhlase zákonných zástupcov možné informovanie ostatných, napr. na rodičovskom združení o vznikajúcej situácii a možnostiach školy/poskytovanej odbornej starostlivosti, podpora zaangažovania zákonných zástupcov do riešenia, ponuka vzdelávaní v témach podpory detí/žiacov,
- **metodická podpora PZ**, napr.: pri práci s deťmi/žiakmi, triedami, výchovnými skupinami detí/žiacov a ich zákonnými zástupcami a pri budovaní pozitívnej pracovnej klímy na škole; podpora k úzkej spolupráci a komunikácii medzi PZ a OZ; realizácia aktualizáčnych vzdelávaní v témach podpory detí/žiacov podľa potrieb školy (v súlade s § 57 zákona č. 138/2019 Z. z.).

V prípade, že podpora na podpornej úrovni druhého stupňa nie je dostačujúca a napriek vhodnej úprave metód, foriem a obsahu vzdelávania nenastane u dieťaťa/žiaka očakávaný progres, koordinátor ŠPT, OZ alebo školský špeciálny pedagóg navrhnú podporu v CPP.

Prechod medzi 2. a 3. stupňom je mimoriadne dôležitý a prepája sa najmä v práci s komplexnými prípadmi, keď dieťa/žiak a jeho rodina alebo trieda/škola vyžaduje multidisciplinárnu až medzirezortnú spoluprácu. Takáto spolupráca je nevyhnutná a nemožno ju realizovať bez prepojenia práce ŠPT a OZ CPP. Ak sa aj preklopí priestorovo nejaká časť práce do poradenského centra, musí byť prepojená s prirodzeným prostredím školy a rodiny. **To je základná zmena prístupu k odbornej práci v kontexte podpornej úrovne – neustále smerovať podporu späť na prvý stupeň podpornej úrovne, do bežného prostredia dieťaťa/žiaka.**

Podporná úroveň 3. a 4. stupňa Podporná úroveň 3. a 4. stupňa je zabezpečovaná a vykonávaná OZ CPP. Tí spolupracujú s PZ/OZ na školách/v školských zariadeniach a so školským podporným tímom prostredníctvom metodického usmerňovania, supervízií a účasťou na odborných konziliách.

Podporná úroveň 5. stupňa Podporná úroveň 5. stupňa sa zameriava na poskytovanie odborných činností dieťaťu/žiakovi so zdravotným postihnutím, ktoré v edukácii potrebuje nevyhnutnú úpravu metód a foriem vzdelávania, úpravu školského prostredia, prípadne zabezpečenie podporného personálu – PZ/OZ, ŠPT. Je zabezpečovaná a vykonávaná v špecializovanom centre poradenstva a prevencie, ktoré sa špecializuje na jeden druh zdravotného postihnutia detí od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie alebo sa špecializuje na komplexné odborné činnosti vo vzťahu k deťom do piateho roku veku s rizikovým vývinom. Vo vzťahu k činnosti ŠPT poskytuje metodickú činnosť pre jeho členov, taktiež pre zákonných zástupcov.

Bibliografia:

BOOTH, T., AINSCOW, M. 2019. *Index inklúzie: Príručka na rozvoj škôl s dôrazom na inkluzívne hodnoty*. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska, 2019. ISBN 978-80-89403-19-6. Dostupné na: <https://www.ktochyba.sk/webroot/video/index-inkluzie.pdf>

KOCUROVÁ, M. 2002. *Komunikační kompetence jako téma inkluzivní školy*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek. 416 s. ISBN 978-80-8647-323-9.

KOŠTRNOVÁ, D., USTOHALOVÁ, T. a VEREŠOVÁ, J. 2020. *Tvorba inkluzívnej kultúry školy a školských zariadení z pohľadu OZ a PZ – východiská tvorby inkluzívneho prostredia triedy a skupiny*. Dostupné na: https://mpc-edu.sk/pages/ucebne_zdroje/SUZ_PpU_Tvorba_inkluz_kultury_skoly_a_SZ_z_pohladu_P_a_OZ_vyhodiska.pdf

HAŠKOVÁ, V. 2014. *Podpora inklúzie v inštitúciách zabezpečujúcich výchovu vo voľnom čase*. In: KUBEROVÁ, H., HAŠKOVÁ, V. (eds.): *Inkluzívna klíma ako výzva a poslanie*. Ružomberok: VERBUM, s. 313 – 320. ISBN 978-80-561-0176-6.

JANOŠKO, P. a NESLUŠANOVÁ, S. 2014. *Škola s inkluzívnou klímou*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity. ISBN 978-80-561-0193-3.

KRIŽO, V. 2021. *Humanistické aspekty inkluzívneho vzdelávania*. In: *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, č. 55, 2021, č. 1, s. 56 – 70. Dostupné na: https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2021/09/Humanisticke-aspekty-inkluzivnehp-vzdelavania-KRIZO-papd_1_2021.pdf

LECHTA, V. (ed.). 2016. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 9788026211235.

MIŇOVÁ, M. 2018. *Edukácia detí v inkluzívnej materskej škole*. In: Kušnírová, V., G. Vojteková: *Inkluzívne prístupy v edukácii detí a žiakov*. Zborník z konferencie. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity. ISBN 978-80-561-0598-6.

MŠVVaŠ SR. *Transformácia poradní*. 2022. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/transformacia-poradni/>

STÁREK, J., VALENTOVÁ, L. 2020. *Společné vzdělávání na ZUŠ, Manuál pro ředitele*. Brno: Point4me.com.

WATKINS, A. (ed.) 2012. *Vzdelávanie učiteľov k inklúzii. Profil inkluzívneho učiteľa*. Odense: Európska agentúra pre rozvoj vzdelávania osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Dostupné na: https://www.european-agency.org/sites/default/files/profile_of_inclusive_teachers_sk.pdf

Odporúčané webináre, podcasty a inovácie:

DOČKAL, V., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Majú sa rodičia báť inklúzie?* Dostupné na: <https://vudpap.sk/maju-sa-rodicia-inkluzie-bat/>

MATUŠÁKOVÁ, Ľ. 2020. *Vnímajkovia – podpora inkluzívneho prístupu v praxi*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/vnimajkovia-podpora-inkluzivneho-pristupu-v-praxi/>

PEREČINSKÁ, J., BRAŽINOVÁ, A. 2021. *Inovácie – Zippyho kamaráti*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/webinar-zippyho-kamarati/>

ŠPOTÁKOVÁ, M., KUNDRÁKOVÁ, B., ŠTEFKOVÁ, M., VOJTOVÁ, Z., PEREŠÍNOVÁ, D. 2018. *Od integrácie k inklúzii*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/od-integracie-k-inkluzii/>

ŠPOTÁKOVÁ, M. 2020. *Prečo potrebujeme inklúziu?* Dostupné na: <https://vudpap.sk/ons-preco-potrebujeme-inkluziu/>

ŠPOTÁKOVÁ, M., KMEŤ, M. 2020. *Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a IVP na rázcestí medzi integráciou a inklúziou (pre pedagógov a odborných zamestnancov)*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/zostrih-z-webinara-specialne-vychovno-vzdelavacie-potreby-a-ivp-na-razcesti-medzi-integraciou-a-inkluziou/>

ZAMBORSKÁ, Z. 2021. *DIVE-IN hra o inklúzii a diverzite*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/dive-in-hra-o-inkluzii-a-diverzite/>

Prílohy ku kapitole č. 1:

Príloha 1: Úloha školského podporného tímu pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy – *kazuistika*

Príloha 2: Starostlivosť školského podporného tímu o žiaka v prebiehajúcom rozvodovom konaní rodičov – *kazuistika*

Príloha 3: Odborné činnosti školského podporného tímu pri riešení komplexného prípadu žiaka s primárnou diagnózou pervazívnej vývinovej poruchy, s intelektovou úrovňou v pásme podpriemeru – *kazuistika*

Area with horizontal dotted lines for writing notes.

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

2. Legislativa

2. Právne predpisy súvisiace s činnosťou školského podporného tímu

Pôsobenie ŠPT musí byť v súlade s aktuálnymi právnymi predpismi.

1. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“).

K tomuto zákonu sa viažu najmä:

- a) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 541/2021 Z. z. o materskej škole,
- b) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 223/2022 Z. z. o základnej škole,
- c) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 224/2022 Z. z. o stredných školách,
- d) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 322/2008 Z. z. o špeciálnych školách v znení neskorších predpisov,
- e) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 307/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním v znení neskorších predpisov,
- f) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 21/2022 Z. z. o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii v znení neskorších predpisov,
- g) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie (účinná do 31. 12. 2022),
- h) vyhláška MŠVVaŠ SR č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie (účinná od 1. 1. 2023).

2. Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 138/2019 Z. z.“).

K tomuto zákonu sa viažu:

- a) *nariadenie vlády SR č. 201/2019 Z. z. o priamej výchovno-vzdelávacej činnosti v znení neskorších predpisov,*
- b) *vyhláška MŠVVaŠ SR č. 1/2020 Z. z. o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov,*
- c) *vyhláška MŠVVaŠ SR č. 361/2019 Z. z. o vzdelávaní v profesijnom rozvoji v znení neskorších predpisov.*

3. Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 596/2003 Z. z.“).

K tomuto zákonu sa viažu:

- a) *vyhláška MŠVVaŠ SR č. 291/2004 Z. z. o spôsobe ustanovenia orgánov školskej samosprávy, o ich zložení, o ich organizačnom a finančnom zabezpečení v znení neskorších predpisov,*
- b) *vyhláška MŠVVaŠ SR č. 21/2022 Z. z. o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii v znení neskorších predpisov.*

4. Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.

K tomuto zákonu sa viaže:

- a) *nariadenie vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov.*

5. Dohovor o právach dieťaťa a Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Z nadrezortných právnych predpisov je potrebné spomenúť:

- **zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce** v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“),
- **zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- **zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- **zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,

- zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kura-tele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 199/1994 Z. z. o psychologickej činnosti a Slovenskej komore psychológov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.

Nemenej dôležité je poznať a riadiť sa i vnútornými rezortnými predpismi, ako sú smernice, príkazy ministra, metodické pokyny, metodické usmernenia s odporúčacím charakterom a pod. Na vyhľadávanie právnych predpisov slúži právny a informačný portál <https://www.slov-lex.sk/domov>.

2.1 Nové miesto pre školský podporný tím v zákone

Novela zákona č. 138/2019 Z. z. uvádza do praxe nový termín, ktorým je **školský podporný tím**. § 84a hovorí, že riaditeľ materskej školy, riaditeľ základnej školy alebo riaditeľ strednej školy môže na účely inkluzívneho vzdelávania vytvoriť ŠPT, ktorého úlohou je najmä:

- koordinovať rozvoj inkluzívneho vzdelávania,
- zabezpečiť vo výchove a vzdelávaní uplatňovanie používania prístupov a stratégií, ktoré vyplývajú z jednotlivých odborov vedy a techniky,
- spolupracovať so zariadením poradenstva a prevencie a ďalšími subjektmi pri podpore detí, žiakov a ich zákonných zástupcov v oblasti výchovy a vzdelávania,
- poskytovať poradenstvo deťom, žiakom a zákonným zástupcom a metodickú podporu pedagogickým zamestnancom,
- podieľať sa na tvorbe školského vzdelávacieho programu.

Podľa § 84a ods. 2 zákona č. 138/2019 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2022 „členom školského podporného tímu je **školský špeciálny pedagóg a všetci odborní zamestnanci príslušnej školy**. Členmi školského podporného tímu **môžu byť aj iní pedagogickí zamestnanci**.“ Pre zloženie ŠPT je dôležité aj znenie § 36 ods. 4 zákona č. 138/2019 Z. z., podľa ktorého „ak v škole alebo v školskom zariadení vykonáva pracovnú činnosť školský špeciálny pedagóg alebo odborný zamestnanec, môže vykonávať aj činnosti výchovného poradenstva a kariérového poradenstva“⁽¹⁾. Podľa § 84a ods. 3 citovaného zákona „zloženie školského podporného tímu upraví riaditeľ vo vnútornom predpise po prerokovaní v pedagogickej rade, ak je zriadená“.

Zloženie ŠPT

Koordinátor ŠPT Novela zákona č. 138/2019 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2022 zavádza novú kariérovú pozíciu **koordinátor školského podporného tímu** (§ 38 ods. 7), ktorú **môže vykonávať člen ŠPT – pedagogický alebo odborný zamestnanec**. Koordinátor školského podporného tímu najmä:

- a) koordinuje činnosť jednotlivých členov školského podporného tímu,
- b) koordinuje spoluprácu pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov so zákonnými zástupcami a zamestnancami zariadení poradenstva a prevencie,
- c) plánuje individuálne a skupinové aktivity detí alebo žiakov uskutočňované školským podporným tímom a vyhodnocuje ich účinnosť,
- d) zabezpečuje súčinnosť členov školského podporného tímu s ďalšími pedagogickými zamestnancami a vyhodnocuje jej účinnosť.

Podľa § 35 ods. 4 zákona č. 138/2019 Z. z. sa od pedagogických a odborných zamestnancov, ktorí vykonávajú špecializačné činnosti v kariérovej pozícii koordinátor ŠPT, nevyžaduje, aby absolvovali špecializačné vzdelávanie.

Ak sa riaditeľ školy rozhodne nielen vytvoriť ŠPT, ale zároveň aj zriadiť kariérovú pozíciu koordinátor ŠPT, v zmysle § 35 ods. 6 zákona č. 138/2019 Z. z. je potrebné aktualizovať (dodatkom upraviť) vnútorný predpis, ktorým sa určuje štruktúra kariérových pozícií a rozsah zodpovednosti za výkon špecializovaných činností, pričom tento **predpis musí byť prerokovaný v pedagogickej rade a so zástupcami zamestnancov**.

2.2 Deti a žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Filozofia inkluzívneho prístupu pozerá na každé dieťa/žiaka ako na jedinečnú osobnosť s jedinečnými potrebami, danosťami a možnosťami rozvoja. Inkluzívna škola má za cieľ vytvoriť každému jedincovi také podmienky, aby tento rozvoj mohol byť v čo najmožnejšej miere dosahovaný.

¹⁾ Na výkon činností výchovného poradenstva a kariérového poradenstva sa vyžaduje absolvovanie špecializačného vzdelávania aj od PZ a OZ zaradených do kariérovej pozície kariérový poradca, čím sa zrovnoprávnia ich podmienky výkonu špecializovaných činností s podmienkami, za ktorých vykonáva špecializované činnosti PZ a OZ zaradený do kariérovej pozície výchovný poradca a uvádzajúci PZ/OZ – špecializačné vzdelávanie sa nevyžaduje u tých, ktorí vykonávajú špecializované činnosti nepretržite najmenej 10 rokov.

V sprievodcovi sa opierame o aktuálne účinné právne predpisy. Vzhľadom na špecifické potreby sú deťom/žiakom so ŠVVP v podľa § 144 školského zákona priznané práva:

- na individuálny prístup rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,
- na poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním,
- na organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny,
- dieťa/žiak so ŠVVP má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú,
- dieťa/žiak so ŠVVP má právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice, učebné texty, pracovné zošity, multimediálne pomôcky a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky; nepočujúcim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na vzdelávanie v slovenskom posunkovom jazyku ako ich prirodzenej komunikačnej forme; nevidiacim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie s použitím Braillovhovho písma; deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania.

Povinnosti zákonných zástupcov sú upravené v § 144 ods. 7 školského zákona. Pre učiteľov a členov ŠPT je dôležité najmä **plnenie informačnej povinnosti** zo strany ZZ uvedenej v § 144 ods. 7 písm. d) školského zákona. Každému zákonnému zástupcovi s ohľadom na zákonnú povinnosť sledovania najlepšieho záujmu dieťaťa má záležať na tom, aby rešpektoval odporúčania jednotlivých zložiek systému poradenstva a prevencie a aby boli dieťaťu v prípade potreby poskytované odborné poradenstvo a podpora. S uvedeným záujmom korešponduje to, že **zákonný zástupca je povinný školu informovať aj o zdravotných problémoch svojho dieťaťa a iných skutočnostiach**, ktoré majú vplyv na poskytovanú výchovu a vzdelávanie a potrebu poskytnutia podporných mechanizmov zo strany školy.

Povinnosť informovať

Podľa § 29 ods. 11 školského zákona je možné v základnej škole so súhlasom zriaďovateľa zriadiť **špecializovanú triedu**, v ktorej sa vzdelávajú žiaci, ktorí nemajú predpoklad úspešne zvládnuť obsah vzdelávania príslušného ročníka, na účely kompenzácie chýbajúceho obsahu vzdelávania. Žiaka do špecializovanej triedy zaraďuje riaditeľ školy na návrh triedneho učiteľa po vyjadrení výchovného poradcu a s vopred prerokovaným informovaným súhlasom zákonného zástupcu žiaka na nevyhnutne potrebný čas, najviac na jeden školský rok. Do špecializovanej triedy môžu chodiť **najmenej štyria žiaci a najviac ôsmi žiaci z jedného ročníka alebo viacerých ročníkov**. Ak je počet žiakov v špecializovanej triede nižší ako štyria žiaci, špecializovaná trieda sa zruší.

Špecializovaná trieda

2.3 Opodstatnenosť pôsobenia členov školského podporného tímu vyplývajúca z právnych predpisov

Pôsobenie členov ŠPT na škole nie je v zmysle zákona povinné, ale spája sa so slovom „**môže**“.

V ZŠ a SŠ **pôsobí školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, školský logopéd alebo školský psychológ**, ak vzdelávajú viac ako 20 žiakov so zdravotným znevýhodnením okrem žiakov so zdravotným znevýhodnením vzdelávaných v špeciálnych triedach (§ 94 ods. 4 školského zákona).

Pedagogický asistent je dôležitou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a života školy, pretože prekonáva bariéry (zdravotné, jazykové, sociálne, architektonické a pod.) a naplňa odborné požiadavky učiteľa a členov ŠPT.

V zmysle § 4e ods. 8 zákona č. 597/2003 Z. z. zriaďovateľ základnej školy, v ktorej sa však vzdeláva viac ako 50 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, je povinný použiť najmenej 50 % z celkového príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia pre základné školy na **osobné náklady asistenta učiteľa pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo sociálneho pedagóga**. Podľa § 107 ods. 3 školského zákona na každých 50 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia **pôsobí na základnej škole 1 asistent učiteľa alebo 1 sociálny pedagóg**.

2.4 Ochrana osobných údajov a mlčanlivosť

Zákonnosť je jeden z najdôležitejších princípov ochrany osobných údajov a zásady spracúvania osobných údajov sú rozpracované v druhej časti zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa čoho je možné **osobné údaje spracúvať len zákonným spôsobom a tak, aby nedošlo k porušeniu základných práv dotknutej osoby**.

Mlčanlivosť a oznamovacia povinnosť

Každý PZ/OZ, člen ŠPT je **povinný zachovávať mlčanlivosť a chrániť pred zneužitím osobné údaje, informácie o zdravotnom stave a výsledky odborných vyšetrení detí/žiakov** (§ 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 138/2019 Z. z.). Osoby, ktoré pri plnení svojich pracovných povinností prichádzajú do styku s osobnými údajmi, majú povinnosť mlčanlivosti aj **po skončení pracovnoprávneho vzťahu** (§ 11 ods. 7 školského zákona). Výnimkou zo zachovania mlčanlivosti môže byť „*informácia, ktorá by v prípade jej neoznámene mohla viesť k ohrozeniu psychického alebo fyzického zdravia žiaka alebo inej osoby. V tomto prípade máte oznamovaciu povinnosť. Oznamovacia povinnosť znamená, že existujú natoľko závažné situácie, ktoré nás zbavujú mlčanlivosti, ak sa o nich dozvieme. Napríklad pri sexuálnom zneužívaní v rodine alebo ak sa na žiakovi pácha trestný čin*“ (Antalová, Papp, Vernarcová, 2021, s. 21).

Povinnosti zachovávať mlčanlivosť môže pedagogického alebo odborného zamestnanca, **od 1. 1. 2022** aj fyzickú osobu, ktorá nevykonáva pracovnú činnosť PZ a OZ a ide o skutočnosti, o ktorých sa dozvedela ako pedagogický alebo odborný zamestnanec pri výkone pracovnej činnosti, **zbaviť zákonný zástupca dieťaťa/žiaka**, plnoletý žiak a ministerstvo školstva na žiadosť orgánov činných v trestnom konaní a súdov (§ 4 ods. 2 zákona č. 138/2019 Z. z.).

Zbavenie mlčanlivosti

Podľa školského zákona príslušné zariadenia poradenstva a prevencie nepotrebujú súhlas od zákonného zástupcu na poskytnutie výsledkov diagnostík škole, do ktorej ich dieťa chodí (§ 11 ods. 6 písm. a) bod 8, 9 školského zákona).

Členovia ŠPT majú právo nielen byť s osobnými údajmi oboznámení, ak o to požiadajú, ale vzhľadom na náplň ich pracovnej činnosti **je ich povinnosťou sa s týmito osobnými údajmi oboznamovať bez ohľadu na vôľu zákonného zástupcu.**

Nie každý pedagogický a odborný zamestnanec má mať prístup ku všetkým údajom, ktoré škola o dieťati/žiakovi má k dispozícii, ale len k takým údajom a v takom rozsahu, **ktoré nevyhnutne potrebuje na výkon svojej pracovnej činnosti v danom čase.** Preto je vždy vecou dôkladného zváženia, či napr. učiteľ matematiky siedmaka na základnej škole má mať prístup k informáciám týkajúcim sa rodinnej anamnézy a predškolského obdobia tohto žiaka a so zákonným zástupcom o nich diskutovať. Takisto nesmieme zabúdať, že zákonný zástupca má právo len na prístup **k údajom o svojom dieťati.**

Podmienky prístupu k osobným údajom

Rozsah **spracúvania osobných údajov** detí/žiakov sa mení (podľa § 11 ods. 6 školského zákona s účinnosťou od 1. 1. 2022). Novela umožňuje školám a školským zariadeniam získavať a spracovávať tieto údaje v rozšírenejšom rozsahu, ako bolo stanovené do 31. 12. 2021²⁾, a to **nielen na účely výchovy a vzdelávania, ale aj aktivít v čase mimo vyučovania. Spracúvanie osobných údajov je zákonnou povinnosťou, a preto nie je viazané na súhlas zákonného zástupcu** podľa čl. 6 ods. 1 písm. c) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov – GDPR).

Na tlačivách je potrebné uvádzať aktuálne platný a účinný právny predpis, t. j. zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zároveň je potrebné odkazovať aj na nariadenie (EÚ) 2016/679 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov.

²⁾ Vzhľadom na aplikačné problémy v praxi, súvisiace napríklad so striedavou starostlivosťou, sa dopĺňa možnosť školy a školského zariadenia spracúvať aj údaje vyplývajúce z rozhodnutí týkajúcich sa výchovy a starostlivosti, ale aj napr. výsledky monitorovania a hodnotenia kvality výchovy a vzdelávania, výsledky zo súťaží a olympiád alebo podobizne a obrazové snímky.

2.5 Právo na informácie a informovaný súhlas zákonného zástupcu

Formy a nástroje informovania Školy si svoju informačnú povinnosť, ktorou je realizované právo na informácie, plnia na základe zákonných dôvodov (napr. § 4 ods. 1 písm. m) zákona č. 138/2019 Z. z.), pričom k dispozícii majú rôzne formy a nástroje informovania – **webové sídlo školy, sprístupnené dokumenty školy** (školský vzdelávací program, školský poriadok, správa o výchovno-vzdelávacej činnosti školy a pod.), **elektronická komunikácia** (E-škola, EduPage), **triedne aktivity, individuálne vzdelávacie programy** a pod.).

Informovaný súhlas Prostriedkom na realizovanie práva zákonného zástupcu dieťaťa/žiaka spolurozhodovať o vzdelávacích a výchovných aktivitách a procesoch školy je **informovaný súhlas**, ktorý je definovaný ako **písomný súhlas fyzickej osoby**, v ktorom sa okrem jej vlastnoručného podpisu uvedie, že táto osoba bola riadne poučená o dôsledkoch jej súhlasu (§ 2 písm. z) školského zákona).

Veľmi dôležitým dokumentom, ktorý pre školy každoročne vydáva MŠVVaŠ SR s aktuálnymi pokynmi a povinnosťami, je **Spravidlo školským rokom**, ktorý oboznamuje školu, ako má pri informovanom súhlase postupovať: „*školy sú povinné zabezpečiť, aby bol informovaný súhlas zákonného zástupcu získavaný preukázateľne, prijateľnou formou, s primeraným poučením a poskytnutím nevyhnutných informácií, aj tých, ktoré súvisia s ohrozením zdravia a života detí, zrozumiteľným spôsobom s prihliadnutím na konkrétnu situáciu vo výchovno-vzdelávacom procese, na ktorú sa takýto súhlas vyžaduje. Je potrebné dbať na to, aby bol informovaný súhlas zákonného zástupcu získaný za každých okolností ako platný prejav jeho vôle vykonaný slobodne, vážne, zrozumiteľne a určito*“ (2020/2021, s. 16).

Z praxe škôl vyplýva, že školy niekedy využívajú tzv. **univerzálny (všeobecný, generálny) informovaný súhlas**, ktorý spravidla zákonní zástupcovia detí/žiacov podpisujú na začiatku školského roka, pričom **tlačivo sa zvykne dopĺňať o nové situácie**, s ktorými sa škola v praxi stretne. Takýto informovaný súhlas však možno spochybníť z dôvodu, že je dávaný vopred a na nekonkrétne situácie (Správa verejnej ochrankyne práv o výsledkoch prieskumu získavania informovaného súhlasu od rodičov žiaka základnej školy, 2015). Preto by školy mali zvážiť využívanie tejto formy informovaných súhlasov, a to aj vo vzťahu k výkonu pracovnej činnosti školských špeciálnych pedagógov a odborných zamestnancov.

Preventívna činnosť Podľa § 2 ods. 6 písm. a) vyhlášky MŠVVaŠ SR č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie (platnej od 28. 1. 2022 a účinnej od 1. 1. 2023) je uvedené jednoznačne: „*Informovaný súhlas sa nevyžaduje, ak sa odborná činnosť vykonáva v rozsahu prevencie alebo krízovej intervencie v škole alebo v školskom zariadení.*“ Preventívna činnosť ako celok (ako taká) je realizovaná len **v režime informovania** o tejto aktivite bez potreby (resp. podmieňovania) získavania informovaných súhlasov.

Nepotrebný informovaný súhlas (§2 ods. 6 písm. a) vyhlášky MŠVVaŠ SR č. 24/2022 Z. z.):**Súhlas
nevyžaduje**

- akákoľvek preventívna aktivita,
- individuálna a skupinová konzultácia (aj opakovaná),
- krízová intervencia,
- stav osobnej krízy.

Skupinové konzultácie u žiakov majú zväčša preventívny a informačný charakter a keďže prebiehajú formou prednášok, diskusií, interaktívnych cvičení alebo krátkodobých preventívnych programov, informovaný súhlas nie je potrebný. A ani v prípade opakujúcej sa konzultácie, pričom v rámci nej sa zadefinuje problém, preskúmajú sa (nastavia) možné stratégie riešenia a vytvorí sa plán ďalšieho postupu, nie je potrebný informovaný súhlas rodiča.

Krízové intervencie, ktoré predstavujú podpornú sieť opatrení zameraných na stabilizáciu jednotlivca a skupiny, prinavrátanie pocitu bezpečia a nastavenie ďalších opatrení po krízovej udalosti, realizované členmi ŠPT, si nevyžadujú informovaný súhlas zákonného zástupcu dieťaťa/žiaka. Pre potrebný odborný výkon je žiaduce absolvovanie vzdelávania v krízovej intervencii.

Podobne aj **v stave osobnej krízy** môže dieťa/žiak vyhľadať odbornú pomoc člena ŠPT aj bez predchádzajúceho informovaného súhlasu zákonného zástupcu.

V rámci starostlivosti v centrách poradenstva a prevencie sa diagnostika vykonáva aj vo forme depistáže (štandard depistáž a skupinová diagnostika).

Na základe výsledkov z depistážneho procesu možno následne plánovať poskytovanie individuálnej alebo skupinovej odbornej starostlivosti (v súčinnosti s CPP: diagnostika – vyšetrenie, poradenstvo, intervencie nekrízového charakteru), ktorá je realizovaná na základe informovaného súhlasu zákonného zástupcu. V tomto zmysle sa aj psychologická diagnostika (psychologické vyšetrenie) nepĺnoletého dieťaťa/žiaka realizuje len s písomným súhlasom jeho zákonného zástupcu. S psychologickým vyšetrením nemusí zákonný zástupca súhlasiť a môže ho odmietnuť bez akýchkoľvek právnych dôsledkov. Avšak bez psychologického vyšetrenia dieťaťa/žiaka nebude možné navrhnúť cielené riešenie vyskytujúcich sa ťažkostí, nebude možné mu poskytnúť efektívne poradenstvo, napr. o ďalšej profesijnej či študijnej orientácii, prípadne poskytnúť terapeutické či reedukačné vedenie na odstránenie alebo zmierňovanie ťažkostí v súlade s jeho individuálnymi potrebami.

Ak OZ, člen ŠPT prijíma dieťa/žiaka **do individuálnej odbornej starostlivosti**, keď sa realizuje individuálne poradenstvo, vykonáva orientačná diagnostika a intervencia, zabezpečuje sa informovaný súhlas prostredníctvom individuálneho vzdelávacieho programu (ak mu je vypracovaný). V zmysle školského zákona účinného od 1. 1. 2022 je možné prostredníctvom IVP vzdelávať žiaka spĺňajúceho podmienky podľa § 7a písm. a) a b) tohto zákona len s informovaným súhlasom zákonného zástupcu. IVP v súlade s odporúčaniami zariadenia poradenstva a prevencie vypracuje PZ poverený riaditeľom školy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, pedagogickým asistentom a OZ školy a po konzultácii so zákonným zástupcom.

2.6 Pracovný čas členov školského podporného tímu a jeho úprava

Spôsob, akým zamestnávateľ rozvrhne pracovný čas zamestnanca, je na dohode zamestnanca a zamestnávateľa, ktorý ho so súhlasom zástupcov zamestnancov upraví v pracovnom poriadku. Miesto, kde si tento týždenný pracovný čas (resp. jeho časť) zamestnanec odpracuje, t. j. či na pracovisku alebo prácou z domu, si zamestnávateľ a zamestnanec dohodnú v pracovnej zmluve, resp. jej dodatkom vo forme osobitnej dohody.

Týždenný pracovný čas zamestnanca vykonávajúceho **pracovnú činnosť OZ podľa Kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa je 37,5 hodiny týždenne.**

Pracovné podmienky

Podľa Krnáčovej a Križa (2021) je pre tvorbu inkluzívnej kultúry a školského prostredia dôležité, aby členovia ŠPT **najviac pracovného času venovali prevencii a podpore školy** (podporná úroveň prvého stupňa) a menej času by im mala zberať cieľená intervencia (podporná úroveň druhého stupňa). Úzka spolupráca pedagogických a odborných zamestnancov je v každej škole kľúčovým faktorom a indikátorom plnenia jej poslania. Preto je **dôležité, aby pracovné podmienky PZ a OZ boli porovnateľné, založené na princípoch rovnakého zaobchádzania (antidiskriminačne).** Pracovné podmienky, ktorých súčasťou je aj úprava pracovného času, majú byť výsledkom demokratického rokovania a vzájomnej dohody medzi zamestnancami a zamestnávateľom. Legislatíva určuje rámec týchto dohôd tak vo vzťahu k pedagogickému zamestnancovi, ako aj odbornému zamestnancovi, a v týchto rámcoch je garantované aj využívanie práv PZ a OZ.

Práca z domu

Riaditeľ školy môže povoliť pedagogickému zamestnancovi vykonávanie ostatných činností súvisiacich s priamou výchovno-vzdelávacou činnosťou, špecializovanými činnosťami, činnosťami vedúceho pedagogického zamestnanca a profesijným rozvojom **aj mimo pracoviska za podmienok upravených v pracovnom poriadku.** Keďže v zákone č. 138/2019 Z. z. o vykonávaní práce z domu sú uvedení len PZ, čo sa mylne interpretuje, že OZ prácu z domu dovolenú nemajú, opierame sa o § 52 Zákonníka práce. Preto **aj OZ školy môžu pracovať z domu, čo sa upraví a skonkretizuje v pracovnom poriadku školy so súhlasom zástupcov zamestnancov.** Každý zamestnanec školy musí byť s pracovným poriadkom oboznámený.

Ak zamestnávateľ povolí prácu z domu v určenom časovom rozsahu, resp. povolí časť výkonu práce mimo pracoviska, v pracovnom poriadku určí, kedy je pedagogický a odborný zamestnanec povinný byť na pracovisku v škole. Vykonávanie práce z domu je riadnym výkonom práce, resp. riadne plnenie pracovných povinností rovnako ako na pracovisku, len s rozdielom iného miesta výkonu práce, za ktorý zamestnancovi prináleží plat.

Problematika suplovania učiteľov zo strany členov ŠPT

Školský špeciálny pedagóg je v § 21 zákona č. 138/2019 Z. z. zaradený do kategórie pedagogických zamestnancov podieľajúcich sa na uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu na rozdiel od kategórií pedagogických zamestnancov zodpovedných za uskutočňovanie školského vzdelávacieho programu uvedených v § 20 zákona. Z tohto dôvodu by školský špeciálny pedagóg **nemal suplovať učiteľov,** majstrov odbornej výchovy alebo vychovávateľov zod-

povedných za uskutočňovanie školského vzdelávacieho programu. Skutočnosť, že v novelizovanom zákone č. 138/2019 Z. z. je v § 21 ods. 3 písm. g) uvedené, že vykonáva priamu výchovno-vzdelávaciu činnosť, neznamena, že v rámci svojej pracovnej náplne, resp. svojho pracovného času supluje aj iných pedagogických zamestnancov bez ohľadu na skutočnosť, či spĺňa kvalifikačné predpoklady na vyučovanie niektorého predmetu alebo nie. V prípade, že ho riaditeľ školy poverí touto činnosťou, vzniká u neho práca nadčas. Môže túto činnosť vykonávať ako učiteľ na inú pracovnú zmluvu v súlade s § 50 Zákonníka práce a na tie predmety, na ktoré spĺňa kvalifikačné predpoklady. Do výkonu pracovnej činnosti odborných zamestnancov a školského špeciálneho pedagóga ako členov ŠPT však nepatrí vyučovanie žiakov za chýbajúcich učiteľov.

Dozor nad žiakmi pred vyučovaním, počas vyučovania, počas prestávok, v školskej jedálni, po vyučovaní, pri náhlej nevoľnosti alebo pri úraze a počas všetkých aktivít organizovaných školou vykonáva poverený PZ podľa pracovného poriadku, ktorý vydáva riaditeľ školy. V zmysle § 5 ods. 3 vyhlášky MŠVVaŠ SR č. 223/2022 Z. z. o základnej škole s účinnosťou od 1. 7. 2022 školský špeciálny pedagóg alebo odborný zamestnanec **môže vykonávať dozor len vtedy, ak škola nedokáže zabezpečiť vykonávanie dozoru iným PZ** alebo iným poučeným zamestnancom základnej školy.

Problematika vykonávania dozorov nad žiakmi zo strany ŠPT

Uvedené ustanovenie je potrebné vnímať ako reakciu na pandemickú situáciu v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19, keď v konkrétnych prípadoch nie je možné zabezpečiť dozor výlučne z radov PZ. To znamená, že za štandardných okolností vykonávanie dozorov nad žiakmi nepatrí do pracovnej náplne členov ŠPT. Rozpis (harmonogram) dozorov schvaľuje vedúci PZ a riaditeľ školy je povinný ho zverejniť v budove školy na viditeľnom mieste.

Bibliografia:

HAVRILA, M. (ed.) 2020. *Odborný podporný tím. Teoretická a praktická podpora pre profesie pracujúce v oblasti pedagogickej inklúzie a intervencie*. Bratislava: Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o. ISBN 978-80-8140-436-8.

HAVRILA, M. 2020. *Školská integrácia a úloha triedneho učiteľa – 1. a 2. časť*. C2.1 (august 2020) a C2.8 (november 2020). In: *Triedny učiteľ. Praktický poradca triedneho učiteľa*. Bratislava: Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o., 2020. ISBN 978-80-8140-214-2.

HAVRILA, M. 2021. *Informovaný súhlas zákonného zástupcu v kontexte pôsobenia školského špeciálneho pedagóga a odborných zamestnancov v škole*. In: *Odborný podporný tím. Teoretická a praktická podpora pre profesie pracujúce v oblasti pedagogickej inklúzie a intervencie*. Aktuality A.1.8/s. 1 – 26, november 2021. Bratislava: Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o., 2020. ISBN 978-80-8140-436-8.

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2020. *Na ceste k inkluzívnej škole. Krátky sprievodca inkluzívnym vzdelávaním*. Bratislava: Centrum inkluzívneho vzdelávania, 12 s. Dostupné na: https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2020/02/Sprievodca_inkluzivne_vzdelavanie.pdf

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2020. *Školský podporný tím. Krátky sprievodca princípmi školského podporného tímu*. Bratislava: Centrum inkluzívneho vzdelávania. 16 s. Dostupné na: https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2021/02/INKLUCENTRUM_buletin_skolsky_podporny_tim.pdf

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2020. *Školský podporný tím v základnej škole*. Bratislava: Centrum inkluzívneho vzdelávania. 11 s. Dostupné na: <https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2020/09/Skolsky-podporny-tim-manual.pdf>

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2022. *Multidisciplinárny prístup v školách. Školský podporný tím*. Bratislava: VÚDPaP, 25 s. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/06/Multidisciplinarny-pristup-v-skolach-Skolsky-podporny-tim.pdf>

Metodika súladu spracúvania osobných údajov v prostredí škôl. 13 s. Dostupné na: https://dataprotection.gov.sk/uouu/sites/default/files/metodika_suladu_spracuvania_osobnych_udajov_v_prostredi_skol.pdf

Sprievodca školským rokom 2020/2021. Bratislava: MŠVVaŠ SR. 39 s.

ŠPOTÁKOVÁ, M., DOČKAL, V. 2020. *Východiská inkluzívneho vzdelávania*. In: *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 54, 2020, č. 1, s. 61 – 77. ISSN 0555-5574.

Odporúčané zdroje:

Právny a informačný portál SLOV-LEX. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/domov>

Prílohy ku kapitole č. 2:

Príloha 5: Zapracovanie činnosti školského podporného tímu do školského poriadku – ukážka

Príloha 6: Zapracovanie inkluzívneho vzdelávania do školského vzdelávacieho programu – ukážka

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

3. Práce ŠPT

3. Školský podporný tím a jeho činnosť

V súčasnosti mnohé školy využívajú pomoc a podporu odborných a pedagogických zamestnancov (školský špeciálny pedagóg, výchovný a kariérový poradca atď.), ktorých potenciál však nie je naplno využitý, keďže často pracujú jednotlivo, nekoordinovane a nesystematicky. Ak chce škola ako výchovno-vzdelávacia inštitúcia poskytnúť v kontexte inkluzívneho vzdelávania efektívnu podporu a pomoc všetkým deťom/žiakom, ŠPT nemôže byť len akýmsi „súčtom“ jednotlivo pracujúcich odborníkov. Je žiaduce, aby ich **činnosť bola vzájomne prepojená a vnútorne koordinovaná**, aby členovia tímu medzi sebou navzájom otvorene komunikovali, mali spoločné ciele a spoločne na ich napĺňaní pracovali.

Multidisciplinárny prístup tvorí jeden zo **základných princípov práce ŠPT**. Krnáčová et al. (2020) uvádza, že ide o „standard odbornej práce, ktorý zaručí, že koordinovaná spolupráca medzi odborníkmi pomôže človeku získať maximálny možný úžitok s primeraným počtom potrebných intervencií“. Multidisciplinárna spolupráca ŠPT sa vyznačuje podpornou a intervenčnou činnosťou v školskom i mimoškolskom prostredí.

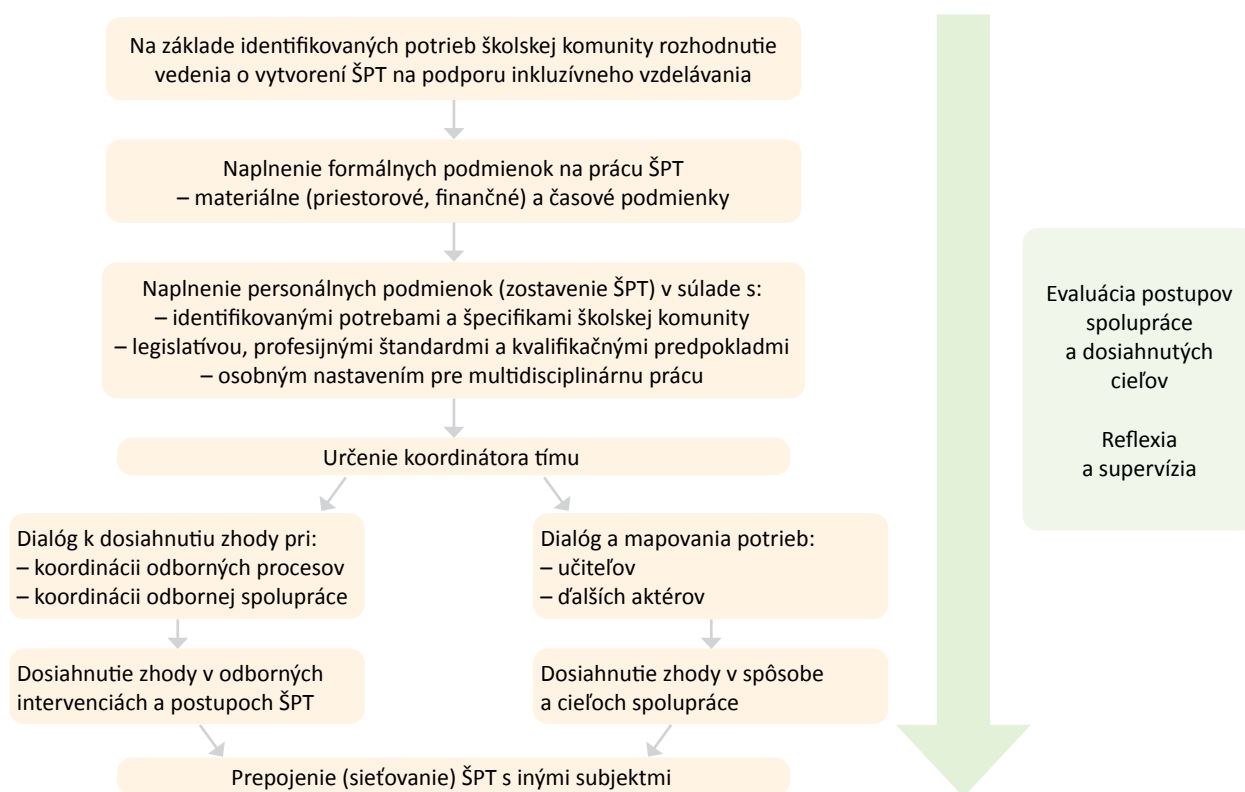
Pre členov tímu je už od počiatočných fáz jeho fungovania dôležité aj vytváranie bezpečného prostredia, budovanie korektných vzťahov, vzájomnej dôvery, vďaka čomu môžu ako tím rásť a napredovať. Rovnako dôležitou súčasťou tímovej spolupráce je priebežná reflexia poskytovaných odborných služieb intervízne aj formou supervízie, práca s konfliktmi a vlastnými limitmi (pozri obr. 3).

**Koordinovanosť
a systematickosť**

**Multidisciplinárny
prístup**

**Bezpečné
prostredie
a reflexia**

Obr. 3 Schéma tvorby ŠPT (upravené podľa schémy tvorby multidisciplinárneho tímu, Krnáčová et al., 2020)

3.1 Vízia, ciele a úlohy školského podporného tímu

Definovanie vízie a cieľov

Systematická práca ŠPT vyžaduje ujasnenie si vlastných vízií a cieľov, ktoré korešpondujú s víziou a cieľmi školy, resp. dá sa povedať, že činnosť ŠPT významne prispieva k napĺňaniu týchto cieľov deklarovaných aj vo vzdelávacom programe. Na tomto základe potom tím dokáže efektívne plánovať svoju činnosť (pozri [prílohu 1](#)).

V súvislosti s podporou systematickej práce ŠPT je potrebné zodpovedať nasledujúce otázky:

- Kto a ako oficiálne ustanovuje ŠPT v organizačnej štruktúre školy?
- Kto je súčasťou nášho ŠPT?
- Aká dokumentácia je potrebná na chod ŠPT?
- Ako je možné našu činnosť vykonávať transparentne, efektívne a otvorene?
- Ako vhodne informovať o svojej činnosti?
- Akú podporu ŠPT potrebuje škola a jednotlivé jej zložky?
- Ako si stanoviť priority, ciele, úlohy tak, aby sme pracovali prepojene a tímovo a zároveň v postupných krokoch?

- Ako svoju činnosť monitorovať, vyhodnocovať a reflektovať, aby skutočne prinášala efektívne výsledky v podobe komplexného systému podpory?

Činnosť odborníkov v ŠPT je úzko previazaná s tým, aké identifikujú potreby, zdroje a riziká na úrovni zloženia samotného tímu a na úrovni školy. ŠPT pri plánovaní pracovnej činnosti **zohľadňuje** tieto informácie (doplnené podľa Krnáčová, Križo, 2022, s. 18):

- počet členov ŠPT, ich časové možnosti a kompetenčné hranice,
- odborné zameranie, zručnosti a špecializáciu členov ŠPT, osobnostné predpoklady a inklinovanie k témam či k cieľovým skupinám detí/žiacov,
- veľkosť a zameranie školy,
- kultúrno-sociálne špecifiká školy,
- riziká a zdroje u detí/žiacov, tried, zamestnancov.

Princípy činnosti členov ŠPT

5 K

Princíp komunikácie – otvorená konštruktívna komunikácia zabezpečená pravidelným bezpečným prístupňovaním a overovaním informácií, prepájanie všetkých členov školskej komunity smerom k spoločnému cieľu.

Princíp kooperácie – pravidelné stretávanie a spoločné hľadanie riešení, vzájomné poskytovanie konštruktívnej spätnej väzby, rešpektovanie rovnováhy profesijných rolí a dosiahnutie hodnotového konsenzu.

Princíp koordinácie – organizovanie, plánovanie, hodnotenie činnosti tímu a subtímov v nadväznosti na odporúčané odborné postupy (samohodnotenie, intervízia, supervízia).

Princíp komplexnosti – multidisciplinárna práca smerom k spoločnému cieľu rôznymi odbornými metódami, úzka spolupráca so zariadeniami poradenstva a prevencie a ďalšími externými subjektmi.

Princíp kvality – poznanie vlastnej odbornosti, rešpektovanie odbornosti kolegov, podpora celoživotného vzdelávania a sledovanie aktuálnych trendov.

Úlohy ŠPT:

- koordinovať rozvoj inkluzívneho vzdelávania a participovať na vytváraní pozitívnej školskej klímy,
- poskytovať metodickú podporu PZ,
- podporovať triednych učiteľov pri realizácii univerzálnych preventívnych programov, aktivít a podľa potreby uskutočňovať selektívne preventívne programy,
- poskytovať poradenstvo podľa potrieb každému dieťaťu/žiakovi a jeho zákonným zástupcom (špecificky pri prechode dieťaťa/žiaka do špecializovaných výchovných

zariadení – liečebno-výchovné sanatórium, diagnostické centrum, reedukačné centrum vrátane sledovania priebehu, spolupráce so zariadením a prípravy jeho návratu a adaptácie),

- spolupracovať s ostatnými organizáciami (zariadenia poradenstva a prevencie, špecializované výchovné zariadenia, zariadenia sociálnoprávnej ochrany, polícia) pri riešení zložitejších a komplexnejších prípadov, členovia ŠPT sa môžu zúčastňovať na odborných konzíliách a prípadových stretnutiach,
- participovať pri vyhľadávaní a identifikovaní detí/žiacov s rizikovým vývinom,
- participovať na tvorbe školského vzdelávacieho programu,
- vytvárať podporné siete v škole, s inými inštitúciami a subjektmi v rámci rezortu školstva aj na medzirezortnej úrovni.

Obr. 4 Činnosť ŠPT ako súčasť inkluzívneho vzdelávania (Križo, 2021)

ŠPT sa potrebuje ukotviť v systémovo nastavenej práci, v jasnej vízii a cieľoch, v prepojení na legislatívne úlohy členov ŠPT a v povinne stanovenej dokumentácii.

3.2 Vymedzenie činnosti školského podporného tímu v dokumentácii školy

Ciele, vízie a činnosť ŠPT môžu byť v rôznej miere konkretizované v **dokumentoch školy**. Z pohľadu ŠPT a miery jeho zapojenia do tvorby dokumentácie školy možno rozlíšiť dve skupiny týchto dokumentov:

1. **Právnymi predpismi vymedzené dokumenty školy**, ktoré prácu členov ŠPT priamo ovplyvňujú a môžu na tvorbe ich obsahu participovať (pozri taktiež **kapitolu 2**). Patria sem: školský vzdelávací program a školský poriadok.

Dokumentácia v kompetencii vedenia školy

Každá škola má povinnosť¹⁾ vypracovať si **vlastný školský vzdelávací program**. Na jeho tvorbe a aktualizácii by sa ŠPT mal podieľať, zároveň by ho mal obohatiť o inkluzívne princípy a o ciele otvorenej, demokratickej a transparentnej školy. Kľúčové časti tohto dokumentu z pohľadu ŠPT, podľa § 7 ods. 4 školského zákona, sú:

- vymedzenie cieľov a poslania, vlastné zameranie školy (písm. b) – doplniť vzdelávacie ciele o tie sociálno-psychologické, ktoré sú základom výchovy a vzdelávania, ŠPT môže niektoré zo svojich cieľov priamo zapracovať alebo bližšie rozvinúť aj osobitne v časti dokumentu o činnosti ŠPT;
- vnútorný systém hodnotenia detí a žiakov (písm. h) – nastavovanie systému hodnotenia detí/žiakov školy smerom k podpore (seba)reflexie.

Systém hodnotenia môže byť nastavený napríklad ako pravidelná ročná 360-stupňová spätná väzba, SWOT analýza, meranie klímy v triedach, sociometria až po sebahodnotenie v predmetoch, posilnené slovné hodnotenie, zavedenie reflexie do vyučovacích hodín a hodnotenia.

Ďalším dôležitým dokumentom školy je **školský poriadok**, ktorý slúži najmä zákonným zástupcom a deťom/žiakom na informovanie o pravidlách a fungovaní výchovno-vzdelávacej činnosti. Tento systém opatrení a pravidiel by mal byť preniknutý humanistickými princípmi inkluzívneho vzdelávania (viac prevencie ako trestov, viac podpory ako strachu). Vhodné je taktiež doplniť základný text o činnosti ŠPT (pozri **prílohu 5**).

2. **Dokumenty, ktorých tvorba je odporúčaná a plne v kompetencii členov ŠPT**. Ich cieľom je predovšetkým podrobne zaznamenať činnosť tímu, zabezpečiť prístup k informáciám v súlade s platnými predpismi a kontinuitu odbornej činnosti. Ide najmä o **plán činnosti ŠPT** a **záznamy z činnosti ŠPT**.

Dokumentácia v kompetencii ŠPT

Plán činnosti ŠPT je nepovinným dokumentom, ide však o dôležitú pomôcku na fungovanie a vyhodnocovanie činnosti tímu. Forma plánovania i vyhodnocovania nemusí a nemá byť daná a nemenná. Môže byť ústna i vizuálna. Je potrebné, aby plány činnosti ŠPT reflektovali východiská, potreby i požiadavky konkrétneho tímu a nevyhnutne aj cesty transparentného informovania o svojej práci. Na základe výsledkov vyhodnotenia plánu činnosti je možné efektívne nastaviť nový plán činnosti ŠPT (pozri **prílohu 6**).

¹⁾ § 7 školského zákona

Niektoré tímy môžu mať plán vo forme obrázka, posteru, iné vo forme ručne vyrobeného plagátu alebo videa či v inej forme. Niektoré tímy uprednostnia plán činnosti formou ročného harmonogramu po jednotlivých mesiacoch, iné tímy rozdelenie úloh podľa profesií, niektoré podľa typu činností (preventívne, intervenčné, špeciálne), podľa cieľových skupín (triedy, deti/žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, učitelia, zákonní zástupcovia, vedenie školy a pod.) alebo môžu vzniknúť aj ich rôzne kombinácie. Vyhodnotenie plánu činnosti ŠPT na konci školského roka alebo aj priebežne podľa potreby sa môže uskutočniť formou online dotazníka, alebo v rámci SWOT analýzy školy, môže byť ústne na poradách či teambuildingu, formou intravízie, tímovej supervízie a pod.

O vypĺňaní dokumentácie je možné sa poradiť so zariadením poradenstva a prevencie alebo ho požiadať o supervíziu, aby sa nastavil systém vzájomnej spolupráce, ktorý bude pre členov ŠPT zrozumiteľný a užitočný (pozri **prílohy 5, 6, 7, 8, 9**).

3.3 Zloženie a organizácia práce školského podporného tímu

Personálne zabezpečenie ŠPT by malo odzrkadľovať potreby konkrétnej školy. Zloženie ŠPT je **upravené riaditeľom školy** vo vnútornom predpise po prerokovaní v pedagogickej rade, ak je zriadená.

Členmi ŠPT sú „**školský špeciálny pedagóg a všetci odborní zamestnanci príslušnej školy**“. Členmi „**môžu byť aj iní PZ⁽²⁾**“.

Na niektorých školách sú ŠPT zložené len z PZ (výchovný poradca, kariérový poradca, koordinátor prevencie, školský špeciálny pedagóg). Podľa možnosti školy je vhodné doplniť tím (prijatím nových zamestnancov) o odborných zamestnancov (napr. školský psychológ, sociálny pedagóg, školský logopéd, liečebný pedagóg) s cieľom poskytnúť adekvátnu podporu všetkým deťom/žiakom v kontexte komplexného prístupu.

Rámcový popis činností a úloh odborníkov v ŠPT (pôsobiacich aj ako OZ danej školy):

Školský špeciálny pedagóg – vykonáva diagnostickú činnosť (okrem diagnostickej činnosti na účel zaradenia dieťaťa/žiaka do triedy pre deti/žiacov so ŠVVP a na účel vypracovania správy z odborného vyšetrenia).

²⁾ Podľa § 84a zákona č. 138/2019 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2022.

Poskytuje odbornú pomoc a špeciálnopedagogické poradenstvo deťom/žiakom a ich zákonným zástupcom v rámci špeciálnopedagogickej intervencie. Poskytuje metodickú podporu PZ/OZ príslušnej školy. Poskytuje súčinnosť zariadeniu poradenstva a prevencie a podieľa sa na tvorbe individuálneho učebného plánu. Vykonáva priamu výchovno-vzdelávaciu činnosť. Podporuje spoluprácu PZ a OZ so zákonnými zástupcami a ďalšími odborníkmi.

Školský psychológ – poskytuje psychologickú diagnostiku detí/žiakov, krízovú intervenciu, odbornú pomoc a psychologické poradenstvo deťom/žiakom v rámci psychologickej intervencie. Zabezpečuje rôzne formy psychologickej podpory deťom/žiakom, ich rodinám a podľa možností aj zamestnancom školy v oblasti výchovy a vzdelávania (individuálne a skupinové psychologické poradenstvo deťom/žiakom, poradenstvo a konzultácie smerované k zákonným zástupcom detí/žiakov, metodickú podporu pedagógom a ostatným OZ, napr. v oblasti sociálnych vzťahov), spolupodieľa sa na realizácii preventívnych činností, skvalitňovaní a optimalizácii vzťahov v triednych kolektívoch, identifikácii detí/žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami či detí/žiakov s rizikovým vývinom. Podporuje spoluprácu PZ/OZ so zákonnými zástupcami a ďalšími odborníkmi.

Sociálny pedagóg – odhaľuje možné ťažkosti v oblasti sociálnych vzťahov a zabezpečuje včasnú intervenciu na ich riešenie. V rámci univerzálnej prevencie vyhľadáva deti/žiakov s rizikovým správaním, v selektívnej prevencii sa snaží podchytiť skupinu alebo jednotlivca nachádzajúceho sa v rizikovom prostredí alebo situácii a v indikovanej prevencii realizuje aktivity na zabránenie prehlbovania alebo opakovania rizikového správania. Intervenciu realizuje v úzkej spolupráci s pedagógmi, zákonnými zástupcami alebo nápomocnými inštitúciami. Podporuje spoluprácu jednotlivých členov tímu, ale aj spoluprácu s externými členmi tímu.

Liečebný pedagóg – zabezpečuje individuálnu alebo skupinovú preventívnu a intervenčnú liečebno-pedagogickú podporu deťom/žiakom (napr. arteterapiu, terapiu hrou...), zákonným zástupcom, pedagógom a OZ školy. Svoje aktivity špecificky zameriava najmä na deti/žiakov s rizikovým správaním/vývinom.

Školský logopéd – vykonáva logopedickú orientačnú diagnostiku, následne u detí/žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou, logopedické intervencie a poradenstvo. Poskytuje poradenstvo aj ich zákonným zástupcom, koordinuje PZ a OZ pri edukácii detí/žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou.

Triedny učiteľ/učiteľ – triedny učiteľ v spolupráci so ŠPT primárne zodpovedá za koordináciu činnosti na podporu budovania pozitívnej klímy triedy, riešenie detských/žiackych konfliktov, vytváranie zdravých vzťahov, identifikáciu potrieb, prekážok a rizík, tiež hľadanie zdrojov na ich skoré riešenie. Tieto činnosti realizuje v spolupráci s pedagogickým asistentom, vychovávateľom, ostatnými učiteľmi, ktorí pôsobia v triede, a zákonnými zástupcami detí/žiakov. Triedny učiteľ vykonáva v obmedzenom rozsahu tiež pedagogickú diagnostiku, pedagogickú intervenciu, výchovné poradenstvo, kariérové poradenstvo, rozvoj inkluzívneho vzdelávania a prevenciu. Podpora sa poskytuje každému dieťaťu/žiakovi podľa jeho potrieb. Učiteľ zodpovedá za úpravu metód, foriem a obsahu vzdelávania.

Ďalší možní členovia

Pedagogický asistent – je priamym nástrojom vyrovnávania rozdielov v triede, kde podľa požiadaviek učiteľa, vychovávateľa a v spolupráci s členmi ŠPT vytvára rovnosť príležitostí vo výchove a vzdelávaní, pomáha dieťaťu/žiakovi alebo skupine detí/žiakov pri prekonávaní rôznorodých bariér. Je podporou pre všetky deti/žiakov, ktorí to v danom momente vyžadujú. Pomáha porozumieť a individualizovať ciele a spolupracovať pri diferencovaní úloh a edukačného materiálu s ohľadom na potreby každého dieťaťa/žiaka v triede. **Pri väčšom počte začínajúcich pedagogických asistentov na škole sa odporúča zaradiť minimálne jedného zástupcu do ŠPT. Ak sú metodicky vedení školským špeciálnym pedagógom, ich účasť na stretnutiach ŠPT nie je nevyhnutná.**

Výchovný poradca – v prípade potreby sprostredkuje deťom/žiakom a ich zákonným zástupcom pedagogické, psychologické, sociálne, psychoterapeutické, reedukačné a iné služby, ktoré koordinuje v spolupráci s triednymi učiteľmi. V školách, kde nepracuje žiaden odborný zamestnanec a ani školský špeciálny pedagóg, preberá rolu koordinátora sprostredkujúceho odbornú pomoc pre deti/žiakov a učiteľov. Pomáha PZ, ostatným členom ŠPT a zákonným zástupcom detí/žiakov pri riešení výchovných ťažkostí. Pozíciu výchovného poradcu sa odporúča kumulovať s úväzkami odborných zamestnancov na škole.

Kariérový poradca – využíva metódy a techniky, prostredníctvom ktorých spoločne s dieťaťom/žiakom hľadajú, čo je pre neho v jeho kariérovom raste dôležité, aké sú jeho kvality a spoločne definujú ciele, ale aj cesty, ako ich dosiahnuť. Pomáha triednym učiteľom, pedagogickým asistentom aj členom ŠPT pri riešení výchovných ťažkostí, zúčastňuje sa na konzíliách, stretnutiach so zákonnými zástupcami a pod.

V odôvodnených prípadoch (napr. ako neodmysliteľná súčasť tímu pri nastavovaní a vyhodnocovaní uplatniteľnosti návrhov a intervencií pri práci s rodinou a komunitou) sa pravidelnými spolupracovníkmi ŠPT stávajú **OZ zariadenia poradenstva a prevencie a ľudia pomáhajúcich a podporných profesií** – terénny sociálny pracovník, komunitný pracovník, asistent zdravia, zdravotnícky personál³⁾, kolízny opatrovník, kurátor, laický poradca a i. (pozri **prílohu 3**).

Koordinátor ŠPT

Činnosť ŠPT by mala byť koordinovaná a mala by prebiehať za aktívnej účasti všetkých členov tímu. Je žiaduce, ak riaditeľ školy v spolupráci s členmi ŠPT určí pozíciu **koordinátora ŠPT**⁴⁾.

Úlohou **koordinátora ŠPT** je:

- koordinovať a systematicky sumarizovať činnosť tímu, zvlášť individuálne a skupinové aktivity detí/žiakov uskutočňované ŠPT, a vyhodnocovať ich účinnosť,
- zabezpečovať súčinnosť členov ŠPT s ďalšími PZ a vyhodnocovať jej účinnosť,
- koordinovať spoluprácu PZ a OZ so zákonnými zástupcami a zamestnancami zariadení poradenstva a prevencie,

³⁾ Predovšetkým lekár, sestra – § 152a školského zákona.

⁴⁾ Novela zákona č. 138/2019 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2022 zavádza novú kariérovú pozíciu **koordinátor školského podporného tímu** (§ 38 ods. 7).

- sledovať efektivitu práce z hľadiska možných duplikácií intervencií,
- prijímať podnety pre ŠPT a prinášať podnety na tímové stretnutia.

Pri menších tímoch, ktoré tvoria dvaja zamestnanci, nie je potrebné zriaďovať samostatnú pozíciu koordinátora. Túto úlohu si vedia vzájomne prerozdeliť.

V prípade väčšieho tímu je vhodné na vedenie administratívnej činnosti týkajúcej sa tímu (zápisnice zo stretnutí, všeobecná kartotéka, záznamy činnosti, webstránka, prezentácia navonok, listy na súdy, kuratela a iné inštitúcie) určiť jedného z členov tímu ako **administrátora**, ktorý úzko spolupracuje s koordinátorom tímu. Tieto tímové roly môžu byť kumulované do jednej a tiež môžu byť rotované medzi jednotlivými členmi ŠPT.

**Administrátor
činnosti ŠPT**

V bežných činnostiach fungujú členovia tímu samostatne a vykonávajú odborné činnosti, ktoré sú uvedené v náplni práce. **Na začiatku budovania tímovej spolupráce sa odporúča stretávanie tímu 1x týždenne** a neskôr, keď sú tímové roly a úlohy zabehnuté, je postačujúce mať tímové stretnutia 2x mesačne s cieľom aktualizovať stav plnenia úloh a činností, hodnotiť zrealizované kroky a plánovať ďalšie činnosti. **O svojej práci informuje pedagogický zbor a vedenie školy na poradách.**

**Frekvencia
stretnutí ŠPT**

Neskôr, po ustálení systému práce a činnosti ŠPT, zvyčajne stačí, ak sa častejšie stretávajú členovia tímu v menších pracovných skupinách – subtímoch. Subtímy, ktoré vznikajú v rámci činnosti ŠPT, riešia spoločne konkrétny prípad, intervenciu alebo prevenciu, reagujú na požiadavku vedenia školy, zákonných zástupcov, učiteľov a pod.

Subtímy

Benefity, ktoré prináša multidisciplinárna tímová spolupráca z pohľadu členov ŠPT:

- komplexné a jasnejšie prepojenie kompetencií rozmanitých profesií prináša väčšiu istotu v práci – tímovo je možné riešiť aj náročné komplexné prípady,
- spoločná orientácia na zjednotené ciele,
- kvalitnejšia orientácia vo vlastnej disciplíne, rozširovanie kompetencií, získavanie nových zručností (odborných, sociálnych...),
- posilnenie zmysluplnosti práce ako prevencia vyhorenia,
- osobný i profesijný rast,
- efektívnejšia spolupráca s vedením,
- optimalizácia rutinných činností a zjednotenie agendy,
- získavanie potrebných informácií – rýchlejšie a s adekvátnou spätnou väzbou.

3.4 Činnosti a tvorba spolupráce školského podporného tímu s jednotlivými aktérmi školskej komunity

Obr. 5 Zloženie školskej komunity

Úroveň starostlivosti o vytváranie bezpečných a podporných vzťahov medzi PZ a ďalšími zamestnancami (napr. aj školník, upratovačky a kuchárky), s ktorými sa dieťa/žiac v škole pravidelne stretáva, je kľúčová pre tvorbu inkluzívnej kultúry školy. To platí aj pre zákonných zástupcov a ďalších aktérov školskej komunity.

Predpoklady úspešnej spolupráce inkluzívnej komunity vychádzajú z tvrdení, že väčšina z nás:

- sa rada podieľa na šírení svojich úspechov (deti/žiaci, zákonní zástupcovia, učitelia i vedenie školy),
- chce byť hrdá na tých, za ktorých je nejakým spôsobom zodpovedná (vedenie školy na deti/žiacov a učiteľov, učitelia na svoje deti/žiacov, zákonní zástupcovia na svoje deti/žiacov...), a rada počuje, v čom sa im darí, v čom sú dobrí,
- chce mať pozitívny vplyv na ľudí, ktorí sú mu zverení, vedie ich v nejakom smere,
- chce mať dobré vzťahy s ľuďmi, s ktorými pracuje,
- chce byť akceptovaným členom skupiny, ku ktorej patrí,
- chce mať pocit, že to, čo robí, robí najlepšie, ako vie (vedenie školy, učitelia, deti/žiaci a ich zákonní zástupcovia),
- chce vyjadriť svoj názor a svoju voľbu,
- chce mať možnosť výberu (zamestnanci, zákonní zástupcovia, deti/žiaci).

* Peer aktivista je angažovaný vrstovník zväčša vyberaný podľa určitých kritérií odborníkom. Jeho úlohou je hlavne neformálne ovplyvňovanie rovesníkov na základe absolvovaného vzdelávania na určitú tému.

3.4.1 Spolupráca vedenia školy a školského podporného tímu

Úzka spolupráca s vedením školy je priamym predpokladom úspešnej a efektívnej práce ŠPT.

Vedenie školy iniciuje vznik a aj samotné smerovanie ŠPT v záujme rozvoja inkluzívneho vzdelávania. Disponuje stručným prehľadom o činnosti členov tímu, zodpovedá za ich pracovnoprávne zaradenie, ochranu a podporu voči nevhodným externým zásahom. Vytvára pracovné podmienky na jeho činnosť, podporuje tím k sebaorganizácii, prizýva členov tímu k rozhodnutiam, ktoré majú vplyv na jeho činnosť, radí sa a posúva niektoré riešenia situácií na ŠPT.

Vedenie školy sa zúčastňuje na stretnutiach pri riešení náročnejších prípadov, ktoré si vyžadujú prepájanie s externými subjektmi, prípadne zvoláva odborné konzíliá. Usmerňuje k zachovávaní postupnosti riešenia náročných situácií v zmysle zachovania princípu subsidiarity – najčastejšie od triedneho učiteľa smerom k ďalším relevantným aktérom podpory dieťaťa/žiaka.

Ak vedenie školy deklaruje potrebu existencie ŠPT na svojej škole, uľahčuje prijatie a tvorenie spolupráce s učiteľmi a ostatnými zamestnancami školy. Zároveň je prínosné, keď podporuje kontinuálne vzdelávanie (nielen) členov tímu. Z praxe mnohých ŠPT vyplývajú rôzne typy na efektívnu kooperáciu členov ŠPT a vedenia školy:

- **spoločne si ujasniť prínos a úlohy ŠPT** pre danú školu ešte pred samotným uvedením do kolektívu zamestnancov školy (s rešpektom možných zmien pri nástupe ďalších členov ŠPT), pravidelne aktualizovať úlohy a ciele práce ŠPT,
- **spoločne sa dohodnúť na zabezpečení primeraných pracovných podmienok** (vhodné priestorové a materiálne-technické vybavenie), dôležité je vyhradenie časového priestoru na realizáciu pravidelných i jednorazových odborných aktivít,
- **spolupracovať pri prestupe detí/žiakov** z iných škôl s cieľom identifikovať možné riziká, potreby a silné stránky nových detí/žiakov a následne odporúčať vhodnosť ich zaradenia do kolektívov konkrétnych tried,
- **podporovať nastavovanie (samo)hodnotiacich mechanizmov** fungovania inkluzívneho vzdelávacieho systému danej školy v záujme jeho skvalitnenia,
- **ŠPT spracuje užitočné informácie o svojich členoch a všeobecných možnostiach podpory** inkluzívneho vzdelávania na danej škole, to predpokladá dobré poznanie situácie a potrieb školy (mapovanie potrieb jednotlivých aktérov), silných a slabých stránok členov tímu,
- **ŠPT na základe uskutočneného mapovania potrieb spracuje návrhy tém vzdelávania pre PZ/OZ** (napr. aktualizácie a inovačné vzdelávanie), návrhy na teambuildingové aktivity pre všetkých zamestnancov školy, návrhy tematicky rôzne zameraných aktivít pre všetkých aktérov (burza vecí, sociálne aktivity, rodinné dni a hry, oslavy medzinárodných dní...), prekonzultované a vedením školy schválené návrhy je možné využiť v *pláne práce školy na daný školský rok*,
- **ŠPT spracuje návrh možných zmien a úprav v školskom poriadku** v zmysle podpory rozvoja inkluzívneho vzdelávania,

Tipy na spoluprácu s vedením školy

- **ŠPT sa aktívne podieľa na spolupráci so zariadeniami poradenstva a prevencie a ďalšími subjektmi** pri podpore detí/žiakov a ich zákonných zástupcov v oblasti výchovy a vzdelávania,
- **ŠPT ponúkne vedeniu školy možnosť spolupodieľať sa ako „poradný hlas“ na výbere nových zamestnancov školy** (tvorba kritérií výberu v závislosti od prioritných potrieb detí/žiakov, od potrieb inovácií vo vzdelávacích metódach a pod.).

3.4.2 Pedagogickí a ďalší zamestnanci školy

Spolupráca s PZ je v procese vytvárania optimálnych podmienok pre všestranný rozvoj každého dieťaťa/žiaka veľmi dôležitou súčasťou práce ŠPT na škole. Z pohľadu detí/žiakov možno učiteľov, pedagogických asistentov a predovšetkým triednych učiteľov vnímať ako najvýznamnejších aktérov komunity školy, s ktorými sú v každodennom kontakte a majú na ich výchovu a vzdelávanie v prostredí školy najväčší vplyv.

Vzťahy PZ a OZ vrátane ďalších zamestnancov, založené na vzájomnom rešpekte individuality a jedinečnosti, zohrávajú kľúčovú úlohu v podpore osobného napredovania a rastu všetkých, detí/žiakov i dospelých.

ŠPT a PZ si môžu byť nápomocní v rôznych oblastiach svojho pôsobenia. Predpokladom úspešnej kooperácie a efektívnej podpory je **neustály proces vzájomnej otvorenej komunikácie a postupné budovanie dôvery vo vzťahoch**. Z tohto dôvodu je vhodné podľa potrieb konkrétnej školy začleniť ďalších PZ (učitelia, pedagogickí asistenti) do ŠPT.

Členovia novovznikajúcich ŠPT potrebujú minimálne 6 týždňov na spoznávanie školskej komunity, nadväzovanie prvých kontaktov, prvé mapovanie potrieb učiteľov a ďalších aktérov, zosúladenie vízie rozvoja školy s aktuálnymi možnosťami ŠPT. Je to kľúčové obdobie pre úspešnú spoluprácu. Na rozvoji vzniknutých vzťahov a efektívnej spolupráce je potrebné pracovať neustále.

Možnosti podpory

Ako môže ŠPT podporiť učiteľov a ďalších zamestnancov školy:

1. budovaním dôvery a bezpečného prostredia:

- otvorená komunikácia a relevantné informácie,
- aktívny záujem o potreby učiteľa,
- vopred dohodnutá forma podpornej činnosti,
- rešpektovanie individuality učiteľa a vnímanie ho ako partnera,
- možnosť voľby,
- priestor na vyjadrenie,
- a iné;

2. koordinovanou spoluprácou, ktorá je charakteristická:

- zisťovaním hodnotového nastavenia a názorov zamestnancov školy,
- vymedzením kompetencií v interných predpisoch,

- spoločným plánovaním stretnutí (konzultácií, porád, triednických hodín a i.),
- spoločným realizovaním odborných podporných činností,
- spoločným vyhodnocovaním pracovných postupov a výsledkov spolupráce;

3. metodickou podporou:

- pri mapovaní a rozvíjaní pozitívnej klímy v triedach,
- v oblasti inkluzívneho vzdelávania detí/žiacov a komunikácie s ich zákonnými zástupcami,
- pri budovaní pozitívnej pracovnej klímy na škole,
- v podobe realizácie aktualizáčnych vzdelávaní v témach podpory detí/žiacov podľa potrieb školy,
- pri realizácii univerzálnych preventívnych programov, aktivít a podľa potreby uskutočňovaním selektívnych preventívnych programov.

3.4.3 Dieťa/žiak ako aktér spolupráce

Členovia ŠPT poznajú znaky inkluzívnej triedy, v ktorej je dieťa/žiak vnímaný ako partner pri komunikácii a aktér spolupráce. Podpora budovania inkluzívnej triedy je aj cieľom ich podpory a spolupráce s učiteľmi a ďalšími zainteresovanými v školskej komunite.

Chceme meniť prostredie, nie dieťa/žiaka.

Metodická podpora PZ smerujúca k naplneniu znakov inkluzívnej triedy (doplnené podľa Bagalová, Bizíková, Fatulová, 2015):

- kooperatívne vyučovanie v heterogénnych triedach, diferencovaný prístup podľa vzdelávacích potrieb detí/žiacov,
- spolupráca medzi učiteľom, pedagogickým asistentom a PZ a OZ školy,
- práca v tímoch na vyučovaní,
- tútorstvo medzi rovesníkmi,
- vytváranie dvojíc, prípadne skupín detí/žiacov, ktorí sa spolu učia,
- pomoc starších detí/žiacov,
- kooperatívne riešenie problémov,
- spoločne formulované pravidlá triedy,
- participácia na formovaní vízie školy,
- jasne stanovené požiadavky na žiaduce správanie,
- zrozumiteľné kritériá hodnotenia,
- pravidelné hodnotenie a sebahodnotenie detí/žiacov, vzájomné hodnotenie detí/žiacov založené na reflexii a sebareflexii,
- konštruktívna a vecná spätná väzba,
- mapovanie rastu, oceňovanie aj malého úspechu a každého zlepšenia smerom k podpore duševného zdravia (porovnávanie dieťaťa/žiaka so sebou samým),
- vysoké, ale reálne očakávania od všetkých detí/žiacov,
- spoločenská užitočnosť.

Dôležitým východiskom na aktivizáciu detí/žiacov je zistiť stav školskej spolupráce, spulurozhodovania a spoluúčasti detí/žiacov na dianí v komunite školy. Užitočným nástrojom môže byť *Index školskej participácie*.

Aktivity a činnosti, ktoré aktivizujú deti/žiacov k spolupráci, sú tie, ktoré:

- umožňujú zúčastniť sa všetkým deťom/žiakom a vyjadriť svoje potreby,
- zabezpečujú všetkým deťom/žiakom vhodné prostredie alebo pomôcky na zúčastňovanie sa na výchovno-vzdelávacom procese podľa ich potrieb a tým prispievajú k vytváraniu bezpečného školského prostredia (napr. v období individuálnej alebo spoločenskej krízy),
- rozvíjajú **školskú participáciu**, napr. prostredníctvom žiackej školskej rady/žiackeho parlamentu s cieľom rozvíjať občianske kompetencie u detí/žiacov,
- podporujú **kritické myslenie**,
- podporujú **rovesnícke vzdelávanie**, vytváranie podmienok na jeho rozvoj v rámci školy a lokálnej sociálnej komunity,
- podporujú **peer programy** založené na osobnej komunikácii vopred pripravených rovesníkov s ostatnými deťmi/žiakmi pod vedením dospelého v úlohe po-

radcu a facilitátora. Stretnutia sú zamerané na formovanie pozitívnych postojov v skupine, na ovplyvňovanie správania v zmysle podpory zdravého spôsobu života, pozitívnej životnej orientácie a organizácie kvalitného využívania voľného času.

Deťom/žiakom stačí umožniť podieľať sa na rozhodovaní o obsahu a forme vlastného učenia, na vlastnom hodnotení, byť prizývaní k tvorbe riešení a mať priestor otvorene komunikovať o svojich potrebách.

3.4.4 Zapojenie zákonných zástupcov

Angažovanosť zákonných zástupcov ako partnerov vo výchovno-vzdelávacom procese je dôležitým faktorom školskej úspešnosti detí/žiakov. Podnetné domáce prostredie je zásadné pre učenie, kognitívny, sociálny a citový rozvoj dieťaťa/žiaka. Pre rozvíjanie inkluzívnej kultúry v školskom prostredí je z pohľadu pôsobenia ŠPT veľkým prínosom nadviazanie spolupráce s blízkymi dospelými detí/žiakov (zákonnými zástupcami, príbuznými a inými významnými osobami v ich živote). **ŠPT preto podporuje učiteľov v budovaní a skvalitňovaní komunikácie so zákonnými zástupcami.**

Prečo spolupracovať s rodičmi?

K tomu, aby sa zákonní zástupcovia stali partnermi školy v procese inkluzívneho vzdelávania, je potrebné, aby boli zabezpečené dve základné podmienky (upravené podľa Šustrovej, 2004, in: Horňáková 2014):

- akceptovať zákonných zástupcov ako vychovávateľov a dať im priestor, aby mohli preukázať svoje kompetencie a následne ich aj zlepšovať,
- prehodnotiť meniace sa úlohy pedagógov, naučiť ich viesť vzájomný dialóg, viesť ich k spolupráci a uznaniu odlišných perspektív a aj ku skupinovej práci.

Zákonní zástupcovia potrebujú a očakávajú, že:

- sa budú cítiť v komunikácii dobre (bezpečné prostredie),
- budú zapojení ako partneri do procesu vzdelávania svojho dieťaťa spôsobom, ktorí im vyhovuje (to predpokladá vysvetliť tento proces a dať možnosť výberu formy a smerovania spolupráce),
- budú informovaní o pokroku dieťaťa,
- budú informovaní o možnostiach vzdelávania, ktoré bude reflektovať potreby dieťaťa, aby následne vedeli prijať informované rozhodnutie,
- budú vypočutí v tom, ako vnímajú potreby a záujmy svojho dieťaťa,
- budú spoluaktívni v procese zmeny – hýbateľmi zmeny.

Zákonní zástupcovia by mali dostať príležitosť reálne pomôcť učiteľovi (ich predstavu a možnosti zisťujeme v rámci mapovania potrieb). Napr. výpomoc pri akciách, účasť na vyučovaní, rola mentora pre zákonných zástupcov novoprijatých detí/žiakov a pod.

Činnosti členov ŠPT na podporu efektívnej spolupráce so zákonnými zástupcami:

- **mapovanie ich potrieb a očakávaní** vo vzťahu k škole,
- **konzultácie s učiteľmi** – metodická podpora efektívnej komunikácie so zákonnými zástupcami v náročnej situácii,
- **konzultácie so zákonnými zástupcami** o rôznych stránkach edukácie ich dieťaťa, stretnutia k prehodnocovaniu a aktualizovaniu individuálnych výchovno-vzdelávacích programov,
- **poradenstvo učiteľom a zákonným zástupcom** – inštruktáže, prednášky a poradenské stretnutia o edukácii detí/žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktoré vedú PZ/OZ školy, napr. ako používať kompenzačné, učebné, rehabilitačné pomôcky a pod.,
- **osvetové a informačné aktivity pre učiteľov a zákonných zástupcov** – diskusie, prednášky, tvorba letákov, možnosť štúdia odbornej literatúry, metodických materiálov, časopisov o edukácii, napr. vo vyhradenom čase v priestoroch školskej knižnice a pod.,
- **spoluorganizovanie komunitných podujatí** – príležitosť na stretávanie zákonných zástupcov s ďalšími aktérmi školskej komunity s cieľom vymeniť si skúsenosti, rozvíjať pozitívnu školskú klímu, neformálne komunikovať a i.

Vhodne vytvorený priestor (miesto a čas) pre zákonných zástupcov podporuje ich participáciu a angažovanosť, napr. rodičovský kútik s knižnicou, miestnosť na pravidelné diskusné stretnutia a tvorivé aktivity. Alternatívou v prípade časových a pandemických obmedzení môžu byť online stretnutia.

3.4.5 Bez koho to ešte nepôjde? Externí spolupracovníci a okolitá komunita

ŠPT môže v okolitej komunite, v záujme lepšieho pochopenia a riešenia situácie dieťaťa/žiaka, nachádzať dôležité informácie, **identifikovať ich najvýznamnejšie podporné vzťahy a zdroje**. Zároveň je tu priestor na vytváranie podpornej siete kontaktov pre samotných členov ŠPT. ŠPT môžu byť pri poskytovaní starostlivosti nápomocné aj **okolité školy, centrá voľného času, občianske združenia, ale aj rôzne iné inštitúcie a organizácie**. **Kľúčovými externými spolupracujúcimi subjektmi sú zariadenia poradenstva a prevencie**.

ŠPT nemusí byť len pasívnym prijímateľom metodických usmernení zariadenia poradenstva a prevencie, ale môže aktívne iniciovať komunikáciu a spoluprácu s ním v závislosti od identifikovaných potrieb (tímu – supervízia a pod. a školy – deti so ŠVVP a pod.).

„S istou mierou zjednodušenia si dovoľujeme konštatovať, že každý pro-inkluzívne nastavený vzdelávací systém je taký silný a výkonný, ako silné, výkonné, flexibilné a dostupné sú poradenské a podporné služby školám“ (Svoboda, 2013, s. 11).

Je však potrebné myslieť aj na možný negatívny vplyv okolitej komunity na život školy (napr. kriminalita a rizikové správanie v okolitých rovesníckych skupinách, špecifiká marginalizovaných rómskych komunit a i.). V tom prípade je úlohou ŠPT vytvoriť také podporné siete s externými spolupracujúcimi organizáciami či jednotlivcami, ktoré vytvoria podmienky na **elimináciu týchto negatívnych vplyvov** (napr. rozvíjanie spolupráce s miestnym komunitným centrom, nízkoprahovým centrom, občianskym združením zameraným na služby sanácie rodiny a i.).

3.5 Participácia školského podporného tímu pri riešení komplexných prípadov

V školskom prostredí sa vyskytujú situácie, ktoré si vyžadujú multidisciplinárnu prácu viacerých odborníkov, spoluprácu školy s poradenským zariadením a externými aj mimorezortnými inštitúciami. Nazývame ich **komplexné prípady**, ktoré sú charakteristické prítomnosťou veľkej miery stresujúcich faktorov a kombináciou rizík (Holmes a Rahe, 1967).

Príklady odborných postupov sú uvedené v **prílohe 4**.

Najčastejšie situácie u detí/žiakov a ich rodín s potenciálom veľkých rizík:

- a) traumy, traumatické zážitky a následne postraumatická stresová porucha (smrť blízkej osoby, náročný rozvod či striedavá starostlivosť, chýbajúci rodič, najmä matka),
- b) adopcia, osvojenie či výchova u starých rodičov, FAS syndróm a jeho spektrum (FASD)⁵⁾,
- c) syndróm CAN⁶⁾,
- d) ťažké zdravotné postihnutia,
- e) sociálne znevýhodnenie, dlhotrvajúce jazykové alebo kultúrne bariéry,
- f) skupinové rizikové správanie (šikanovanie, kyberšikanovanie),
- g) kombinované riziká (sociálne, psychické, zdravotné, rodinné).

⁵⁾ FAS syndróm – fetálny alkoholový syndróm.

⁶⁾ Syndróm CAN – Child Abuse & Neglect – syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa.

Zvyčajne sa prvým kontaktom pre tieto deti/žiacov a ich rodiny stávajú PZ a OZ školy, členovia ŠPT.

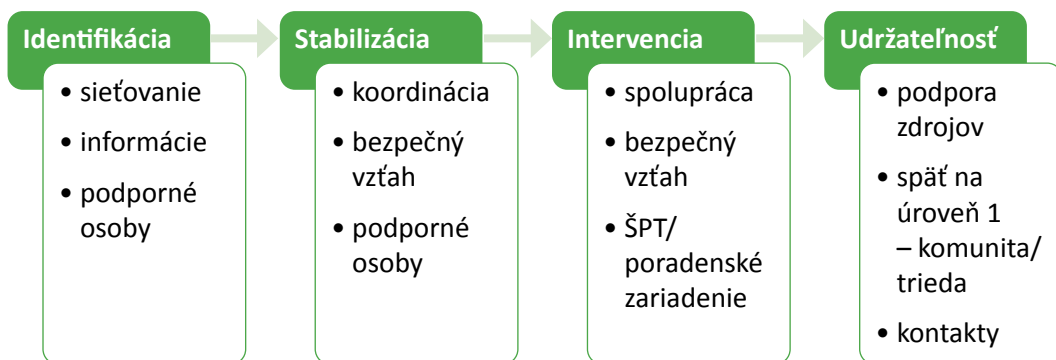
Komplexné prípady

„Potreba komplexného prístupu sa často ukáže až v procese postupného odhaľovania rôznych informácií o povahe ťažkostí. Stáva sa tiež, že situáciu dieťaťa/žiaka odborníci nevnímajú komplexne a zameriavajú sa len na niektoré ich aspekty, napr. problémy s učením, správaním a pod. Tento **zúžený pohľad je typický, pokiaľ odborník nepracuje v tíme ďalších odborníkov, nemá možnosť konzultovať iný názor a expertízu**, nepozná životný príbeh dieťaťa/žiaka, alebo nemá kontakt s jeho školským a rodinným prostredím“ (Krnáčová, Križo, 2022, s. 23).

„Náročnosť komplexných prípadov si vyžaduje **koordináciu zainteresovaných osôb tak, aby neduplikovali svoje odborné intervencie a navzájom sa rešpektovali**“ (Krnáčová, Križo, 2022, s. 23).

Pokiaľ je potrebné poskytnúť podporu dieťaťu/žiakovi a ich zákonným zástupcom v zariadeniach poradenstva a prevencie, koordinujú sa odborné činnosti na prvých dvoch stupňoch podporných úrovní s odbornými činnosťami zariadenia. Túto koordináciu v rámci školy preberá ŠPT, ktorý úzko spolupracuje s koordinátorom klienta v zariadení poradenstva a prevencie. „Vzájomná spolupráca odborníkov a ostatných zapojených subjektov okrem toho, že vytvára podporu dieťaťu/žiakovi a rodine, zohráva rovnako dôležitú úlohu pri **hľadaní zdrojov v dieťati/žiakovi, rodine, škole a okolitej komunite, ktoré môžu dieťa/žiaka ochrániť pred návratom do predchádzajúceho neželaného stavu**“ (Krnáčová, Križo, 2022, s. 23).

Postup pri riešení komplexných prípadov:

Obr. 6 Postup pri riešení komplexných prípadov (Krnáčová, Križo, 2022, s. 23)

V záujme zabezpečenia udržateľnosti podpory dieťaťa/žiaka, naplnenia jeho vlastného potenciálu a rastu sa nie vždy javí vyriešenie viditeľného problému, resp. zjavného symptómu ako to najdôležitejšie. Dokonca, ak sa snažíme „ošetriť“ iba samostatný symptóm (napr. prejavy smútku u dieťaťa, agresívne prejavy voči iným spolužiakom, vulgarizmy vo vyjadrovaní a iné), môže to byť neraz prekážkou komplexného riešenia, pretože často ide o zúžený, neúplný a jednostranný pohľad.

Pre potreby skonkretizovania predstavy o jednotlivých krokoch procesu riešenia komplexného prípadu, skompletizovania plánu vlastného postupu je nutné zamyslieť sa nad otázkami:

- Čo prvé mi beží v hlave? (identifikácia)
- Čo viem urobiť tu a teraz? (stabilizácia, normalizácia)
- Koho potrebujem zapojiť? (intervencia, sieťovanie)
- Koho môžem osloviť? (intervencia)
- Čo ešte potrebujem urobiť? (udržateľnosť)
- Kde sú moje limity?

V prílohe 10 je uvedená ukážka konkrétneho prípadu žiaka základnej školy, ktorá ilustruje uvažovanie, prácu a jeho riešenie tímom na základe vyššie uvedenej schémy.

Bibliografia:

ANTALOVÁ, A., PAPP, E., VERNARCOVÁ, J. 2021. *Manuál začínajúceho školského psychológa*. Bratislava: VÚDPaP. 96 s. ISBN 78-80-89698-31-8. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/08/Manual-zacinajuceho-skolskeho-psychologa-v3.pdf>

BAGALOVÁ, Ľ., BIZÍKOVÁ, Ľ., FATULOVÁ, Z. 2015. *Metodika podporujúca inkluzívne vzdelávanie v školách*. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/projekty/eea_grants/metodika-podporujuca-inkluzivne-vzdelavanie-skolach.pdf

BECK-LEHRHAUPTOVÁ, M. et al. 2020. *Participácie žiakov v prostredí školy ako multisektorová príležitosť pre rast od verejnej správy až po školy: 25 odporúčaní pre demokratickú školskú klímu*. Dostupné na: https://ipao.sk/wp-ipao-content/uploads/2020/05/EVS_IPAO_Odporucaci-dokument.pdf

ČÁČOVÁ, Z., SZABÓOVÁ, E. 2020. *Čo by na to povedal Jan Amos?* Dostupné na: https://osf.sk/wp-content/uploads/2020/11/Co-by-na-to-povedal-Jan-Amos_-final.pdf

HOLMES, T., RAHE, R. 1967. *The social readjustment rating scale*. *Journal of Psychosomatic Research*, 11, 2, 213 – 218 p. Dostupné na: [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(67\)90010-4](https://doi.org/10.1016/0022-3999(67)90010-4)

HORŇÁKOVÁ, M. 2014. *Kroky k inkluzívnej škole*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU. ISBN 978-80-561-0187-2. Dostupné na: <https://www.inklukoalicia.sk/wp-content/uploads/2017/11/Kroky-k-inkluzii.pdf>

KRNÁČOVÁ, Z. et al. 2020. *Multidisciplinárny prístup. Základné myšlienky a rámce*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/multidisciplinarny-pristup-2020/>

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2020. *Na ceste k inkluzívnej škole*. Inkluscentrum. Dostupné na: https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2020/02/Sprivodca_inkluzivne_vzdelavanie.pdf

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2022. *Multidisciplinárny prístup v školách. Školský podporný tím*. Bratislava: VÚDPaP. Dostupné na: https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/03/Multidisciplinarny-pristup-v-skolach_s-recenziou-v1.02.pdf

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V. 2020. *Školský podporný tím. Krátky sprievodca základmi školského podporného tímu*. Inklucentrum. Dostupné na: https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2021/02/INKLUCENTRUM_buletin_skolsky_podporny_tim.pdf

KUNČAKOVÁ, S. 2021. *Manuál začínajúceho sociálneho pedagóga v škole*. Bratislava: VÚDPaP. 145 s. Dostupné na: https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2021/10/Manual-zacinajuceho-soc.ped_v1.02.pdf

Mladí ľudia a život. Peer program, peer aktivista. Dostupné na: <https://mladiludia-azivot.sk/peer-program-peer-aktivista/>

OLŠAVSKÁ, M. 2002. *Peer program – význam, vplyv a možnosti vrstovnickej skupiny v preventívnej práci*. 1. vyd. Prešov: Tlačiareň Kušnír. 67 s. ISBN 80-8045-252-0.

Rovesnícke vzdelávanie. Dostupné na: nauc_sa_to_odo_mna.pdf (iuventa.sk)

SEVERÍNIOVÁ, P. et al. 2022. *Manuál začínajúceho liečebného pedagóga v škole*. Bratislava: VÚDPaP. 122 s. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/03/Manual-zacinajuceho-liecebneho-pedagoga-v-skole-FINAL-1.pdf>

SVOBODA, Z. 2013. *Inkluzívne vzdelávanie*. In: HAPALOVÁ, M., KRIGLEROVÁ, E. G. (eds.) *O krok bližšie k inklúzii*. Košice: Človek v tísi Slovensko, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, s. 7 – 20. Dostupné na: <http://cvek.sk/o-krok-blizsie-k-inkluzii/>

ŠÁNDOROVÁ, M. 2013. *Metódy a formy práce podporujúce kritické myslenie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia*. Dostupné na: https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/rocepo-dokumenty/na-pomoc-pedagogom/v_ndorov_met_dy_a_formy_pr_ce_podporuj_ce_kritick_myslenie_iakov_zo_szp_1.pdf

Školská participácia. Dostupné na: <https://ipao.sk/evs/efektivne-zapajanie-ziakov-do-zivota-skoly-ako-na-to/>

UGOROVÁ, B. 2021. *Manuál začínajúceho školského špeciálneho pedagóga*. Bratislava, VÚDPaP, 33 s. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2021/06/MANUAL-v-SABLONE-VUDPaP.pdf>

ZIMOVÁ, Z., LEDNICKÁ, J., FÜLÖPOVÁ, E. 2009. *Učiteľ a žiak a ich vzťahy v školskom prostredí*. Bratislava: Raabe. ISBN 97-8808-918-2347.

Odporúčané webináre, podcasty a inovácie:

KRIŽO, V. 2021. *Humanistické aspekty inkluzívneho vzdelávania*. In: *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, č. 55, 2021, č. 1, s. 56 – 70. Dostupné na: https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2021/09/Humanisticke-aspekty-inkluzivneho-vzdelavania-KRIZO-papd_1_2021.pdf

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2022. *Odborne na slovíčko: Budovanie školského podporného tímu*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/podcast-odborne-na-slovicko-budovanie-skolskeho-podporneho-timu/>

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2022. *Odborne na slovíčko: Úvod k sérii podcastov o školskom podpornom tíme*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/uvod-k-se-rii-podcastov-o-skolskom-podpornom-time/>

KRNÁČOVÁ, Z., KRIŽO, V., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2022. *Odborne na slovíčko: Podpora a rozvoj inkluzívneho vzdelávania*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/podpora-a-rozvoj-in-kluzivneho-vzdelavania/>

ŠIMÍČEK, T. 2020. *Aplikácia e-learningu do systému profesijného rozvoja odborných zamestnancov*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/aplikacia-e-learningu-do-systemu-profesijnego-rozvoja-odbornych-zamestnancov/>

ŠKOPP, A. 2021. *Odborne na slovíčko: Plánovanie činnosti školského podporného tímu*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/planovanie-cinnosti-skolskeho-podporneho-timu/>

TOMOVČÍKOVÁ, M. 2020. *Ako vytvoriť dobrú lokálnu komunitu zapojenú do politiky školy*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/lokalna-komunita-zapojena-do-politiky-skoly/>

VOJTOVÁ, Z., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2022. *Odborne na slovíčko: Krízová intervencia a prevencia na školách a v poradenských zariadeniach*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/krizova-intervencia-a-prevencia-na-skolach-a-v-poradenskych-zariadeniach/>

VÚDPaP. *Multidisciplinárne tímy. Školské podporné tímy*. <https://vudpap.sk/odborny-portal/mdp-skolske-podporne-timy/>

Prílohy ku kapitole č. 3:

Príloha 1: Úloha školského podporného tímu pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy – *kazuistika*

Príloha 4: Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi členov školského podporného tímu

Príloha 5: Zapracovanie činnosti školského podporného tímu do školského poriadku – *ukážka*

Príloha 6: Zapracovanie inkluzívneho vzdelávania do školského vzdelávacieho programu – *ukážka*

Príloha 7: Plán práce školského podporného tímu ZŠ – *ukážka*

Príloha 8: Záznam zo stretnutia školského podporného tímu – *ukážka*

Príloha 9: Záznam pracovnej činnosti člena školského podporného tímu – *ukážka*

Príloha 10: Riešenie komplexných prípadov – *kazuistika*

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

4. Koordinácia

4. Koordinácia multidisciplinárnej spolupráce a odborných postupov školského podporného tímu

ŠPT je tímom, pre ktorý je charakteristická multidisciplinárna spolupráca jeho členov. V tomto kontexte **koordinácia jeho činnosti** spočíva v koordinácii dvoch oblastí, a to oblasti odborných postupov ŠPT a oblasti spolupráce. V rámci nich je nutné koordinovať nasledujúce postupy (upravené podľa Krnáčovej et al., 2020):

1. Koordinácia spolupráce v ŠPT – zodpovedá koordinátor ŠPT v spolupráci s vedením školy. Kľúčové postupy:

- **zabezpečiť organizovanosť práce** – tímová práca má určený postup vychádzajúci z metodických usmernení PZ/OZ na školách, postup je vhodné spracovať v rámci interných predpisov školy,
- **dospieť k hodnotovej zhode** všetkých členov ŠPT v kontexte inkluzívnej kultúry,
- **vytvárať psychologické bezpečie** pre všetkých členov ŠPT ako základ tímovej kultúry, napr. členovia sa neboja požiadať o pomoc, o konštruktívnu spätnú väzbu, navrhujú a realizujú inovácie a i.,
- **podporovať rovnováhu profesijných rolí** – jednotliví odborníci sú oceňovaní za svoje vedomosti a záväzky, ktoré prinášajú do tímu, vnímanie členov tímu a ostatných aktérov školskej komunity ako partnerov,
- **zabezpečovať starostlivosť o členov tímu** – osobný vklad do vzájomných vzťahov a práce, plánovanie a realizovanie individuálnych a skupinových rozvojových aktivít pre členov tímu,

- **podporovať otvorenú komunikáciu** vnútri tímu, medzi ŠPT a pedagogickými/ďalšími zamestnancami, medzi členmi tímu a ľuďmi na riadiacich a výkonných pozíciách,
- **reflektovať a supervidovať činnosť tímu** – ide o nutnú súčasť odbornej činnosti v tíme, zvlášť v prípade novozostavovaných tímov, je prirodzené, že sa môžu objaviť pochybnosti o voľbe odborných postupov,
- **evalvovať činnosť tímu** – evalvácia slúži na posúdenie a reflektovanie vzájomnej spolupráce medzi členmi ŠPT, spolupráce s klientom, dieťaťom/žiakom, efektivity týkajúcej sa využívaných odborných postupov, poskytuje cieľenú spätnú väzbu.

2. Koordinácia odborných postupov v ŠPT je v kompetencii koordinátora ŠPT pod metodickým vedením zariadenia poradenstva a prevencie. U členov ŠPT musí vzniknúť zhoda v tom, že:

- poznajú, akceptujú a rešpektujú svoju odbornú jedinečnosť,
- od začiatku rešpektujú očakávania, prania a potreby dieťaťa/žiaka (a jeho rodiny), príp. učiteľa,
- pracujú komplexným prístupom, tzn. že reflektujú zameranie na človeka, jeho celostné vnímanie, uplatňovanie humanizmu, zohľadňujú individuálne aj sociálne aspekty vo svojej odbornej práci,
- rešpektujú dohody vytvorené v spoločnom dialógu o postupoch a intervenciách na podporu dieťaťa/žiaka (a jeho rodiny), príp. učiteľa.

Dôverné tímové prostredie

Nevyhnutným predpokladom existencie tímu je **dohoda** na princípoch, pravidlách spoločného fungovania a podmienkach spolupráce. Pre rozvoj tímovej spolupráce a využitie potenciálu každého člena je potrebné (Lencioni, 2009):

- mať k sebe navzájom dôveru,
- efektívne a konštruktívne komunikovať,
- akceptovať dohodnuté záväzky smerom k plneniu tímových cieľov,
- prijímať a niesť zodpovednosť za spoločné výsledky.

Na **vybudovanie dôvery** je nevyhnutné vytvárať dostatok priestoru na vzájomné spoznanie sa členov tímu, a to nielen pracovne, ale aj ako ľudské bytosti so svojou osobnou históriou, skúsenosťami a osobnostnými špecifikami. Vo vlastnom ŠPT je vhodné si navzájom poskytovať o sebe dostatok **informácií** a cielene vytvárať príležitosti na hlbšie spoznanie sa. Tu je dôležité budovať a udržiavať atmosféru psychologického bezpečia, keď „sa členovia tímu cítia dobre sami sebou a majú istotu, že nikto v tíme nebude trestať niekoho iného za to, že si priznal chybu, položil otázku alebo ponúkol nový nápad“ (Edmondson, 2020; in: Hambálek, Zimová, 2020).

4.1 Efektívna komunikácia v tíme

Otvorená konštruktívna komunikácia je **predpokladom existencie akejkoľvek interakcie a kľúčovým nástrojom tímovej spolupráce**. Zameranie na efektívnosť komunikácie zabezpečuje rýchlejšiu výmenu informácií a riešenie situácií. Existuje viacero konceptov komunikácie, napr. nenásilná komunikácia, transakčná analýza, asertívna komunikácia a i.

V záujme zefektívnenia práce tímu je vhodné v komunikácii využívať tieto techniky – nástroje:

1. **Aktívne počúvanie** je prejavom záujmu a rešpektu voči druhej osobe a dôležitým predpokladom na pochopenie toho, čo druhá osoba skutočne komunikuje.

Aktívne počúvanie

Zásady aktívneho počúvania:

- byť empatický,
- demonštrovať svoje pochopenie a uznanie pomocou neverbálnych prejavov,
- neprerušovať hovoriaceho,
- povzbudzovať hovoriaceho v komunikácii, napr. otázkami prejavujúcimi záujem,
- pomôcť hovoriacemu, aby videl problém z inej strany, z viacerých pohľadov,
- interpretovať komunikované obsahy – overovať porozumenie v rozhovore,
- prejaviť pochopenie pocitom druhého a dať mu tak možnosť prehodnocovať ich,
- sumarizovať, zhodnotiť dosiahnutý pokrok – zhrnúť dôležité myšlienky a fakty,
- akceptovať a rešpektovať hovoriaceho – nespochybňovať.

2. K **nastaveniu očakávaní v komunikácii** a tým k efektívnejšiemu využitiu času prispieva jasné zedefinovanie rolí jednotlivých účastníkov komunikácie, čo sa od koho očakáva a k čomu chceme spoločne dospieť.

Očakávania

Technika JA-VY/TY-MY:

1. **krok „JA“** – *uviesť svoju rolu, „čo budem robiť ja“.*
2. **krok „VY/TY“** – *uviesť, ako vidím rolu partnera a očakávania jeho správania.*
3. **krok „MY“** – *ponúknuť to, čo urobíte spoločne.*

3. **Konštruktívna spätná väzba**

Spätná väzba

Pri svojej práci sa členovia ŠPT dostávajú aj do situácií, keď je potrebné vyjadriť nesúhlas s druhou stranou. Je komunikačnou chybou byť v takejto situácii ironický, kritizovať, podliehať predsudkom, neprejaviť empatiu (robiť predčasné závery, nezaújmať sa o očakávania druhej strany) alebo podľahnúť emóciám, ktoré môžu viesť k impulzívnemu alebo agresívnemu správaniu.

Ako poskytovať spätnú väzbu:

- hovoriť konkrétne,
- povedať to, čo môže obom stranám reálne pomôcť,
- nehodnotiť, neposudzovať,
- byť otvorený a úprimný,
- ponúknuť návrhy, vlastné predstavy,
- dať najavo rešpekt voči druhému aj napriek výhradám voči prejavovanému správaniu, resp. spôsobu/stratégii napĺňania potrieb.

Ako žiadať spätnú väzbu:

- jasne uviesť, čo má byť predmetom diskusie,
- klásť otázky smerujúce k objasneniu nezrovnalostí,
- pozorne počúvať, neprerušovať (nehádať sa, nedokazovať, neobhajovať sa),
- rátať aj s negatívnou spätnou väzbou a s možnosťou voľby zmeny správania na základe vypočutého.

Dôsledky konštruktívnej spätnej väzby:

- navodenie dôvery a kooperatívneho postoja,
- zvyšovanie úrovne spôsobilostí,
- väčšia dôvera vo vlastné schopnosti a potenciál,
- druhá strana presne vie, „na čom je“ a čo má robiť ďalej,
- druhá strana ostáva s pocitom podpory.

4.2 Nenásilná komunikácia

Koncept nenásilnej komunikácie bol rozvinutý v 60. rokoch 20. storočia psychológom **Marshallom B. Rosenbergom** (2016, 2020). Je založený na načúvaní sebe i partnerovi a na ochote vnímať **pocity a potreby** u seba i u iných, pomáha k riešeniu konfliktov a rozvíjaniu vzťahov, ktoré sú založené na úcte a spolupráci. Tým predstavuje **prístup k životu**, ktorý vedie človeka k prežívaniu kvalitnejšieho, zmyslupnejšieho života.

Základné predpoklady nenásilnej komunikácie:

- všetko, čo ľudia robia, robia zo snahy naplniť svoje potreby,
- akákoľvek forma násillia je tragickým prejavom nenaplnených potrieb,
- príčina násillia je v našom myslení (vytvorených a pretrvávajúcich mentálnych vzorcach),
- pre všetkých zúčastnených je vždy prínosom naplňovať potreby nie konkurenciou, ale spoluprácou,

- ľudí teší, keď prispievajú druhým k ich blahobytu, pokiaľ tak môžu robiť z vlastného rozhodnutia.

Rosenberg definoval a rozlíšil dva typy ľudí na základe nimi používaných prístupov a jazykov:

1. „Šakal“ – **typické prejavy v komunikácii:** vo svojom prístupe k druhým je kritický, ostatných zväčša posudzuje a hodnotí. Často ostatných núti do toho, čo chce on, nezriedka direktívnym spôsobom. Na dosiahnutie svojho cieľa používa citové vydieranie a manipuláciu (ničenie a obviňovanie seba i druhých), ktoré sa môže prejavíť stiahnutím sa dovnútra alebo odporom, protiútokom či obranou.
2. „Žirafa“ – **typické prejavy v komunikácii:** je prítomná v danom momente kontaktu či komunikácie, pozoruje a počúva. Je schopná byť v kontakte so svojimi potrebami a emóciami, vie ich vyjadriť a povedať, čo potrebuje k ich naplneniu. K druhým i sebe prejavuje empatiu, porozumenie a súcit, vďaka čomu dokáže identifikovať potreby druhých. Výsledkom takéhoto prístupu je autenticnosť, spokojnosť, radosť, podpora seba i druhým a láskyplné vzťahy.

Fázy nenásilnej komunikácie z pohľadu toho, kto komunikuje:

1. **Pozorovanie** (*Čo sa deje v danej situácii? Čo by zachytilo objektívne oko kamery?*) – popísať to, čo je v komunikácii pozorované (videné/počuté) bez hodnotenia.
2. **Pocity** (*Aké pocity vo mne daná situácia vyvoláva?*) – rozpoznať a jasne pomenovať pocity, ktoré pozorovanie situácie vyvoláva.
3. **Potreby** (*Z naplnenia alebo nenaplnenia akých potrieb plynú moje pocity?*) – ujasniť si a vhodne vyjadriť potreby spojené s identifikovanými pocitmi. Zároveň identifikovať potreby osoby, s ktorou sa komunikuje.
4. **Prosba** (*Čo by som rád dosiahol?*) – formulovať, čo konkrétne má osoba, s ktorou sa komunikuje, urobiť.

Keď vidím/počujem/vnímam... (pozorovanie)..., cítim... (pocit)...; pretože potrebujem... (potreba)..., a tak ťa prosím... (prosba).

Aplikácia príkladu: „Keď vidím, ako kopeš do dverí (pozorovanie), som podráždená a mám pocit nebezpečia (pocit). Ja sa však potrebujem cítiť bezpečne, aby som mohla s tebou hovoriť. Môžeš, prosím, prestať s kopaním a ísť so mnou do kabinetu (prosba)?“

Príklad z praxe

Dôležitým uvedením pre akúkoľvek interakciu alebo vzťah je, že nesieme **100 % zodpovednosť za naše pocity, emócie, myšlienky a činy.**

ŠPT môže šíriť myšlienky nenásilnej komunikácie napríklad na triednických hodinách, prednáškach, besedách tematicky venovaných tejto téme. Princípy nenásilnej komunikácie významne pomôžu aj pri mediácii rôznych sporov vyskytujúcich sa v školskom prostredí.

4.3 Konflikt v tíme – práca s odlišnosťami

Pri práci sa členovia ŠPT môžu dostať do rôznych konfliktných situácií. Konflikt (z lat. „*conflictus*“) znamená **zrážku alebo narazenie na prekážku**. Nastáva vtedy, keď si jedna alebo viaceré strany uvedomia nárok na tú istú vec alebo majú odlišný názor na nejakú situáciu, ktorá sa ich dotýka. **Spor** sa definuje ako potenciálny začiatok konfliktu.

Existuje viacero prístupov k riešeniu konfliktov. Z pohľadu konceptu nenásilnej komunikácie je konflikt stav, keď nie sú naplnené niektoré naše potreby. Potreby i pocity sú pre všetkých ľudí univerzálne, rozdielne sú len stratégie ich napĺňania. Kľúčovým momentom je preto **vyjadrenie vlastných potrieb, pomenovanie pocitu a potreby nenaplnenej u komunikačného partnera**. Je žiaduce **ponúknuť porozumenie a empatiu**. Samotné riešenie konfliktnej situácie sa zvyčajne podarí nájsť pár minút po vzájomnom porozumení. Následne je žiaduce **previesť navrhované riešenie** alebo stratégie **do konštruktívneho konania** smerom k rešpektovaniu a ak je to možné, tak k naplneniu potreby oboch strán konfliktu.

Príklady nenaplnených potrieb

- Na strane **pedagógov alebo vedenia** existuje potreba porozumieť prínosu činnosti členov ŠPT. Jej nenaplnenie sa prejavuje stratégiou odmietania spolupráce a žiadnou podporou či malým vytváraním priestoru na činnosť ŠPT.
- Na strane **člena ŠPT** existuje potreba psychologického bezpečia, uznania odbornosti. Jej nenaplnenie sa prejavuje stratégiou odmietania spolupráce s ďalšími odbornými zamestnancami, snahou udržať si stav, keď sa všetci pedagógovia v prípade potreby odbornej pomoci obracajú len na neho, k prípadom neprizýva svojich služobne mladších kolegov a i.
- Na strane **zákonných zástupcov** existuje potreba mať „normálne“ dieťa alebo potreba hmotne zabezpečiť svoje deti v prípade rodiny v hmotnej núdzi. Jej nenaplnenie sa prejavuje stratégiou odmietania existencie špeciálnych potrieb u svojho dieťaťa a odmietania ísť s dieťaťom na diagnostiku do poradenského zariadenia či vypočuť odporúčania odborných zamestnancov zo ŠPT.

Členovia ŠPT môžu nenásilný prístup uplatniť pri riešení konfliktov či nedorozumení s rôznymi aktérmi v školskom prostredí (s pedagogickým zborom, príp. jeho jednotlivými členmi alebo vedením školy; s deťmi/žiakmi a ich zákonnými zástupcami; s kolegami v ŠPT).

Príklad z praxe

Nenásilné riešenie konfliktnej situácie:

- U žiaka 2. ročníka začal triedny učiteľ, na základe odporúčania školského špeciálneho pedagóga, pri vyučovaní používať čítacie tabuľky v snahe pomôcť mu pri čítaní. Zákonný zástupca bol proti tomu, aby jeho dieťa tabuľky používalo, keďže ich nepoužívali ostatní žiaci. Konverzácia medzi zákonným zástupcom a školským špeciálnym pedagógom (ŠŠP):

- Zákonný zástupca: (stroho) „Neželám si, aby môj syn používal na vyučovaní čítacie tabuľky. Ostatní spolužiaci tabuľky nepotrebujú, nevidím dôvod na to, aby ich používal on.“
- ŠŠP: „Vidím, že sa vám nepáči, že váš syn číta s pomocou čítacích tabuliek.“ (pozorovanie)
- Zákonný zástupca: „Máte pravdu, nepáči sa mi to. Je môj syn iný ako ostatní jeho spolužiaci? A na čo je to vôbec dobré?“
- ŠŠP: „Vnímam vaše rozhorčenie. Zároveň, ako vás teraz počúvam, váham, lebo sa mi zdá, že v používaní čítacích tabuliek nevidíte zmysel.“ (vyjadrenie pocitu) *Potreboval by som, aby sme v pomoci a podpore vášho syna našli nejaký súlad.* (vyjadrenie potreby) „Pozorovali ste niekedy syna pri čítaní s pomocou čítacích tabuliek?“
- Zákonný zástupca: „Áno, sledoval som ho a znepokojilo ma to, pretože si myslím, že bude tabuľky potrebovať dlhodobo a že mu nepomôžu v tom, aby čítal samostatne.“ (vyjadrenie pocitov)
- ŠŠP: „Ak tomu správne rozumiem, obávate sa, že používanie čítacích tabuliek vedie u syna k nesamostatnosti.“
- Zákonný zástupca: „Presne tak.“
- ŠŠP: (po chvíľke) „Čo by ste vy radi v súvislosti s čitateľskými zručnosťami u syna dosiahli?“
- Zákonný zástupca: „Chcel by som nejako synovi pomôcť, aby dokázal dobre čítať sám, myslím si, že s tabuľkami nebude samostatne čítať nikdy.“
- ŠŠP: „Vidím, že máte potrebu efektívnej pomoci synovi. Chápem aj vaše obavy z nesamostatnosti. Môžem povedať, že vďaka používaniu čítacích tabuliek sa čítanie vášho syna zlepšilo. Som spokojný, keď vidím, ako napreduje. (vyjadrenie pocitu) *Ak váš syn bude v najbližšej dobe pri čítaní používať čítacie tabuľky, naučí sa čítať samostatne. A tak vás prosím o spoluprácu a pomoc. Používajte, prosím, tabuľky pri čítaní aj v domácom prostredí, pomôže to vášmu synovi rýchlejšie sa naučiť samostatne čítať.* (vydarenie prosby smerom k zákonnému zástupcovi)

Ďalšiu z možností eliminovania neprimeraných spôsobov riešenia konfliktov ponúka **asertívny prístup v komunikácii**. Asertivita zahŕňa komunikačné techniky (zručnosti), ktoré vychádzajú z prednastavenia, že každý partner v komunikácii má právo vyjadriť svoj názor, postoj, pocity. Všetci zúčastnení sa dostávajú do pozície partnerov. Minimalizuje sa tak agresívny spôsob komunikácie, pri ktorom dochádza k porušovaniu práv ostatných partnerov. Minimalizuje sa aj pasívny spôsob komunikácie, pri ktorom nositeľ takého správania ustupuje a vzdáva sa možnosti vyjadriť svoj názor. Osvojenie tohto prístupu, a hlavne techník, minimalizuje vyhrotenie situácie, udržiava komunikáciu vo vecnej a faktickej rovine, kde cieľom takejto diskusie je spolupráca, dohoda, efektívne riešenie a nie boj.

Asertívny prístup

Pravidlá asertívneho riešenia konfliktov (Pružinská, Labáth, 2021):

- poskytnúť čas na premyslenie – ak je druhá osoba agresívna alebo pasívna,
- oddeliť ľudí od problému, zamerať sa na záujmy a potreby,
- zistiť, aké sú potreby (záujmy, motívy) druhej osoby,
- objasniť vlastné potreby – byť priamy a čestný,
- využiť objektívne kritériá,
- sumarizovať konflikt,
- dohodnúť sa na riešení prijateľnom pre obe strany (ideálny alebo reálny konsenzus – uspokojené všetky alebo podstatné záujmy, kompromis – uspokojené niektoré záujmy na rôznych úrovniach),
- diskutovať o tom, čo je správne, a nie o tom, kto má pravdu,
- pred nikým sa neponižovať, nad nikoho sa nepovyšovať.

Členovia ŠPT sa môžu tiež ocitnúť v role **mediátora konfliktu** (napr. aj ako mediátor žiackych konfliktov). Mediácia konfliktu znamená napojiť sa na pocity a potreby toho druhého, pomôcť mu **preložiť jeho kľúčové myšlienky a stratégie a prejavíť mu porozumenie**. Pri konflikte vo väčšej skupine, ako je napr. šikanovanie, je vhodné najprv prejavíť porozumenie každému zvlášť.

4.4 Facilitácia ako nástroj koordinácie školského podporného tímu

Zručnosť facilitácie, vedenia tímovej diskusie v školskom prostredí je veľmi užitočná pre všetkých členov ŠPT. Najčastejšie v **role facilitátora môže vystupovať koordinátor ŠPT, príp. koordinátor subtímu**. Často nastáva situácia, keď je potrebné zvolať stretnutie, pripraviť agendu/program, stanoviť ciele (odovzdať informácie, rozdiskutovať, hľadať zrodu, nájsť nové riešenie, rozhodnúť a pod.), organizovať čas stretnutia, používať postupy a techniky zberu informácií, analýzy informácií, tvorby nápadov, riešení a prípravy rozhodnutí.

Zmysluplná facilitácia šetrí čas, sprehľadňuje, čo a ako riešime, ako postupujeme. Zabezpečuje, aby všetci účastníci mali rovnaké šance, informácie, aby boli vypočutí a mohli priniesť návrhy a spoločne našli to najužitočnejšie riešenie.

Čo robí facilitátor v skupine/tíme:

- získava súhlas s pravidlami diskusie,
- získava súhlas so želanými výsledkami a bodmi programu,
- identifikuje účel stretnutia a želané výstupy,
- drží poradie v diskusii,

- navrhuje procesuálne cesty, ako postupovať, a overuje si, či s nimi tím súhlasí,
- počúva nápady iných, v diskusii nedominuje,
- udržuje diskusiu pri téme,
- zabezpečuje, aby mal každý možnosť aktívnej účasti,
- stráži čas a to, aby informácie boli zaznamenané do zápisnice.

Facilitátor stráži dodržiavanie základných pravidiel diskusie v skupine (ŠPT alebo inej skupine – odborné konzília, sieťovacie stretnutia a pod.):

- vopred dohodnúť časový limit stretnutia,
- poznať sa navzájom – dôvod účasti na stretnutí (kto je kto a akú pozíciu zastáva, dôvody na neskoré príchody a skoré odchody),
- definovať si ciele stretnutia, želané výstupy a body programu s približným časovým limitom pre každý bod,
- určiť, kto bude viesť stretnutie, zapisovať, ak je potrebné,
- hovorí vždy iba jeden človek,
- rešpektovať časový limit – jeden vstup pre človeka je ... minút (podľa veľkosti skupiny a množstva času na stretnutie),
- každý má právo na svoj názor,
- strážiť poradie diskutujúcich, ktoré je určené podľa toho, ako sa prihlásili do diskusie (stráži facilitátor),
- každý sa zúčastňuje rovnakou mierou, nikto nedominuje.

Štruktúra facilitačného stretnutia:

**Fázy
facilitačného
stretnutia**

Úvod: Privítanie, oboznámenie s témou, stanovenie pravidiel, dohodnutie cieľov stretnutia

1. fáza – zhromaždenie informácií. Obsahuje nápady, ako situáciu riešiť. Účel je vyzbierať a vyprodukovať čo najviac nápadov a podporiť tvorivú energiu v skupine (použijeme nástroje na naštartovanie, napr. brainstorming). Kľúčom je mentálne nastavenie: „*Najskôr zhromaždíme všetky nápady bez toho, aby sme ich hodnotili.*“

2. fáza – usporiadanie informácií. Zo zozbieraných nápadov je potrebné vylúčiť tie, ktoré s témou nesúvisia. Tie, ktoré sa opakujú, zlúčiť. Usporiadať priority a dopracovať sa k tomu, čo skupina považuje za najdôležitejšie. Je možné použiť vetu: „*Usporiadajme nápady tak, aby sme videli, do akej miery sa dokážeme dohodnúť.*“

3. fáza – uzatváranie a dosahovanie dohody. Eliminovať alternatívy s nízkym stupňom priority a zjednodušiť výber: začína sa s tými bodmi, kde všetci aspoň trochu súhlasia, kde a v čom je zhoda. Facilitovanie môže prebiehať napríklad vetami: „*Je niečo v našom zozname, čo vieme hneď vylúčiť? Je nejaký spôsob, ako skombinovať alternatívu A a B?*“

Pre skupinovú dynamiku a efektívnu prácu s ňou je pre facilitátora dôležité, aby vedel, ako správne komunikovať rôzne typy otázok či problematík, napríklad:

**Príklady
kladenia
otázok**

Pýtanie sa na názory a pocity

1. Aký je váš názor na...?
2. Čo si myslíte o...?
3. Čo vás vedie k záveru, že...?
4. Aké sú ďalšie možnosti...?

Parafrázovanie

1. Pýtate sa ma na...
2. Rozumiem tomu správne, že...
3. Nevieam, či som dobre rozumel. Hovoríte, že...

Pýtanie vysvetlenia, objasnenia

1. Upresnite, prosím. Čo mám robiť, keď...?
2. Mohol by si vysvetliť, ako to myslíš?
3. Môžeš nám o tom povedať niečo viac?

Hlbšie preskúmanie myšlienky, hľadanie alternatív

*Ako by ešte bolo možné pristupovať k problému?
Je tu ešte niečo, čo je potrebné vziať do úvahy?
Chce ešte niekto niečo doplniť k tomu, čo sme tu hovorili?*

Kontrola zamerania, kontrola dosahovania cieľov

1. Je to najlepší spôsob, ako dosiahnuť...?
2. Je toto naším hlavným cieľom?
3. Podarí sa nám týmto opatrením dosiahnuť...?

Pozeranie do budúcnosti

*Ak by sa to podarilo, ako to ovplyvní...?
Keď sa to urobí takto, aké by to mohlo mať pre vás/žiaka dôsledky?*

Iniciovanie akcie

1. Ako by sme podľa vás mohli...? Peter, mohol by si povedať svoju predstavu o ďalšom kroku?
2. Rád by som od vás získal niekoľko námetov, čím začať.
3. Juraj, aký je váš názor?

Povzbudzovanie k účasti

Niektorí ľudia sa často držia v úzadí. Občas býva dobré ich priamo vyzvať k účasti otázkami:

1. Karol, čo si o tom myslíš?
2. Peter, mohol by si odpovedať Jánovi na jeho otázku?
3. Rád by som počul tvoj názor, Mária.
4. Ešte sa nevyjadril Juraj. Aké sú tvoje pripomienky?

Komunikovanie svojich pozorovaní

1. Ivan, zdá sa mi, že nie si spokojný s mojou odpoveďou. Mám pravdu?
2. Katkine poznámky mi hovoria, že sa potrebuje na niečo spýtať. Je to tak?
3. Marta, v tejto otázke sa držíš stranou. Máš iný názor?

Navrhovanie postupov práce

1. Všimol som si, že k tomuto bodu sa vyjadroval najmä Peter. Navrhujem, aby sme si vypočuli aj názory ostatných.
2. Navrhujem zastaviť diskusiu na niekoľko minút. Myslím, že by bolo dobré, keby každý povedal ostatným, o čom teraz rozmýšľa.
3. Zvážili sme všetky možnosti. Vyberáme z týchto troch možností.
4. Prediskutovali sme za aj proti. Je čas, aby sme sa rozhodli.

Urobiť rýchly prehľad postojov, testovanie zhody

1. Pozrime sa, ako to vyzerá. Zdvihnite ruky tí, ktorí súhlasíte s týmto návrhom.
2. Čo si o tom myslíte? Začnime tebou, Jana.
3. Než prejdeme ďalej, súhlasíme s tým, že sme sa dohodli urobiť...?

V cvičení **facilitácia diskusie** (pozri **prílohu 11**) je možné si premyslieť kroky v rôznych situáciách pri facilitovaní diskusie.

4.5 Hodnotenie činnosti školského podporného tímu

Rovnako ako jednotlivec aj tím potrebuje k svojmu kvalitnému fungovaniu náhľad a priebežnú spätnú väzbu. Proces zhodnotenia, v zmysle zisťovania efektivity zvolených postupov na fungovanie systému a jednotlivcov v ňom, sa nazýva **evalvácia**.

Evalvácia

Autoevalvácia, čiže samohodnotenie je procesom systematického hodnotenia vytýčených cieľov a preverovania, či dosiahnuté výsledky zodpovedajú predstavám ŠPT a danej školy. Ciele autoevalvácie si tím a škola určujú na základe požiadaviek, ktoré vyplývajú z ich potrieb. Hodnotením vlastnej činnosti ŠPT posudzuje vlastnú výkonnosť a odкрýva kritické oblasti vo svojej odbornej činnosti. Autoevalvácia pomáha ŠPT objavovať oblasti, ktoré je možné zlepšiť, resp. zlepšovať celkovú kvalitu odbornej pomoci, a na druhej strane umožňuje dosiahnutý stav, napr. lepšiu kvalitu, aj preukázať.

Autoevalvácia

Predmetom samohodnotenia môže byť:

- realizácia podporného procesu – samotná koordinácia a efektivita činností tímu,
- pracovné podmienky,
- spolupráca s rodinou a inými subjektmi,
- vzájomné vzťahy v školskej komunite.

Príklady metód internej evalvácie činnosti ŠPT (upravené podľa Dravecký, 2015):

- obsahová analýza dokumentov,
- dotazníky,
- individuálny rozhovor (spätná väzba), skupinový rozhovor (fokusové skupiny),
- pozorovanie,
- SWOT analýza, mapovanie mysle, brainstorming, analýza silového poľa,
- reflexia,
- intervízia prípadu verus intervízia postupov a činnosti tímu (Bálintovská skupina).

Supervízia Zvyšovaniu profesijných kompetencií odborných zamestnancov a pedagogických zamestnancov v ŠPT pomáha odborná podpora, pomoc a spätná väzba formou **supervízie**. Predpokladom jej efektívnosti je súhlas oboch zúčastnených strán (supervidovaného a supervidujúceho), zhoda supervidovaných a vedenia školského zariadenia pri výbere supervízora. Je užitočné, ak vedenie školy ráta so supervíziou pre svojich zamestnancov už pri vytváraní plánov na nasledujúci školský rok a vyčlení si na tento účel finančnú rezervu.

Intervízia Kým **supervízia** je formou „nadhľadu“ sprostredkovaného supervízorom (teda externou osobou) cez stretnutie a komunikáciu v snahe zlepšiť schopnosť supervidovaného účinne pomáhať ľuďom; pri intervízii ide o **stretnutie každého člena tímu so samým sebou**.

Aj v tomto prípade ide o metódu zhodnotenia efektivity, hľadania ďalších riešení a nástroj zvyšovania kvality práce s dieťaťom/žiakom, ako aj rozvoja jednotlivca i celého tímu.

Jednou z najpopulárnejších foriem intervíznej skupiny je **Bálintovská skupina**. Zúčastneným dokáže rýchlou, nedirektívnou a jednoduchou formou zabezpečiť získanie nadhľadu, inšpirácie, nového pohľadu a **spätnej väzby na svoju prácu s dieťaťom, žiakom, na prípad alebo postup/činnosť, na vzťah a vlastnú rolu v ňom**. Jej pravidelné organizovanie, resp. účasť na takejto skupine prispieva k prevencii proti vyhoreniu. Je vhodným prostriedkom pre tých, ktorí majú potrebu vlastného sebarozvoja, získania konkrétnych nápadov a možností ďalšej práce s dieťaťom/žiakom. Počas Bálintovskej skupiny sa pracuje s konkrétnym vybraným prípadom. Prípad predstavuje určitú situáciu aj s jej účastníkmi, ich väzbami a potrebami; zahŕňa históriu jeho aktérov (ľudí, ktorí sa na situácii zúčastňujú) a plány do budúcnosti, intervencie, ako aj osoby a inštitúcie, ktoré tieto intervencie robia. Na prípade sa najčastejšie pracuje s cieľom nájsť najlepšiu intervenciu, ktorou chcú účastníci skupiny zmeniť určitú situáciu niektorého aktéra. Táto forma intervíznej skupiny nemá za cieľ reflektovať vnútorné vzťahy v skupine (upravené podľa Bárta, Nový, 2014).

Bibliografia:

BABIAKOVÁ, S. 2013. *Autoevalvácia školy a učiteľa*. Banská Bystrica: PF UMB. ISBN 978-80-557-0569-9.

BÁRTA, O., NOVÝ, E. 2014. *Balintovská štruktúra pro školní praxi*. Metodický materiál projektu SES TEACHER.

BERKHAN, B. 2012. *Komunikace bez zábran*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0066-6.

BERNE, E. 2019. *Ako sa ľudia hrajú – Psychológia ľudských vzťahov*. Aktuell. ISBN 9788081720581.

Centrum prevencie a riešenia konfliktov. 2001. *Práca konzultanta so skupinou, facilitáčn zručnosti a hodnotenie organizácie*. Bratislava: PDCS.

DRAVECKÝ, J. 2015. *Nástroje evalvácie a autoevalvácie vo vyučovacom a výchovnom procese*, PAV1, IJP.

HAMBÁLEK, V., ZIMOVÁ, Z. 2020. *Metodický webcast: Psychologické bezpečie v inštitúciách*. Dostupné na: Metodický webcast: Psychologické bezpečie v inštitúciách.

HÁJEK, B. 2007. *Evalvace, autevaluace a školní vzdělávací programy*. In: Vychovávateľ. Bratislava: EDUCATIO, roč. LIV, č. 6, s. 28. ISSN 0139-6919.

LENCIONI, P. M. 2009. *5 příčin selhávání týmu. Jak je rozpoznat a odstranit*. Computer Press. ISBN 978-80-251-2398-0.

KRIŽO, V., RANDA, J. 2021. *Nenasilná komunikácia v praxi inkluzívnej školy podľa konceptu Marshalla Rosenberga*. ISBN 978-80-974158-5-3. Dostupné na: <https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2021/11/Bulletin-Nenasilna-komunikacia.pdf>

KRNÁČOVÁ, Z. et al. 2020. *Multidisciplinárny prístup*. Základné myšlienky a rámce. Dostupné na: <https://vudpap.sk/multidisciplinarny-pristup-2020/>

Národní pedagogický institut České republiky. 2019. *Balintovská skupina: jak pomocí fantazie řešit vztahy ve škole*. Dostupné na: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-ucitel/1755-balintovska-skupina-jak-pomoci-fantazie-resit-vztahy-ve-skole>

NOVÝ, E., BÁRTA, O. 2014. *Balintovská štruktúra pro školní praxi*. Dostupné na: http://www.sesteacher.cz/pdf/P_SVP_Balintovska_struktura_pro_skolni_praxi_fin.pdf

ONDRUŠEK, B., MIKOVÁ, K. (eds.). 2009. *Facilitácia*. Bratislava: PDCS. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/vystupy_np_parti/Facilitacia.pdf

PRUŽINSKÁ, J., LABÁTH, V. 2021. *Konflikt – ja, my, oni*. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-571-0326-4

ROSENBERG, M. 2000. *San Francisco workshop*. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=l7TONauJGfc&t=7166s>

ROSENBERG, M. B. 2016. *Nenásilná komunikace*. Praha: Portál. ISBN 9788026210795.

ROSENBERG, M. B. 2020. *Nenásilná komunikace v praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1651-3.

SOROKOVÁ, T. 2019. *Efektívna komunikácia v riaditeľni*. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 9788075985378.

Odporúčané webináre, podcasty a inovácie:

BELLOVÁ, D., BLAHOVCOVÁ, P., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Supervízia*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/supervizia/>

FIKAROVÁ, L., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Nenásilná komunikácia – prvá časť*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/nenasilna-komunikacia-prva-cast/>

FIKAROVÁ, L., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Nenásilná komunikácia – druhá časť*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/nenasilna-komunikacia-druha-cast/>

KRNÁČOVÁ, Z., UGOROVÁ, B., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Multidisciplinárny prístup školského podporného tímu*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/multidisciplinarny-pristup-skolskeho-podporneho-timu/>

KURNICKÁ, K., MACHAJDÍKOVÁ, S., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Budovanie a podpora spolupráce a komunikácie školského podporného tímu*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/budovanie-a-podpora-spoluprace-a-komunikacie-skolskeho-podporneho-timu/>

PRUŽINSKÁ, J., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Konflikt na pracovisku*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/konflikt-na-pracovisku/>

PARIÁKOVÁ, K. 2019. *Mediácia a školská mediácia*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/10/Mediacia-a-skolska-mediacia-v1.01.pdf>

VÚDPaP. 2021. *Autoevalvačné nástroje*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/institut-inovacii/autoevalvacne-nastroje/>

VÚDPaP. 2021. *Príloha č. 1 Facilitačné techniky*. Bratislava: VÚDPaP. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/06/Priloha-c.-1-Facilitacne-techniky-v1.01.pdf>

Prílohy ku kapitole č. 4:

Príloha 1: Úloha školského podporného tímu pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy – *kazuistika*

Príloha 11: Facilitácia diskusie – *cvičenie*

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

5. Multiplikácia

5. Školský podporný tím v kontexte multiplikácie inkluzívnej kultúry

Na základe vlastnej skúsenosti zo zakladania ŠPT a jeho práce je možné veľmi efektívne odovzdávať skúsenosti a prinášať jedinečný pohľad na riešenie situácií aj ďalším kolegom v školách. Vzájomné **sieťovanie PZ/OZ** na školách umožňuje multiplikať idey inklúzie a spolupráce.

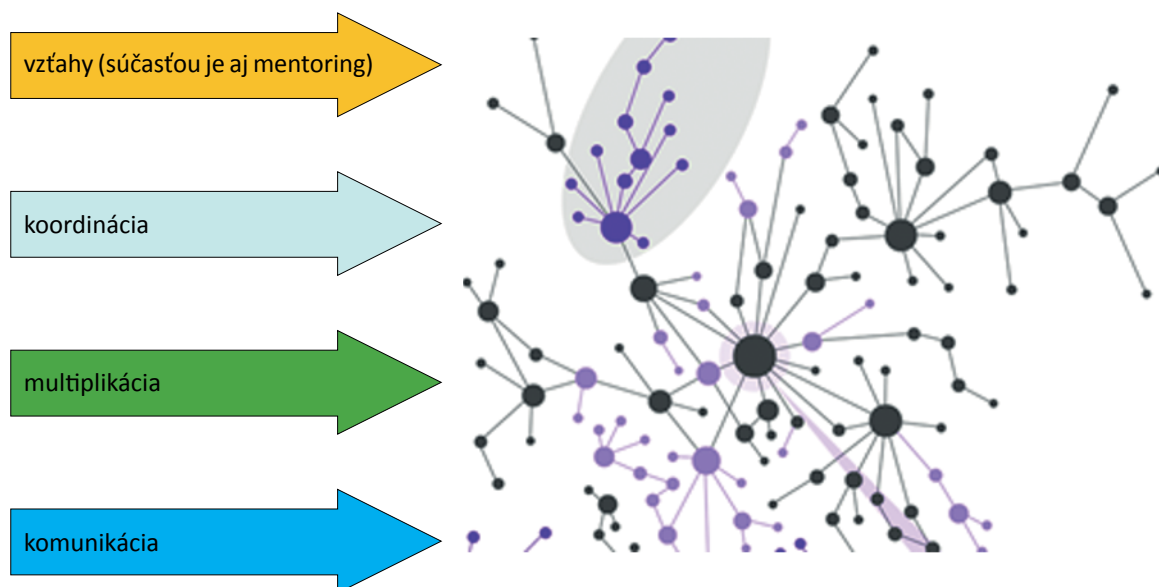
5.1 Sieťovanie ako nástroj skvalitňovania činnosti školského podporného tímu

Sieťovanie tvorí východisko spoločnej práce jednotlivcov a tímov. Ide o špecifický spôsob vzťahov ovplyvňujúcich kvalitu, rýchlosť a dostupnosť multidisciplinárnej podpory školskej komunity.

Vznikajúce vzťahy môžu na začiatku odrážať nižšiu mieru komunikácie a koordinácie. Je preto potrebné myslieť na plánované vytváranie priestoru na pracovné stretnutia.

Sieťovanie významne napomáha **vytváraníu funkčnej siete ochrany duševného zdravia** v školách a komunitách. Sieť samotná musí byť vybudovaná tak, aby sa jej aktéri mohli učiť a využívať informácie na aktualizáciu vlastných činností. Nástrojmi sieťovania sú zväčša komunikácia, koordinácia, multiplikácia, mentoring a iné.

Obr. 7 Nástroje sieťovania (vlastné spracovanie, Okálová)

Sieťovanie Sieťovanie je proces, ktorý umožňuje **naštartovať a systematicky udržiavať multi-inštitucionálnu a medzirezortnú spoluprácu** aktérov v jednotlivých úrovniach podpory. V rámci vybraných stupňov podpory je sieťovanie odlišné.

Sieťovač **Sieťovač** je dočasná rola ktoréhokoľvek člena ŠPT, ktorý utvára funkčné prepojenia multidisciplinárnej spolupráce kľúčových aktérov. Je iniciátor sieťovania a tvorca základného tímu¹⁾, ktorý prvý identifikoval potrebu sieťovať a začal ju realizovať.

Koordinátor ŠPT môže mať rolu sieťovača alebo podporovateľa sieťovača.

Sieťovanie sa väčšinou objavuje v práci subtímov a tie môže viesť ktokoľvek z tímu. Vďaka nemu by mali mať všetci prístup k:

- významným dátam o charakteristikách, potrebách, dôležitosti cieľových skupín podpory,
- strategickým prepojeniam na činnosti ŠPT poskytované v škole i v nadväznosti so svojpomocnými skupinami, spolupracujúcimi inštitúciami miest a krajov, kde pôsobia,
- hodnoteniu kvality sieťovania v zmysle platných štandardov.

¹⁾ Základný tím je úzke zoskupenie kľúčových osôb, ktoré sú schopné garantovať patričnú pomoc, jej kvalitu v rámci vybraných stupňov podpory. Tvoria ho zväčša 2 – 4 osoby na:

1. úrovni: sieťovač s osobou, ktorá bude dlhodobejšie koordinovať MDS v rámci podpory cieľových skupín; môže ísť napríklad o triedneho učiteľa, koordinátora vo výchove a vzdelávaní a pod.;
2. úrovni: sieťovač, koordinátor MDS – dostupný odborný zamestnanec (ideálne špeciálny, sociálny, liečebný pedagóg, logopéd alebo školský psychológ) a výchovný poradca;
3. – 5. úrovni: sieťovač, koordinátor klienta alebo koordinátor multidisciplinárneho tímu (MDT).

V kontexte prostredia budovania multidisciplinárnej spolupráce môžeme súčasne kombinovať viaceré **modely sieťovania** (pozri **prílohu 12**):

Modely sieťovania

- sieťovanie ŠPT s aktérmi multidisciplinárnej spolupráce vo vlastnej škole (vnútorná sieť podpory – spolupráca s vedením školy, triednymi učiteľmi, učiteľmi, zákonnými zástupcami detí/žiacov a pod.),
- sieťovanie ŠPT medzi školami v spoločnej zriaďovateľskej pôsobnosti,
- sieťovanie ŠPT a zariadení poradenstva a prevencie v spoločnej zriaďovateľskej pôsobnosti,
- sieťovanie ŠPT so svojpomocnými skupinami žiakov, rodín vo vzťahu ku konkrétnym ťažkostiam,
- sieťovanie ŠPT a externých organizácií, služieb tematicky zameraných na pomoc a podporu konkrétnej cieľovej skupine (napr. lokálna sieť medzirezortných inštitúcií na podporu: včasnej intervencie²⁾, deťom so syndrómom CAN, prípadne vysoko špecializovaných intervencií pre špecifický typ zdravotného znevýhodnenia).

Na základe žiadosti o súčinnosť sa členovia ŠPT často stávajú **súčasťou medzirezortných sietí** v rámci tzv. **prípadových konferencií, rodinných konferencií, konzílií, kolokvií, koordinačných stretnutí**, ktoré sú organizované s cieľom zabezpečiť komplexnú, adresnú podporu a pomoc svojim cieľovým skupinám. Členovia ŠPT sa tak môžu podieľať na tvorbe a napĺňaní plánu komplexnej práce s rodinou.

Medzirezortná spolupráca

5.2 Mentoring v multiplikácii zručností školského podporného tímu

Mentoring je spôsob, ako preniesť skúsenosti, zručnosti, informácie na mentorovaného, s cieľom podporiť jeho profesijný rozvoj. Mentor odovzdáva vhodným spôsobom svoje skúsenosti, názory, hodnoty mentorovanému. Mentoring je autentickým nástrojom v multiplikácii pri riešení náročných situácií, pri podpore nových členov ŠPT, pri cielej intervencii a aj pri riešení komplexných prípadov.

Mentoring je viazaný na určité prirodzené líderstvo v expertíze jednotlivých členov ŠPT. Efektívne mentorstvo môže prispieť k zdravému kariérenmu rastu a spokojnosti (pozri **prílohu 13**).

Mentorom sa môže stať každý člen školského podporného tímu, ak je uznaný mentorovaným ako osoba, ktorá mu má čo odovzdať. Ideálne je, ak sa vedomosti a spôsobilosti mentora stretnú s priamou potrebou rozvoja mentorovaného.

²⁾ Tu ide o sieťovanie ŠPT s koordinátormi „integrovanej starostlivosti“ u detí v ranom a predškolskom veku (napr.: transdisciplinárne sieťovanie MD tímov v integrovanom systéme včasnej intervencie, ktoré prevážuje napr. koordinátora ŠPT s kľúčovými pracovníkmi CVI, rodičmi a koordinátormi klientov ŠCPP). Podrobne v publikácii [„Odporúčané postupy včasnej intervencie – príručka pre odborníkov“](#).

Rozlišujeme rôzne formy mentoringu:

- **neformálny** – vzniká spontánne kvôli vzájomnému záujmu, predovšetkým v bežných dialógoch členov a cieľových skupín ŠPT,
- **formálny** – mentorské vzťahy sú viac inštitucionalizované a formalizované, vo formálnych mentorských programoch sú mentorovaní a mentori navzájom priradení a mentori majú špecifické, zvyčajne vopred určené zodpovednosti súvisiace s vývojom, pokrokom a úspechom svojich mentorovaných; vopred si dohodnú techniky, počet stretnutí, tému, ciele, hodnotenie a začlenia ho aj do svojich plánov odborných činností, výstupy sú merateľné pre oboch aktérov i vplyv na cieľové skupiny, ku ktorým činnosti ŠPT smerujú,
- **individuálny** – napr. sprevádzanie učiteľa pri preventívnych aktivitách,
- **mentoring skupiny** – napr. partnerského ŠPT na inej škole,
- **e-mentoring** – prebiehajúci v online priestore.

5.3 Multiplikácia zručností školského podporného tímu na rôznych úrovniach

Úspešnosť multiplikácie na rôznych úrovniach (individuálnej, tímovej a komunitnej) je priamo úmerná schopnosti členov ŠPT vytvárať podmienky na spoluprácu a bezpečie vo vzťahoch s cieľovými skupinami.

Individuálna úroveň

Na individuálnej úrovni sa každý člen ŠPT môže stať multiplikátorom, ktorý umožňuje rozvíjanie a skvalitňovanie jeho činnosti, ak:

- utvára a udržiava inkluzívne vzťahy v škole i komunite,
- rozširuje a inovuje svoje špecifické profesijné spôsobilosti,
- poskytuje inkluzívne služby a odborné činnosti (napr. v oblasti prevencie, depistáže, diagnostiky, poradenstva, príp. terapeutických intervencií) na základe aktuálnych potrieb cieľových skupín v rámci podpornej úrovne vybraných stupňov (1. – 2.).

Rozvíjanie a skvalitňovanie činnosti člena ŠPT predpokladá poznanie a prijatie konceptu inklúzie (*Index inklúzie*, 2019), k nej viazaných predpisov profesijných štandardov pre jednotlivé kategórie a podkategórie PZ/OZ škôl a školských zariadení (MŠVVaŠ SR, 2021), ako aj príslušných metodík (VÚDPaP, 2020-21). Multiplikácia je sprevádzaná rešpektom kultúry školskej komunity, transparentnosťou, kreativitou, flexibilitou a spoločnou víziou zúčastnených aktérov.

Tímová úroveň

Na tímovej úrovni multiplikáciu ŠPT poznáme ako:

- ciele a jedinečné sieťovanie s inými ŠPT (možnosti spolupráce, prepájanie) vo svojom zriaďovateľskom či širšom území,
- fungujúce koordinačné vzťahy s kľúčovými tímami v komunite,

- úspešné tranzitovanie cieľových skupín v komplexných službách, multidisciplinárnej podpore dostupnej komunite, so spoločne žiadaným výsledkom.

Multiplikácia je posilňovaná cez multidisciplinárny prístup ŠPT, a to predovšetkým v rámci multiinštitucionálnej a medzirezortnej spolupráce.

Na komunitnej úrovni je multiplikácia ŠPT súčasťou rôznych procesov a môže mať vplyv na:

Komunitná úroveň

- rozvoj alternatívnych programov pre študentov s nedostatočnou dochádzkou do školy alebo inými životnými krízami,
- identifikovanie a nahlásenie zneužívania a zanedbávania detí/žiakov,
- aktualizáciu a rozvoj siete inkluzívnych služieb naprieč celou komunitou (vznik špecializovaných podporných, svojpomocných programov pre rodičov a pod.),
- adresné a včasné poskytovanie intervenčných služieb deťom a ich rodinám v komunite,
- presunutie výkonu podporných a intervenčných opatrení do školského prostredia a tým vytvorenie priestoru na efektívnejšie poskytovanie špecializovaných opatrení v poradenských zariadeniach,
- definovanie rozvojových cieľov podpory pri cieľových skupinách ŠPT v komunitných plánoch sociálnych a súvisiacich služieb, v rámci koncepcií rozvoja kraja, rezortu v oblasti duševného zdravia a pod.;
- prijatie akčných plánov, napr.: osobitných všeobecne záväzných nariadení, vznik poradných a projektových komisií pri mestskom a obecnom zastupiteľstve či pracovných skupín v komunite,
- poskytovanie konzultácií týkajúcich sa školského práva a školskej politiky atď.

5.4 Horizonty multiplikácie, sieťovania a mentoringu – príklady z praxe účastníkov vzdelávania

Perspektívy, z ktorých v tímoch nahliadame na sieťovanie, mentoring a multiplikáciu, sú viazané na špecifiká tímu a komunity, kde ŠPT pôsobí.

Ako vyzerá sieťovanie, multiplikácia a mentoring v praxi školského podporného tímu?

Výroky účastníkov vzdelávania Koordinácia školských podporných tímov (2021)

Sieťovanie:

„...fungujú nám procesy spolupráce s poradenskými zariadeniami... a uvedomujeme si, že potrebujeme zlepšovať spojenie so špecializovanými zariadeniami, mimo siete školských pracovísk, podľa typu špeciálnej výchovno-vzdelávacej potreby...“

„Ocenenie pedagógov, že školský podporný tím je pre nich potrebný, je pre mňa dôkazom, že som na dobrom mieste...“

„...aj napriek tomu, že sme ako inkluzívny tím už dva roky v škole, nie je to úplne zažité ako bežná súčasť..., deje sa to veľmi pomaly, možno preto, že až teraz si v tíme uvedomujeme, že sme sa cítili dlho neisto, a po tomto vzdelávaní vieme, že sa chceme odprezentovať celej školskej komunite... aby všetci vedeli, čo od nás môžu čakať a čo im môžeme vlastne ponúknuť...“

„...uvedomujeme si svoje príležitosti na zdokonaľovanie, odlišné vnímanie tímu ako celej komunity, schopnosť tímu prenášať inkluzívne myslenie do bežného vzdelávania...“

„...akceptujú nás v škole ako bežných kolegov, obzvlášť na prvom stupni... je to o dôvere, ktorá je od prípadu k prípadu iná..., súvisí to aj so zmenou myslenia učiteľov.“

„...sme všetci zamestnanci školy zosieťovaní cez aplikáciu WhatsApp, všetci cez ňu komunikujeme a je to paráda...“

„Rozbiehame sa, sme dnes iba dve. Komunikujeme ad hoc, počas prestávok a skúsime to zmeniť, aby sme to robili lepšie a systematickejšie...“

„...vyskladali sme sa do ŠPT z projektových a neprojektových členov, ladili sme sa a už si celkom pasujeme...“

„Mávame MZ-tká, kde je to super na sieťovanie!“

Multiplikácia:

„...Náš tím už dnes pracuje dôsledne, pravidelne sa stretáva, odovzdáva si informácie a má plnú podporu vedenia aj napriek tomu, že ešte dnes nie sú koncepcne zavedené 3 úrovne podpory... Funguje nám prepojenie nielen nás, členov ŠPT, ale i učiteľov, žiakov a rodičov...“

„...pomáha nám pravidelný rozvrh... hlavne u autistov... tam sa nám striedajú dvaja asistenti počas jedného dňa, ...aby si mohol vždy jeden z nich oddýchnuť, nabrať viac síl, pretože je tá podpora oveľa náročnejšia..., obzvlášť u žiakov s afektívnymi reakciami...“

„...my máme jasnú vnútornú štruktúru, ktorej vedenie rozumie a akceptuje ju...“

„Výzvou pre nás zostáva bezpečie. Obzvlášť vtedy, ak pracujeme s viac komplikovanými prípadmi, keď je prítomné napätie, vyhrotené situácie a pod. ...hlavne v období puberty... no snažíme sa tu obzvlášť budovať pohodové zázemie členov ŠPT, takú starostlivosť o seba, aby sa nevyľakali a cítili sa fajn a povzbudení...“

Mentoring:

„...máme vlastný systém, ako rýchlo zaškoliť začínajúce či vracajúce sa kolegyně z materskej dovolenky do tímových procesov..., ...tomu zladeniu venujeme zväčša dva prvé mesiace v školskom roku, aby sme sa naladili na rovnaké ciele, hodnoty a klímu vo vzťahoch a pod.“

„...ja som zodpovedná za celý tím, pracujeme so štruktúrou sebahodnotenia celej školskej komunity, dostávame spätnú väzbu okamžite... vieme, čo urobiť operatívne, aby sa učiteľ cítil bezpečne, napríklad aby sa asistent vedel k nemu dobre pripojiť, buď ako podporovateľ interakcie, alebo ako jej katalyzátor... vyhodnocujeme to okamžite, pravidelne a to nám pomáha...“

„...vždy nám pomáha mať poruke materiály, s ktorými aktuálne pracujeme, k ich obsahom sa vyjadrujeme efektívne vtedy, ak našu diskusiu niekto z vedenia školy vedie, vypočuje si nás, pýta sa nás na názory, dobré postupy, odovzdá nám dôležité informácie, materiály... učíme sa tiež, kedy ísť za vedením alebo či to riešiť čisto iba v tíme s kolegynami...“

„...ja som v škole na novej funkcii, špeciálny pedagóg tu vôbec nebol... pomohla mi výchovná poradkyňa, keď som nastúpila, ktorá mi ukázala, ako vypracovávať individuálny vzdelávací program a ako nastaviť procesy podpory pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami..., stále sa to od nej učím...“

„Máme tímlídra, ktorý stráži hodnoty, som to ja... mám časovú dotáciu od vedenia školy priamo v úväzku, dali mi na starosť aj intervízie, stretávanie sa na pravidelnej báze je základ fungovania tímu, sprevádzam kolegov a koordinujem...“

Bibliografia:

ANDERSON, H. 2009. *Konverzace, jazyk a jejich možnosti: postmoderní přístup k terapii*. Brno: NC Publishing, 2009. 235 s. ISBN 9788090385863.

BOOTH, T., AINSCOW, M. 2019. *Index inklúzie*. 4. vyd. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska, 2019. ISBN 978-80-89403-19-6. Dostupné na: <https://www.ktochyba.sk/webroot/video/index-inkluzie.pdf>

KRNÁČOVÁ, Z. et al. 2020. *Multidisciplinárny prístup. Základné myšlienky a rámce*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/multidisciplinarny-pristup-2020/>

MŠVVaŠ. 2021. *Pokyn ministra č. 39/2017, ktorým sa vydávajú profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení*. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/vnutorne-rezortne-predpisy-vydane-v-roku-2017/>

OSMAN, N. Y., GOTTLIEB, B. 2018. *Mentoring Across Differences*. MedEdPORTAL: the journal of teaching and learning resources, 14, 10743. Dostupné na: https://doi.org/10.15766/mep_2374-8265.10743.

PETRÁŠOVÁ, M. A., PRAUSOVÁ, I., ŠTEPÁNEK, Z. 2014. *Mentoring, forma podpory novej generácie*. Praha: Portál. 160 s. 978-80-262-0625-5.

SÍTHOVÁ, S. 2021. *Zmenou poradenského systému získa podporu každé jedno dieťa*. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/s-sithova-zmenou-poradenskeho-systemu-ziska-podporu-kazde-jedno-dieta/>

STOEGER, H., BALESTRINI, D. P., ZIEGLER, A. 2020. *Kľúčové problémy pri profesionalizácii mentorských praktík*. Dostupné na: <https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/action/doSearch?field1=AllField&text1=Stoeger&field2=AllField&text2=&field3=AllField&text3=&Ppub=>

Školský podporný tím. Dostupné na: <https://www.czsjanakrstiteľa.sk/a/podporny-tim>

VASKOVÁ, V., ŽEŽULA, O. 2002. *Komunitní plánování – věc veřejná: jak zjistit co lidé opravdu chtějí? Jak zlepšit život v obci?* Praha: MPSV ČR, 2002. ISBN 80-86552-30-6.

VÚDPaP. *Odborné materiály*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/x/projekty/standarty/odborne-materialy/>

ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ. 2004. *Koncepcia sociálnych služieb, sociálnej prevencie a sociálneho poradenstva Žilinského samosprávneho kraja*. Dostupné na: http://www.zask.sk/files/odbory/soc_veci/Odbor_socialny_koncepcia.pdf

Odporúčané webináre, podcasty a inovácie:

TIRPÁKOVÁ, D. 2020. Školská sociálna práca. Dostupné na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/10/Skolska-socialna-praca-v1.02.pdf>

Prílohy ku kapitole č. 5:

Príloha 12: Proces sieťovania multidisciplinárnych tímov (MDT) v Žilinskom kraji – príklad dobrej praxe

Príloha 13: Príprava a sebareflexia mentora – cvičenie

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

6. ŠPT online

6. Dištančné možnosti činnosti školských podporných tímov

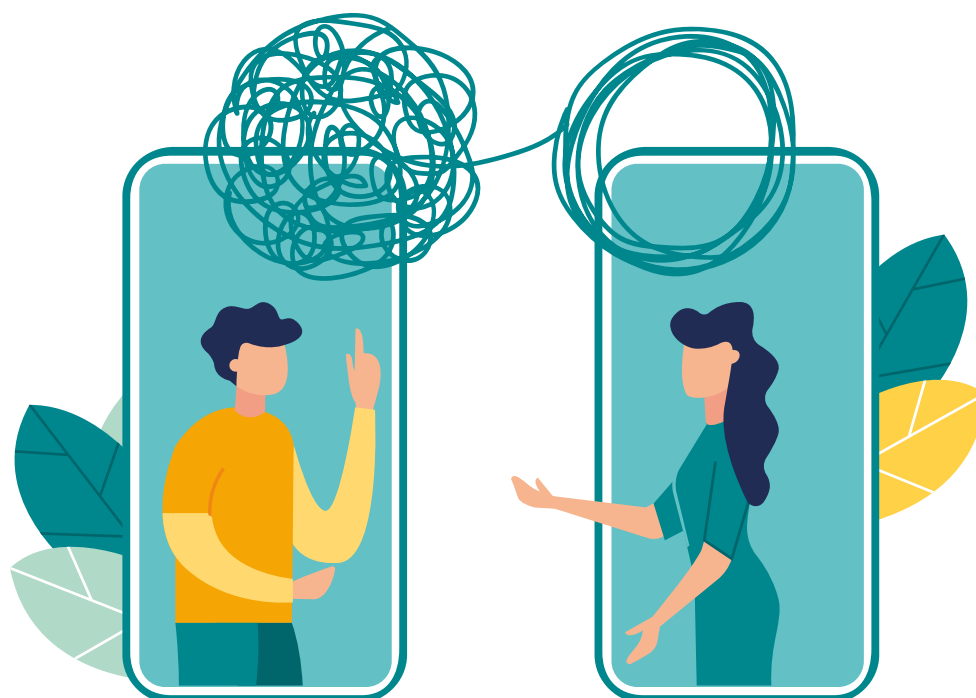
Pandemická situácia priniesla do života škôl nečakané výzvy, ktorým bolo potrebné prispôbiť sa a pracovať s nimi. Pedagogickí i odborní zamestnanci boli nútení hľadať dištančné formy odbornej práce, ktorá sa postupne stala neoddeliteľnou súčasťou ich činnosti. V prípade akejkolvek podobnej mimoriadnej situácie bude potrebné, aby si školský podporný tím zachoval súdržnosť a dokázal byť kvalitným podporným mechanizmom pre všetkých aktérov školskej komunity, a to aj na diaľku.

Prax ukazuje, že **účastníkmi online stretnutí sa stávajú:**

- deti/žiaci (individuálne, skupinovo),
- rodičia/zákonní zástupcovia (individuálne, skupinovo),
- odborní zamestnanci školy, členovia ŠPT,
- pedagogickí zamestnanci školy (triedny učiteľ, učiteľ, pedagogický asistent, výchovný poradca, vychovávateľ a i.),
- vedenie školy,
- externí spolupracovníci v rámci multidisciplinárnej, medzirezortnej spolupráce.

Zameranie online stretnutí môže byť variabilné vzhľadom na potreby školy, predovšetkým môže ísť o:

- plánovanie činnosti školského podporného tímu,
- plánovanie i realizovanie konkrétnej odbornej činnosti PZ/OZ (individuálna diagnostika, poradenstvo, intervencie i terapia, multidisciplinárne stretnutia),

- získavanie spätnej väzby prostredníctvom online nástrojov,
- informovanie (podľa internej smernice školy),
- vzdelávanie,
- metodické podporné stretnutia (individuálne, skupinové),
- prevencia – facilitované stretnutia, diskusie, konkrétne preventívne programy,
- iné stretnutia podľa špecifických potrieb aktérov školskej komunity (napr. team-buildingové stretnutia a pod.).

Online platformy vhodné na činnosť školského podporného tímu: EduPage, MS Teams, Zoom, Webex.

Vhodné online nástroje: Google Slides, Ahaslides.com, Mentimeter.com, Slido.com, Miro.com, Jambord.google.com.

V zmysle novely zákona č. 138/2019 Z. z. budú môcť členovia ŠPT využiť podporu a poradenstvo **školského digitálneho koordinátora**.

Bibliografia:

ONDRUŠEK, D. 2020. *Hráme sa v online tréningoch*. Dostupné na: <https://www.pdcs.sk/blog/post/hrame-sa-v-online-treningoch>

ZJAVKOVÁ, K. et al. 2021. *Príručka zážitkového vzdelávania v online priestore*. Bratislava: VÚDPaP. Dostupné na: <https://vudpap.sk/prirucka-zazitkoveho-vzdelavania-v-online-priestore/>

Odporúčané webináre, podcasty a inovácie:

KEMPNÁ, E., MIKOLÁŠOVÁ, D. 2021. *Odborne na slovíčko: Dobrá prax dištančnej práce školského psychológa*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/dobra-prax-distancnej-prace-skolskeho-psychologa/>

ŠIMÍČEK, T. 2020. *Aplikácia e-learningu do systému profesijného rozvoja odborných zamestnancov*. Dostupné na: <https://vudpap.sk/aplikacia-e-learningu-do-systemu-profesijneho-rozvoja-odbornych-zamestnancov/>

Záver

Pre deti/žiacov je čas strávený v školských laviciach významným obdobím ovplyvňujúcim ich pripravenosť na zvládnutie výziev a príležitostí budúcnosti. Školy by mali vytvárať vzdelávacie prostredie, v ktorom budú deti/žiaci rozvíjať svoje kritické a kreatívne myslenie, osvojovať si zodpovedný a udržateľný životný štýl. Ak pedagógovia dokážu vytvárať podmienky pre vzdelávanie detí/žiacov v rozmanitých kolektívoch, umožnia im tak lepšie sebaopoznanie, podporia schopnosť vytvárať vzťahy s rozmanitými ľuďmi a posilňovať pozitívny postoj k inakosti. Odborní zamestnanci ako členovia ŠPT poskytujú metodickú podporu pedagógom, aby vyššie uvedené výzvy inkluzívneho vzdelávania zvládli. Funkčný ŠPT je pre školu prínosom nielen pre plnohodnotný rozvoj detí/žiacov, ale aj pre ciele a zmysluplné sieťovanie všetkých aktérov školskej komunity i pre medzigeneračné prepojenia s lokálnou komunitou.

Dokument Školský podporný tím – teoretický a praktický sprievodca je jedným z výstupov VÚDPaPu slúžiacich k podpore profesijného rozvoja PZ/OZ systému poradenstva a prevencie.

Budovanie a udržiavanie činnosti ŠPT je nepretržitým procesom zmien a rastu na ceste k inkluzívnej škole.

Area with horizontal dotted lines for taking notes.

Prílohy

Príloha 1: Úloha školského podporného tímu pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy – kazuistika

Kazuistika predstavuje praktickú ukážku koordinovanej práce začínajúceho ŠPT, vybraných procesov a oblastí koordinovania rozvoja inkluzívnej kultúry v prostredí MŠ. Zdôrazňuje prepojenosť činnosti ŠPT s identifikovanými potrebami, zdrojmi a rizikami na úrovni konkrétnej školy a na úrovni zloženia samotného tímu.

Cieľ a účel kazuistiky

Názov kazuistiky: Úloha ŠPT pri rozvíjaní inkluzívnych hodnôt v prostredí materskej školy

Druh školy: MŠ

Zloženie ŠPT: školská špeciálna pedagogička, školská psychologička, pedagogická asistentka

Anotácia:

Pre rozvoj jedinečného potenciálu všetkých detí a tých, ktorí participujú na ich vzdelávaní, je žiaduce, aby MŠ vytvárali priaznivé podmienky na implementáciu inkluzívnych hodnôt a boli otvorené komunite, v ktorej pôsobia. Každoročne prichádzajú do MŠ deti s rozmanitými potrebami, čo zvyšuje nároky na poskytovanie starostlivosti zo strany personálu, zvlášť v oblasti inkluzívnych zručností (napr. práca s diverzitou, rovnosť príležitostí vo vzdelávaní pre všetky deti, práca v multidisciplinárnom tíme). Efektívnym nástrojom ranej starostlivosti, metodologickej podpory a koordinácie inkluzívneho vzdelávania sa stáva ŠPT. Kazuistika popisuje proces systematickej práce začínajúceho ŠPT v prostredí MŠ s dôrazom na procesy tvorby spolupráce s vybranými aktérmi školskej komunity v kontexte rozvíjania inkluzívnej kultúry. ŠPT bol zriadený vedením MŠ s cieľom posilniť existujúci kolektív, v ktorom doteraz pôsobila školská špeciálna pedagogička. V záujme skvalitnenia odbornej pomoci sa do pracovného pomeru prijali nové zamestnankyne: školská psychologička (skrátenej úväzok) a pedagogická asistentka. V kazuistike je zachytený proces tvorby tímu a implementovania ďalších inkluzívnych opatrení. Je v nej popísaný spôsob spolupráce ŠPT s vedením, pedagogickými i ďalšími zamestnancami školy a so zákonnými zástupcami. V závere kazuistiky sú uvedené jednotlivé opatrenia podporujúce inklúziu v každodennom fungovaní MŠ.

Zadefinovanie východiskového stavu:

V adaptačnom procese sa ukazovali u mnohých detí rôzne špecifické ťažkosti a z nich vyplývajúce potreby, ktorých riešenie si vyžadovalo dlhodobú systematickú podporu. Išlo napr. o deti s oneskoreným vývinom, s adaptačnými ťažkosťami, deti so špecifickým vývinom. Ďalšou výzvou bola formálna a nepravidelná spolupráca so zákonnými zástupcami. Riešenia týchto ťažkostí v škole boli sťažené personálnym poddimenzovaním v oblasti poskytovania odbornej starostlivosti. Riaditeľka sa rozhodla skvalitniť podmienky poskytovania výchovno-vzdelávacieho procesu. Zároveň zvažovala myšlienku väčšieho otvorenia sa školy okolitej sociálnej komunite. Na základe spoločnej diskusie vedenia a PZ bolo prijaté riešenie posilnenia odborného a peda-

gogického personálu prijatím školského psychológa a pedagogického asistenta s cieľom vytvorenia ŠPT.

A) Ako sa rozbiehala systematická práca ŠPT v kontexte podpory vedenia/zriaďovateľa školy:

- Novovytvorený ŠPT tvorili školská špeciálna pedagogička, školská psychologička a pedagogická asistentka. Zloženie tímu bolo upravené vo vnútornom predpise MŠ a odsúhlasené na pedagogickej rade. Koordinátorkou ŠPT sa poverením vedenia stala školská špeciálna pedagogička, ktorá v priebehu školského roka koordinovala činnosť tímu, plánovala spoločné stretnutia, dohliadala na plnenie krátkodobých a dlhodobých cieľov, úloh a vedenie administratívy, komunikovala s vedením školy a pod.
- Pred uvedením ŠPT do kolektívu zamestnancov školy si jeho členky na stretnutí s riaditeľkou spoločne ujasnili očakávanie od pôsobenia ŠPT a jeho úlohy v procese proinkluzívneho rozvoja školy. Spoločne sa tiež dohodli na zabezpečení vhodných pracovných podmienok (priestorové a materiálno-technické vybavenie). Riaditeľka školy dala upraviť voľnú miestnosť pre potreby školskej psychologičky a zabezpečila základné pomôcky na rozbehnutie jej odbornej činnosti v MŠ.
- Koordinátorka ŠPT spolu s riaditeľkou bližšie oboznámila nové kolegyne s fungovaním MŠ a predstavila im zamestnancov. Členky tímu si spoločne dohodli pravidlá a systém spolupráce so zreteľom na ich odbornosť a individuálne kompetencie, určili si priority a ciele. Podľa svojej odbornosti a kompetencií si zadefinovali, na čom budú participovať s učiteľkami pri zavádzaní konkrétnych inkluzívnych zmien do výchovno-vzdelávacej činnosti.
- Členky ŠPT sa oboznámili so ŠKvP a školským poriadkom a po konzultácii s vedením školy navrhli do dokumentov doplniť niektoré prvky inkluzívneho vzdelávania, konkrétne súvisiace s ich pôsobením v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu (činnosť, ciele ŠPT a možnosti spolupráce s pedagogickými zamestnancami a zákonnými zástupcami).
- V úvodných mesiacoch školského roka členky ŠPT zmapovali situáciu v oblasti pripravenosti školy na inkluzívne zmeny a v oblasti potrieb a očakávaní zamestnancov. Opierali sa o Index inklúzie, na základe ktorého vytvorili dotazník a podklady na individuálne rozhovory so zamestnancami školy. Zistila sa nejednotnosť pedagogičiek v celkovom nazeraní na inklúziu a rôzna miera ich pripravenosti vzdelávať inkluzívne. Potreba vyššej miery informovanosti v tejto oblasti a zvyšovania profesijných kompetencií sa v kolektíve pedagogičiek ukázala ako najväčšia. To sa odrazilo pri aktualizovaní plánov profesijného rozvoja. Z mapovania potrieb zamestnancov vyplynulo, že by privítali zabezpečenie didaktických pomôcok na prácu s deťmi a lepšieho materiálneho vybavenia. Ďalej vo svojich výpovediach uvádzali nízku mieru angažovanosti zákonných zástupcov.
- Analýzou dotazníka uskutočneného medzi zákonnými zástupcami sa ukázalo, že niektorí by privítali väčší rešpekt a osobnejší prístup k deťom, zosúladenie výchovných postupov pedagogického personálu a zákonných zástupcov a viacerí prejavili záujem participovať na výchovno-vzdelávacom procese svojho dieťaťa.

- Po zmapovaní potrieb ŠPT aktualizoval plán práce na daný školský rok. Jeho súčasťou boli aj naplánované pravidelné stretnutia tímu a všetky aktivity školy, na ktorých sa bude spolupodieľať. Členovia ŠPT sa dohodli na pravidelnom vedení záznamov: zápisnica zo stretnutí ŠPT; záznam o odbornej činnosti OZ/PZ (konzultácia, poradenstvo, skupinová činnosť a pod.). Podrobné vedenie záznamov umožňovalo lepšie hodnotiť zrealizované kroky a plánovať ďalšie úlohy a ciele, ako aj lepšie organizovať spoluprácu jednotlivých členov ŠPT. Týmito krokmi bola zabezpečená kontinuita práce aj v prípade personálnej zmeny. Činnosť ŠPT prebiehala s metodickou podporou zariadenia poradenstva a prevencie.
- Evalvácia činnosti ŠPT prebiehala priebežne podľa potreby prostredníctvom intervízných stretnutí vedených koordinátorkou tímu. Na konci školského roka členovia tímu, iní zamestnanci školy a zákonní zástupcovia vyplnili evalvačný dotazník, ktorým zhodnotili činnosť tímu za dané obdobie. Tento dotazník slúžil aj vedeniu školy ako podklad pri hodnotení činnosti ŠPT.

B) Ako sa podporovala a rozvíjala spolupráca ŠPT s pedagogickými a ďalšími zamestnancami:

- Na začiatku školského roka vedenie školy predstavilo ŠPT kolektívu zamestnancov a svoj zámer smerovať k inkluzívnemu vzdelávaniu. V nasledujúcich týždňoch sa pozornosť sústredila na vytváranie bezpečného prostredia založeného na dôvere a otvorenej komunikácii.
- Riaditeľka školy, na základe návrhu členov ŠPT, oslovila miestnu vzdelávaciú inštitúciu, aby zrealizovala pre všetkých zamestnancov školy teambuilding na tému sebaopoznávania a tréningu mäkkých zručností s cieľom postupného nastavovania efektívnej kooperácie ŠPT, učiteľov, ale aj ďalších zamestnancov školy.
- V ďalších týždňoch prebehli diskusie o inkluzívnych hodnotách na základe dokumentu *Index inklúzie* a zrealizovaného prieskumu o pripravenosti školy na inkluzívne zmeny. Hľadali sa spoločné inkluzívne hodnoty a spôsoby ich postupného rozvíjania v prostredí MŠ. Identifikovali sa potreby a očakávania zamestnancov. Viedli spoločný dialóg o možnostiach podpory ŠPT v tomto procese.
- Členky tímu po dohode s učiteľkami boli prítomné na vyučovaní, mali možnosť bližšie sa oboznámiť so spôsobmi ich práce, postupne spoznávať triedne kolektívy. Vďaka otvorenej vzájomnej komunikácii bolo možné efektívne nastavovať kroky spolupráce a adresnú metodickú podporu pre učiteľky zo strany ŠPT, napr. po konzultácii so školskou psychologičkou učiteľky ľahšie dokázali zapájať deti s prejavmi narušenej komunikačnej schopnosti do realizovaných činností.
- Koordinátorka ŠPT spolu s učiteľkami nastavila systém spolupráce a metodickej podpory pre pedagogickú asistentku, ktorá sa zameriavala predovšetkým na prácu s deťmi s narušenou komunikačnou schopnosťou.
- Riaditeľka v priebehu roka zabezpečovala kúpu didaktických pomôcok a odborného materiálu podľa pripraveného a priebežne aktualizovaného zoznamu potrieb zamestnancov. Mnohé pomôcky si členky tímu a učiteľky vytvorili

samy. Časť financií sa podarilo zabezpečiť prostredníctvom grantovej činnosti cez novozaložené občianske združenie.

- Koordinátorka ŠPT realizovala stretnutia s pedagogickými zamestnancami s cieľom ich oboznamovania s novými inovatívnymi didaktickými, kompenzačnými pomôckami.
- ŠPT sa podieľal na podpore profesijného rozvoja učiteliek. V 1. polroku školského roka v spolupráci so zariadením poradenstva a prevencie zrealizoval aktualizčné vzdelávanie zamerané na aktuálne legislatívne zmeny a podporu rozvoja inkluzívnych zručností, predovšetkým:
 - schopnosť vcítiť sa do rozmanitých potrieb detí,
 - kooperatívne a diferencované učenie s cieľom rešpektu, podpory a oceňovania úspechov všetkých detí,
 - riešenie problémov v spolupráci s ostatnými odbornými pracovníkmi,
 - kritické skúmanie vlastného presvedčenia a postojov a ich vplyvu na konanie,
 - budovanie komunity triedy ako súčasť širšej komunity školy.
- V 2. polroku školského roka členovia ŠPT, v rámci metodického dňa, zrealizovali vzdelávanie zamerané na oblasť rozvoja komunikačných zručností s cieľom efektívne zapájať zákonných zástupcov do podpory učenia ich dieťaťa, špecificky z rodín s kultúrnymi, etnickými, jazykovými a sociálnymi odlišnosťami.
- ŠPT poskytoval učiteľkám konzultácie a spätnú väzbu k postupom vo výchovno-vzdelávacom procese, vytváral vhodný a bezpečný priestor na sebareflexiu a systematické hodnotenie vlastných výsledkov.
- V rámci univerzálnej prevencie členovia ŠPT za aktívnej spoluúčasti učiteliek realizovali preventívne programy v jednotlivých triedach.
- Logopedická a ďalšia odborná starostlivosť bola realizovaná v spolupráci so zariadením poradenstva a prevencie.
- ŠPT podporoval nadviazanie spolupráce a realizáciu spoločných aktivít s okolitými MŠ, ZŠ.
- Na konci školského roka členovia ŠPT spolu s ostatnými zamestnancami vyhodnotili úroveň vzájomnej spolupráce a zhodnotili, že priebežné autoevalvačné stretnutia budú realizovať kvartálne.

C) Ako sa s podporou ŠPT rozvíjala spolupráca MŠ a zákonných zástupcov:

- Novovzniknutý ŠPT bol predstavený zákonným zástupcom na úvodnom triednom aktíve. Podrobnejšie informácie o činnosti tímu im boli poslané mejlom, zverejnené boli na webovej stránke a nástenke pri vstupe do MŠ.
- Zákonní zástupcovia boli požiadaní o vyplnenie dotazníka zameraného na identifikáciu svojich potrieb vo vzťahu ku škole a k vzdelávaciemu procesu svojich detí. Zároveň prebiehali neformálne rozhovory učiteliek so zákonnými zástupcami s cieľom zistiť formy a obsah zapojenia do činnosti školy, ktoré im vyhovujú (napr. niektorým rodičom vyhovuje prispieť vlastnou účasťou a za-

pojením priamo do realizácie akcií a iným rodičom viac vyhovovalo prispieť finančne, príp. vlastnými výrobkami).

- Zisťovaním potrieb a očakávaní zákonných zástupcov bol vytvorený priestor na ich zapojenie do života školy. Boli prizývaní k spoluúčasti na výchove a vzdelávaní svojich detí aj formou účasti na neformálnych aktivitách (napr. tematicky zamerané dni).
- ŠPT participoval na vzdelávacích aktivitách s cieľom poskytnúť zákonným zástupcom odborné informácie z rôznych oblastí (duševné zdravie, ekológia, dobrovoľníctvo, technológie a deti). Realizovali ich v spolupráci s odborníkmi z miestnej komunity, ale aj so zákonnými zástupcami detí.
- Učiteľky v spolupráci so ŠPT zapájali zákonných zástupcov detí do procesu plánovania a realizácie projektov. Výsledkom tejto spolupráce bol vytvorený nový harmonogram vzdelávacích tém, exkurzií a výletov a nový plán práce s rodinou na nasledujúci školský rok.
- Zákonní zástupcovia boli zapájaní do evalvácie činnosti školy a hodnotenia spolupráce s členmi ŠPT, príp. do medializácie aktivít zo života MŠ.

D) Prijaté inkluzívne opatrenia a ich dosahy:

- Spoznanie prostredia MŠ (mapovanie pripravenosti na inkluzívne zmeny a identifikovanie potrieb aktérov školskej komunity), vlastných kompetencií a limitov, nadviazanie spolupráce na rôznych úrovniach umožnilo prijať ďalšie inkluzívne opatrenia.
- Diskusie na stretnutiach zameraných na prijatie inkluzívneho prístupu viedli k zhode na kľúčových hodnotách (dôvera, radosť a participácia), ktoré sa budú postupne presadzovať v živote školy.
- Členky ŠPT sa aktívne spolupodieľali na úpravách priestorov MŠ s cieľom vytvoriť bezpečné a podnetné prostredie (debarierizácia a vytvorenie oddychových zón).
- ŠPT participoval na zavedení štandardného postupu pri nástupe detí do predprimárneho vzdelávania. Deti a ich zákonných zástupcov sprevádzal v prvý deň nástupu niektorý z členov ŠPT. Oboznámil ich s režimom školy, predstavil im budúcu triednu učiteľku, triedu, spolužiakov. Zámerom bolo vytvoriť príjemnú atmosféru, odbúrať prípadné napätie a strach z neznámeho.
- Učiteľky v spolupráci so ŠPT zaviedli ranné kruhy a po zaškolení začali realizovať preventívny program Zippyho kamaráti zameraný na rozvoj schopností posilnenia prosociálneho správania v adaptačnom prostredí.
- ŠPT spolupracoval s učiteľkami na realizácii projektu „Učíme sa navzájom.“ Cieľom bolo aktivizovať zákonných zástupcov v zapájaní do výchovno-vzdelávacieho procesu. Zákonní zástupcovia dostali možnosť predstaviť deťom svoje zamestnanie, záľuby. Zároveň sa v deťoch podporoval záujem o rôzne profesie, úcta a rešpekt k predstaveným profesiám.
- Na návrh skupiny zákonných zástupcov bol prvýkrát zorganizovaný „náš spoločný deň“, na ktorom sa deti, zákonní zástupcovia a zamestnanci mohli viac vzájomne spoznať, neformálne porozprávať, plánovať zmeny. Príspevok

o tomto dni spolu s fotografiami sa uverejnil na nástenke vo vestibule, internetovej stránke a v časopise školy.

- Na návrh ŠPT sa v MŠ zriadilo občianske združenie na účely realizácie vzdelávacích, voľnočasových aktivít a skvalitnenia vybavenie MŠ. Na základe vzájomnej zhody vedenia školy, zákonných zástupcov a zamestnancov školy ŠPT pripravil projektovú dokumentáciu na zriadenie miestnosti Snoezelen, ktorú budú môcť využívať nielen deti, ale aj ostatní aktéri školskej komunity.
- Vedenie MŠ po vzájomnej dohode s pedagogickými zamestnancami a členkami ŠPT vyhradilo miestnosť s cieľom poskytovania individuálnych i skupinových konzultácií, vzdelávacích aktivít pre zákonných zástupcov. Miestnosť bola vybavená knižnicou a upravená na účely vzdelávania dospelých.
- „Škôlkarik“ – časopis, v ktorom boli raz štvrtročne uverejňované informácie o podujatiach organizovaných materskou školou, príspevky zamestnancov, detí a zákonných zástupcov.

Metodická podpora poskytovaná školským podporným tímom:

Školská špeciálna pedagogička a školská psychologička poskytovali učiteľkám rôzne formy metodической podpory. Jednou z nich boli konzultácie k rôznym otázkam výchovno-vzdelávacieho procesu (napr. inovatívne formy vzdelávania, nedirektívne spôsoby výchovného prístupu k deťom, podpora vnímania rodičov ako partnerov a i.). Učiteľky mali zároveň vytvorený bezpečný priestor na reflexiu vlastnej činnosti. Metodická podpora zo strany ŠPT bola realizovaná aj v podobe vzdelávacích aktivít (aktualizačné, inovačné vzdelávanie, prednášky, workshopy, kurzy, a pod.), ktoré refletovali konkrétne potreby a požiadavky pedagogických zamestnancov. Vzdelávacie aktivity realizovali podľa možností vo vlastnej réžii alebo sprostredkovane. Ďalšou z poskytovaných foriem podpory bola spolupráca pri realizácii preventívnych programov. Učiteľky mali možnosť participovať už pri vytváraní konkrétnych programov, boli účastné pri ich realizácii a neskôr samy viedli preventívne triedne aktivity. Metodickú podporu získavali učiteľky aj prostredníctvom konzultácií pri výbere a používaní rôznych nových edukatívnych materiálov a didaktických pomôcok.

Záver a odporúčania pre prax:

Existencia ŠPT v danej MŠ umožnila rozvíjanie spolupráce a podpory jednotlivých aktérov, čo sa prejavilo na kvalitnejšom napĺňaní rozmanitých potrieb vzdelávaných detí (napr. zabezpečenie rôznorodých didaktických pomôcok, včasné poskytovanie odborných intervencií v školskom prostredí, zefektívnenie práce učiteliek zapojením pedagogickej asistentky do priamej činnosti s deťmi). Vďaka posilneniu vzťahov a tímovej práce medzi zamestnancami bolo možné vo väčšej miere uskutočňovať podujatia podporujúce komunitný život školy (napr. zapájanie do environmentálnych projektov, súťaží, spoločné kultúrne podujatia...).

Tím sa stal neoddeliteľnou súčasťou poskytovania služieb MŠ, mnohí zákonní zástupcovia ocenili väčšiu dostupnosť a pravidelnosť poskytovania intervencií deťom. V evalvačných dotazníkoch, realizovaných v závere školského roka, zákonní zástupcovia vyjadrili väčšiu spokojnosť s komunikáciou zo strany učiteliek – vnímali väčší záujem o ich názory a skúsenosti s vlastnými deťmi. Učiteľky vnímali prínosy pôso-

benia ŠPT na škole hlavne v realizovaných konzultáciách a vzdelávaníach, ktoré reagovali na konkrétne situácie v triedach.

Pri tvorení ŠPT a jeho etablovaní sa v školskom prostredí je dôležité uvedomiť si skutočnosť, že ide o dlhodobý a sústavný proces. V školských podmienkach sa odporúčame zamerať na:

- získanie podpory a rozvíjanie spolupráce s vedením školy,
- vytvorenie otvoreného a bezpečného prostredia na zmenu,
- budovanie vzťahov ako nosného piliera spolupráce,
- zedefinovanie a zosúladienie kompetencií každého člena tímu, jasné určenie cieľov a úloh,
- mapovanie sociálnej klímy školy a jednotlivých tried,
- identifikovanie potrieb pedagogických zamestnancov,
- identifikovanie potrieb zákonných zástupcov a následnú motiváciu k participácii na dani v škole,
- recipročné odovzdávanie informácií, vedomostí, diskusi a spoločné rozhodovanie so vzájomným rešpektovaním jednotlivých názorov a postojov.

Príloha 2: Starostlivosť školského podporného tímu o žiaka v prebiehajúcim rozvodovom konaní rodičov – kazuistika

Kazuistika predstavuje ukážku činnosti ŠPT v situáciách, keď je efektívne metodicky podporiť triedneho učiteľa, ďalších pedagogických zamestnancov v poskytovaní priamej podpory deťom/žiakom nachádzajúcim sa v krízových/náročných situáciách, napr. rozvod rodičov. Prípád je spracovaný so zameraním na zachytenie metodických postupov vo vzťahu k činnosti ŠPT – vytvorenie subtímu (vstupy, koordinácia a intervenčné činnosti). Frekvencia diagnostických vstupov a bližšie spracovanie diagnostických výstupov z realizovaných stretnutí a odborných intervencií nie sú uvedené. Zo skúseností odporúčame prispôbiť počet stretnutí s dieťaťom/žiakom, učiteľom, príp. ďalšími aktérmi intervencií ich individuálnym potrebám.

Cieľ a účel kazuistiky

Druh školy: ZŠ, 3. ročník

Zloženie subtímu ŠPT: školská psychologička, sociálna pedagogička, triedna učiteľka

Ťažkosti v školskom prostredí: zhoršenie psychickej pohody žiaka počas rozvodu rodičov, s prejavmi úzkosti, precitlivenosti, izolácie v školskom prostredí, zhoršenie exekutívnych funkcií

Anotácia:

Žiaci sa dostávajú do starostlivosti ŠPT z rôznych dôvodov, akékoľvek komplikácie v živote sa môžu podpísať pod duševnú pohodu a následne aj školskú úspešnosť. Kazuistika prezentuje prípad žiaka Kristiána v náročnej situácii rozvodu rodičov. U Kristiána sa prejavili doposiaľ nepozorované zmeny správania a zhoršenie zvládania nárokov vyučovacieho procesu. Triedna učiteľka iniciovala vznik subtímu s cieľom nastaviť takú podpornú sieť Kristiánovi a jeho rodine, aby sa situácia nepretavila do ďalších a trvalejších následkov. Úloha členov ŠPT pri riešení situácie spočívala v metodickej podpore triednej učiteľke, ďalším pedagogickým zamestnancom a v poskytovaní poradenstva rodičom s cieľom zabezpečiť pre Kristiána čo najväčšiu podporu od blízkych osôb v rodine i škole, obnoviť pocit bezpečia a stability aj napriek náročnej životnej udalosti.

Zadefinovanie pozorovaných ťažkostí:

Kristián bol zaškolený v ZŠ v riadnom termíne. V škole sa prejavoval priateľsky, bol citlivý. Rád sa učil a zapájal sa do aktivít počas vyučovacieho procesu. Na začiatku 3. ročníka triedna učiteľka spozorovala, že jeho obvyklé správanie sa postupne začína meniť. Kristián celkovo ťažšie znášal spätnú väzbu k svojej školskej práci, začal sa uzatvárať, bol precitlivený, plačlivý. Keď sa rozrušil počas vyučovania, rozplakal sa a niekoľkokrát ušiel z triedy na chodbu. Cez prestávky sa nezapájal do hier, sedel osamote alebo vyhľadával prítomnosť triednej učiteľky. Kristiánov prospech sa mierne zhoršil, začal mať problémy s pozornosťou, čo sa odrazilo aj vo zvýšenej chybovosti v riešení úloh, okrem toho po vyzvaní nevedel pokračovať vo svojej práci, nevedel nadviazať na ostatných, vyrušoval, pýtal sa spolužiakov, čo má robiť a aké bolo zadanie, zabúdal si úlohy, nepostrehol, že si má poznačiť úlohu, zabúdal si nosiť učeb-

nice, zošity, pomôcky. Učiteľka výtvarnej výchovy si všimla, že Kristián na prvej hodine v novom školskom roku odmietol nakresliť zážitky z letných prázdnin. Umožnila mu nakresliť spontánny obrázok na vlastnú tému. Použil tmavé farby, zobrazil rôzne abstraktné motívy, ale aj predmety a čiary s absenciou figúr vyjadrujúce chaos. Obrázok odmietol komentovať. Podobne sa prejavoval aj v školskom klube detí.

Koordinácia prípadu – administrácia prípadu:

- Triedna učiteľka v rámci priebežnej pedagogickej diagnostiky zachytila zhoršenie psychickej pohody žiaka, zhoršenie pozornosti a následné zhoršenie prospechu, ako aj neštandardné prejavy v správaní žiaka – izolovanie sa od kolektívu, úteky z triedy, plač.
- V rámci krátkych informačných konzultácií s ostatnými vyučujúcimi vo svojej triede mapovala ich názory na triedny kolektív, napr. učiteľka výtvarnej výchovy upozornila na svoju skúsenosť s Kristiánom. Dohodli sa, že mu za jeho úteky nebudú dávať zápisy a triedna učiteľka bude hľadať spôsob, ako pomôcť žiakovi, aby nezabúdala pomôcky.
- Triedna učiteľka telefonicky kontaktovala matku a požiadala ju o stretnutie, na ktorom prekonzultovali vzniknutú situáciu. Triedna učiteľka matku oboznámila s výsledkami pozorovania z vyučovania jej aj iných predmetových vyučujúcich. Matka sa jej zverila, že medzi ňou a manželom prebiehajú už dlhšiu dobu konflikty, idú sa rozvádzať. Často majú nezhody aj čo sa týka výchovného štýlu. Triedna učiteľka jej predstavila postupy, ktoré by umožnili Kristiánovi odstrániť nežiaduce pozorované prejavy, napr. nepripravenosť na vyučovací proces. Dohodla sa s matkou na spoločnom komunikačnom zošite, slúžiacom na zaznamenávanie domácich úloh a upozornení týkajúcich sa vyučovania (kontrolovaný denne).
- Vzhľadom na to, že na škole bol zriadený ŠPT, triedna učiteľka sa rozhodla obrátiť na jeho členov, požiadala ich o odbornú pomoc, metodickú podporu pri vzniknutej situácii.
- Na základe informácií od triednej učiteľky bol vytvorený subtím v zložení triedna učiteľka, sociálna pedagogička a školská psychologička. Sociálna pedagogička mala dlhodobú skúsenosť s poskytovaním poradenstva pre rodičov v rozvoje, viedla agendu pre ÚPSVaR. Vzhľadom na charakter situácie sa stala koordinátorkou subtímu.
- Spolupráca subtímu spočívala v koordinácii činností smerom ku Kristiánovi a jeho rodičom, k triede, triednej učiteľke a ďalším predmetovým učiteľom, k externým inštitúciám.
- Po vzájomnej dohode so školskou psychologičkou triedna učiteľka upovedomila o Kristiánových ťažkostiach aj ďalších zamestnancov školy a požiadala ich o pokojný a citlivý prístup k žiakovi.
- Školská psychologička v spolupráci s triednou učiteľkou naplánovali realizovanie vybraných techník na rozvoj sociálnych zručností do výchovno-vzdelávacieho procesu. Podľa potreby sa na niektorých aktivitách zúčastňovala.
- Na ďalšie konzultačné stretnutie k aktuálnej situácii Kristiána triedna učiteľka pozvala oboch rodičov. Na stretnutie bola prizvaná aj školská psychologička, aby in-

formovala rodičov o postupoch práce s Kristiánom a zároveň im ponúkla poradenstvo týkajúce sa vplyvov rozvodu.

- Cieľom ďalších konzultačných stretnutí s rodičmi bolo dohodnutie spoločnej cesty k dosiahnutiu bezpečného domáceho i školského prostredia pre Kristiána.
- Škola bola vyzvaná ÚPSVaR-om k podaniu správy o žiakovi k prebiehajúcemu rozvodovému konaniu. Sociálna pedagogička ako koordinátorka subtímu prevzala na seba komunikáciu s externými inštitúciami.
- Sociálna pedagogička iniciovala stretnutie s rodičmi po rozvodovom konaní, aby zabezpečila pre školu informácie o rozsudku a možných úpravách rodičovského styku. Na spoločnom stretnutí prebehlo nastavenie spolupráce s oboma rodičmi. Napriek tomu, že bola stanovená striedavá starostlivosť, rodičia sa dohodli, že Kristián bude naďalej pokračovať v dochádzke v kmeňovej škole.
- Celkový psychický stav Kristiána sa po ukončení rozvodového procesu a nastavení nových pravidiel medzi rodičmi zlepšil.

Intervenčné postupy:

Diagnostická činnosť

Triedna učiteľka realizovala pedagogickú diagnostiku pre potreby ďalšej práce s Kristiánom. Záznam z tejto diagnostiky slúžil ako súčasť orientačnej diagnostiky členom vytvoreného subtímu. Školská psychologička uskutočnila pozorovanie v triede s cieľom identifikácie potrieb Kristiána i triedneho kolektívu a nastavenia vhodnej podpory pre triednu učiteľku.

Poradenská činnosť

Pod pojmom konzultácie pedagogickým zamestnancom sa myslí **poskytovanie metodologickej podpory**. Školská psychologička upriamila pozornosť triednej učiteľky a predmetových učiteľov na také postupy práce, ktoré by najviac pomohli vytváraniu bezpečného a štruktúrovaného prostredia pre Kristiána:

- vzhľadom na jeho aktuálne ťažkosti s pozornosťou využívanie vybraných postupov a metód zameraných na prácu so žiakmi s prejavmi ADHD,
- zamerať sa viac na pozitívnu spätnú väzbu ku Kristiánovi,
- pozornosť sústrediť na proces tvorby a zapojenie sa do aktivít, nie na výsledok,
- vytvoriť v triede také podmienky, kde by mali všetci žiaci priestor vyjadriť svoje pocity,
- dať priestor na zmapovanie aktuálnych pocitov žiakov v úvode dňa,
- viesť žiakov k všímavosti svojho prežívania, ako aj k empatii prežívania ostatných spolužiakov.

Zároveň všetky tieto postupy umožňovali rozvíjať pozitívnu klímu triedy a v individuálnej rovine i emocionálnu rovnováhu Kristiána, poprípade i ďalších žiakov.

Poradenstvo vo vzťahu k rodičom prebiehalo podľa potreby. Školská psychologička im poskytla konzultácie v súvislosti s vhodným výchovným štýlom a podporou rodičovských zručností so zreteľom na aktuálny psychický stav Kristiána. Sociálna pedago-

gička poskytla poradenstvo obom rodičom s dôrazom na aktivovanie ich spolupráce a viedla ich k zodpovednému rešpektujúcemu rodičovstvu. V čase rozvodového procesu sociálna pedagogička informovala rodičov o spolupráci školy a externých inštitúcií, informovala o rozsahu a charaktere informácií poskytnutých týmto inštitúciám.

Metodické usmerňovanie ŠPT:

Členovia ŠPT metodicky podporovali triednu učiteľku v personalizovanom prístupe ku Kristiánovi. Školská psychologička podľa svojich odborných kompetencií triednej učiteľke i ďalším pedagogickým zamestnancom poskytovala metodickú podporu pri výchovno-vzdelávacom procese Kristiána a spolupodieľala sa na zavádzaní inkluzívneho prístupu v triede, rozvíjaní pozitívnej a rešpektujúcej klímy. Sociálna pedagogička – koordinátorka subtímu facilitovala prebiehajúcu diskusiu k prípadu, spolupracovala s vedením školy, komunikovala mu potreby členov tímu a informovala o plnení čiastkových úloh vo vzťahu k zapojeným aktérom školskej komunity.

Záver:

Vytvorený subtím dokázal v prirodzenom školskom prostredí pohotovo reagovať na aktuálny stav žiaka. Starostlivosť o Kristiána bola postavená na stretnutiach s pedagogickými zamestnancami a s rodičmi. Dôležité bolo spolupodieľanie sa školskej psychologičky a triednej učiteľky na realizácii triednych aktivít. Podpora ŠPT bola poskytovaná počas obdobia rozvodového konania (1. polrok školského roka). Vďaka koordinácii postupov a spolupráce jednotlivých členov subtímu sa podarilo podporiť prirodzené riešenie situácie na podpornej úrovni 1. stupňa.

Príloha 3: Odborné činnosti školského podporného tímu pri riešení komplexného prípadu žiaka s primárnou diagnózou pervazívnej vývinovej poruchy, s intelektovou úrovňou v pásme podpriemeru – kazuistika

Kazuistika zachytáva koordináciu (manažment) komplexného prípadu žiaka so zdravotným postihnutím so zameraním na zachytenie metodického usmerňovania a metodickej podpory odborným tímom zariadenia poradenstva a prevencie (aktuálne z podpornej úrovne 5. stupňa). Zachytené sú vstupy, koordinácia a intervenčné činnosti OZ ZPP, členov ŠPT a následne členov vytvoreného sub-tímu. Frekvencia diagnostických vstupov a bližšie spracovanie diagnostických výstupov z realizovaných stretnutí a odborných intervencií nie sú uvedené. Zo skúseností odporúčame prispôbiť počet stretnutí s dieťaťom/žiakom, učiteľom, príp. ďalšími aktérmi intervencií ich individuálnym potrebám.

Cieľ a účel kazuistiky

Druh školy: ZŠ, 1. ročník

Zloženie ŠPT: školský špeciálny pedagóg, školský psychológ, sociálny pedagóg, školský logopéd

Multidisciplinárna spolupráca: odborní zamestnanci CPP a ŠCPP (špeciálny pedagóg, psychológ, logopéd), pedopsychiater, triedna učiteľka, pedagogický asistent

Ťažkosti v školskom prostredí: úprava podmienok vzdelávacieho procesu pri nástupe žiaka s diagnostikovanou pervazívnou vývinovou poruchou, s intelektovou úrovňou v pásme podpriemeru, inou hyperkinetickou poruchou a expresívnou poruchou reči do 1. ročníka základnej školy

Anotácia:

Koordinovaná odborná práca ŠPT sa prejavuje predovšetkým na primeranej adaptácii žiakov, zvlášť pri nástupe do 1. ročníka. V kazuistike sú prezentované odborné činnosti členov ŠPT týkajúce sa komplexného prípadu žiaka Samka, ktorý po ročnom pokračovaní v plnení povinného predprimárneho vzdelávania nastúpil do 1. ročníka základnej školy. Pri nástupe mal ŠPT k dispozícii závery pedopsychiatrického vyšetrenia a diagnostického psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia vypracovaného zariadením poradenstva a prevencie (aktuálne ŠCPP) s potvrdením pervazívnej vývinovej poruchy F 84.9, s intelektovou úrovňou v pásme podpriemeru, inej hyperkinetickej poruchy F 90.8 a expresívnej poruchy reči F 80.1. Keďže ide o žiaka so zdravotným postihnutím, činnosť ŠPT je nevyhnutné koordinovať v súlade s metodickým usmernením zariadenia poradenstva a prevencie (aktuálne z podpornej úrovne 5. stupňa). Po konzultovaní odporúčaní zo správ z odborných vyšetrení triedna učiteľka v spolupráci s OZ zo zariadenia poradenstva a prevencie a ŠPT vypracovali individuálny vzdelávací program. V priebehu školského roku prebiehali viaceré konzultácie a metodické usmernenia zo strany tímu odborných zamestnancov poradenského zariadenia smerom k odbornej činnosti ŠPT. S podporou ŠPT sa Samko lepšie adaptoval na prostredie triedy a školy, v rámci svojich potrieb a možností sa zapájal do aktivít. Vďaka multidisciplinárnej medzirezortnej koordinovanej spolupráci tímu

sa podarilo vybudovať v školskom prostredí funkčné spôsoby komunikácie so žiakom a nastaviť spoluprácu medzi rodinou a školou.

Zadefinovanie pozorovaných ťažkostí žiaka:

Po nástupe Samka na základnú školu sa u neho prejavili adaptačné ťažkosti, ktoré mali vplyv aj na jeho začlenenie do triedneho kolektívu. V rámci vyučovania nedokázal udržať primeranú pozornosť, objavovali sa výkyvy nálad, unikal od reality, hral sa s obľúbenými hračkami, bol hyperaktívny, v určitých fázach vyučovacieho procesu bola pozorovaná zvýšená miera unaviteľnosti, nedostatočná organizácia práce, problémy pri štruktúrovaní prostredia. Už na prvom informačnom stretnutí s rodičmi si členovia ŠPT všimli nízku mieru osobného porozumenia aktuálnemu stavu a ťažkostiam dieťaťa. Z toho vyplynula potreba ich včasného zapojenia do cieľných intervencií ŠPT so zameraním na psychoedukáciu v oblasti posilnenia ich vlastných kompetencií poskytovať svojmu dieťaťu vzhľadom na jeho ťažkosti adekvátnu starostlivosť. Samko pravidelne užíva medikamentóznú liečbu. Jeho intelektová úroveň je aktuálne v pásme podpriemeru.

Koordinácia a administrácia postupov

- Samko v predškolskom období absolvoval vyšetrenie školskej spôsobilosti v zariadení poradenstva a prevencie, na základe záverov vyšetrenia jeden školský rok pokračoval v predprimárnom vzdelávaní. V tom čase už bol v pedopsychiatrickej starostlivosti. Po zápise do 1. ročníka ZŠ, na žiadosť školy a so súhlasom rodičov, bolo realizované jeho psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie v CPP.
- CPP na základe záverov pedopsychiatrického vyšetrenia odporučilo vykonať komplexnú diagnostiku v ŠCPP. V záveroch z vyšetrení bolo Samkovi odporúčané zaškolenie v základnej škole pre žiakov s autizmom (najvhodnejšia možnosť), respektíve v bežnej triede základnej školy formou začlenenia za prítomnosti pedagogického asistenta.
- Rodičia sa rozhodli pre vzdelávanie v bežnej triede základnej školy a na základe inštrukcií riaditeľa školy podali žiadosť o individuálne začlenenie.
- Riaditeľ poveril školského špeciálneho pedagóga, aby na základe diagnostických vyšetrení predložil návrh na integráciu žiaka pedagogickej rade, ktorá následne pri svojom zasadnutí návrh odsúhlasila.
- Riaditeľ školy na základe odsúhlasenia návrhu na integráciu žiaka a záverov diagnostických vyšetrení ŠCPP rozhodol o jeho prijatí do základnej školy bežného typu formou začlenenia za aktívnej podpory pedagogického asistenta.
- Školský špeciálny pedagóg, riaditeľom poverený koordináciou ŠPT, zorganizoval prvé stretnutie tímu k novým žiakom vyžadujúcim odbornú podporu a starostlivosť. Obsahom tohto stretnutia boli rozbor správy z diagnostických vyšetrení a predbežné návrhy podporných činností.
- ŠPT si naplánoval pravidelné online stretnutia s triednou učiteľkou a OZ ŠCPP (v časovej frekvencii 1x mesačne a v prípade potreby aj častejšie), s cieľom zhodnotenia zrealizovaných krokov a plánovania ďalších postupov. Z každého zrealizovaného stretnutia bol vypracovaný písomný záznam.

- Pred oficiálnym začiatkom školského roka, po metodickom usmernení OZ ŠCPP, ŠPT oboznámil vedenie školy a triednu učiteľku s plánom práce v tomto konkrétnom prípade, na spoločnom stretnutí bol prijatý postup vzdelávania Samka podľa štátneho vzdelávacieho programu pre žiakov s autizmom bez mentálneho postihnutia. Výučba špecifických predmetov bude v odbornej kompetencii školského špeciálneho pedagóga, Samko bude vzdelávaný za podpory pedagogického asistenta, ktorý sa bude podľa potreby zúčastňovať na pravidelných stretnutiach ŠPT.
- ŠPT oboznámil triednu učiteľku a pedagogického asistenta so závermi komplexných diagnostických vyšetrení, ktoré mal k dispozícii, so Samkovými špecifickými potrebami vo vzťahu k edukačnému procesu a návrhmi intervenčných postupov ŠPT.
- Školský špeciálny pedagóg spolu s triednou učiteľkou vypracovali návrh IVP, kde boli uvedené všetky plánované intervenčné postupy (v priebehu školského roka sa ŠPT spolupodieľal na zapracovaní aktuálnych zmien IVP).
- Na začiatku školského roka prebehlo stretnutie triednej učiteľky, školského špeciálneho pedagóga a školského psychológa s rodičmi Samka s cieľom oboznámiť ich s plánovanými intervenčnými postupmi v školskom prostredí. Školský špeciálny pedagóg sa stal kontaktnou osobou na účely informovania rodičov o špecifikách edukačného procesu vo vzťahu k jeho individuálnym psychickým ťažkostiam vyplývajúcim zo zdravotného postihnutia.
- V úvodnom týždni školského vyučovania ŠPT zrealizoval stretnutie so všetkými vyučujúcimi v danej triede a s personálom školy, ktorý by mohol prísť do kontaktu so žiakmi triedy mimo času priameho vyučovania, informoval ich o špecifikách vzdelávania Samka a odporúčal, ako s ním komunikovať, pracovať.
- Na začiatku školského roka členovia ŠPT, v čase adaptácie žiakov na vzdelávací proces a prostredie školy, zrealizovali pozorovania v triednom kolektíve.
- Po dohode so Samkovými rodičmi členovia ŠPT v spolupráci s triednou učiteľkou zrealizovali mimoriadny triedny aktív, na ktorom sa predstavili a vysvetlili svoju úlohu v škole. Zároveň informovali zákonných zástupcov ostatných spolužiakov o prítomnosti žiaka s ťažkosťami, zodpovedali otázky týkajúce sa zmien vo výchovno-vzdelávacom procese (preventívne aktivity ako súčasť vzdelávania a možnosti rovesníckej podpory) s cieľom predísť obavám a možným predsudkom.
- Po ukončení adaptačného procesu a zakomponovaní potrebných intervencií zo strany ŠPT do IVP triedna učiteľka so školským špeciálnym pedagógom kontaktovali Samkových rodičov s cieľom prekonzultovať navrhované zmeny do aktualizovaného IVP a nastavenia možnosti spolupráce.
- Členovia ŠPT pracovali s triedou nielen v období adaptačného procesu, ale počas celého školského roka, v záujme predchádzania možným negatívnym sociálnym javom v triednom kolektíve. Sociálny pedagóg v spolupráci s triednou učiteľkou vypracoval konkrétny plán preventívnych aktivít realizovaný v 2-týždňových intervaloch, s trvaním jedného stretnutia v rozsahu 2 vyučovacích hodín. Neskôr v priebehu roka bol plán podľa potrieb triedy aktualizovaný a raz štvrtročne vyhodnocovaný.

- Členovia ŠPT priebežne metodicky usmerňovali triednu učiteľku a pedagogického asistenta, zároveň poskytovali odbornú pomoc a podporu Samkovi, triede, jeho rodičom a v prípade potreby aj zákonným zástupcom ostatných detí v triede.
- Pod vedením OZ ŠCPP školský špeciálny pedagóg a triedna učiteľka vypracovali pre pedagogického asistenta edukačné materiály na samostatnú prácu so Samkom počas edukačného procesu a oboznámili ho, ako má počas jednotlivých vyučovacích hodín k žiakovi pristupovať.
- Počas celoškolského spoločného stretnutia rodičov odborný zamestnanec z poradenského zariadenia v spolupráci so sociálnym pedagógom informovali o špecifikách vzdelávania žiakov s pervazívnou vývinovou poruchou a odpovedali na otázky.
- Od začiatku školského roka boli členovia ŠPT supervidovaní a metodicky usmerňovaní tímom odborných zamestnancov ŠCPP – školský špeciálny pedagóg o vypracovaní a zavádzaní práce s režimovými kartami počas edukačného procesu, školský psychológ o špecifickej psychologickej starostlivosti o dieťa s pervazívnou vývinovou poruchou. Stretnutia boli realizované v pravidelných dvojmesačných intervaloch (podľa aktuálnych individuálnych potrieb OZ aj častejšie), ich cieľom bolo zhodnotenie zrealizovaných odborných činností a plánovanie ďalších činností.
- Školský logopéd v rámci svojich priamych individuálnych intervencií so Samkom zabezpečil edukačný materiál na rozvoj slovnej zásoby, s ktorým oboznámil pedagogického asistenta a triednu učiteľku. Uvedený materiál bolo možné používať pri neporozumení žiaka inštrukciám počas edukačného procesu.
- Školský logopéd počas jednej z pravidelných porád ŠPT požiadal o realizáciu Bálintovskej skupiny ako nástroja intervízie so zameraním na efektívnejší rozvoj funkčnej komunikácie so Samkom.
- Školský špeciálny pedagóg ako koordinátor ŠPT činnosť tímu v priebehu roka systematicky sumarizoval, oslovoval jednotlivých členov ŠPT, koordinoval ich spoluprácu s členmi tímu odborných zamestnancov zariadenia poradenstva a prevencie s cieľom zabezpečiť vzájomnú výmenu informácií o Samkových špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrebách.

Intervenčné postupy

V úvodnej fáze procesu odbornej starostlivosti ŠPT o Samka, pomoci a podpory jeho sociálnemu okoliu (rodina, triedny kolektív, triedna učiteľka a iní PZ prichádzajúci s ním do kontaktu, širšia komunita školy) bolo z pohľadu ŠPT nevyhnutné stanoviť si spoločný interný postup jednotlivých odborných intervenčných krokov. Konkrétny postup bol stanovený v súčinnosti s odborným tímom ZPP a v súlade s obsahovými a výkonovými štandardmi odborných a odbornovo-metodických činností.

Cieľom činnosti ŠPT v diagnostickej fáze bolo identifikovať potreby Samka ako žiaka so zdravotným postihnutím v procese jeho adaptácie na prostredie bežnej triedy ZŠ. Potrebné bolo zistiť, do akej miery dokáže v podmienkach bežnej triedy fungovať, zapojiť sa do vzdelávacieho procesu a plniť na neho kladené požiadavky, či a do akej miery sa dokáže začleniť do tvoriaceho sa kolektívu triedy (ako ho triedny ko-

lektív dokáže akceptovať a prijať), identifikovať potrebné formy pomoci a podpory zo strany ŠPT.

Z pozície ŠPT boli v tejto fáze realizované nasledujúce aktivity:

- pozorovania prejavov Samka, triedneho kolektívu a prístupu PZ na vyučovaní aj počas prestávok s cieľom identifikovať špecifické vzdelávacie potreby žiaka a ťažkosti v učení (úloha školského špeciálneho pedagóga), zistiť, aké je jeho aktuálne prežívanie a správanie v rôznych súvislostiach (úloha školského psychológa), sledovať proces Samkovho začleňovania do kolektívu (úloha sociálneho pedagóga v spolupráci so školským psychológom) – pozorovania boli po vzájomnej dohode naplánované a realizované tak, aby členovia ŠPT v čo najmenšej miere narúšali vyučovací proces (na vyučovaní bol ako pozorovateľ prítomný zväčša len jeden člen ŠPT, zároveň sa vypracovali pozorovacie hárky, na vyplňaní ktorých participovali triedna učiteľka a pedagogický asistent), svoje zistenia vzájomne konzultovali, riešili s triednou učiteľkou a postupne zapracovávali do IVP vo forme odporúčaní,
- intenzívna spolupráca s triednou učiteľkou a pedagogickým asistentom – školský špeciálny pedagóg, školský logopéd a školský psychológ ich informovali o intervenciách, ktoré Samko absolvoval, a o možnostiach jeho ďalšieho vzdelávania, korigovali vlastné postupy vzhľadom na informácie z edukačného procesu,
- komunikácia s rodičmi – školský špeciálny pedagóg Samkových rodičov na osobnom stretnutí informoval o zrealizovaných aktivitách v rámci školy a oboznámil ich s ďalšími krokmi starostlivosti o dieťa v školskom prostredí,
- začala sa výučba špecifických predmetov: rozvíjanie komunikačných schopností a sociálnych zručností a rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie, v ktorých Samko pod vedením školského špeciálneho pedagóga dosahoval veľmi dobré výsledky, čo pomáhalo jeho fungovaniu v edukačnom procese.

Výstupy orientačnej diagnostiky ako východiská intervenčných postupov

Adaptácia Samka na prostredie triedy, novej školy bola problematická (podľa očakávaní – vzhľadom na primárnu diagnózu pervazívnej vývinovej poruchy). Počas vyučovania mal problémy s udržaním pozornosti, pomerne často u neho dochádzalo k výkyvom v emocionálnom prežívaní a správaní (neprimerané hlasové prejavy – vykrikovanie, záchvaty hnevu, motorický nepokoj – odbiehanie z miesta), svojím správaním narúšal plynulosť vyučovacieho procesu. Samko mal ťažkosti aj so začlenením do kolektívu. Ťažko nadväzoval kontakt, aktívne spoločnosť nevyhľadával, počas prestávok sa skôr utiahol na miesta, kde mohol byť sám. V komunikácii nebol spontánny, na otázky odpovedal jednoducho a stručne. Spolužiaci nerozumeli prejavom v Samkovom správaní, začali sa ho strániť, vyhýbať sa sociálnemu kontaktu.

V rámci odbornej starostlivosti ŠPT boli realizované tieto intervencie:

Poradenstvo

Na spoločnom pravidelnom stretnutí ŠPT si jeho členovia stanovili spoločný postup poradenských intervencií. Poradenstvo prebiehalo na viacerých úrovniach **v súlade s metodickými usmerneniami odborného tímu ŠCPP.**

1. Poradenstvo poskytované smerom k pedagogickým zamestnancom:

- Školský špeciálny pedagóg vypracoval na lepšiu orientáciu Samka v čase denný režim v podobe obrázkov, usmerňoval PZ a ostatných zamestnancov školy, aby aj používaním tejto pomôcky vytvárali pre žiaka štruktúrované, prehľadné prostredie.
- Školský psychológ podľa potreby konzultoval s triednou učiteľkou a pedagogickým asistentom Samkov aktuálny psychický stav a metodicky ich podporoval v empatickom osobnom prístupe k žiakovi (dôraz na oceňovanie silných stránok, osobných úspechov, snahy a ochoty spolupracovať).
- Školský špeciálny pedagóg poskytol poradenstvo smerom k PZ v oblasti Samkovej motivácie k učeniu, navrhol primerané odmeny, ktoré sa počas edukačného procesu môžu používať, poradenstvo v oblasti rozvoja jemnej a hrubej motoriky, regulácie psychomotorického tempa, časovej orientácie, rozvoja perцепčných schopností, hodnotenia žiaka a celkového zvládania na neho kladených požiadaviek v edukačnom procese.
- Vzhľadom na Samkovo problematické začleňovanie sa do kolektívu triedy bolo potrebné pracovať aj s triedou ako sociálnou skupinou a zároveň poskytovať v tomto smere PZ odbornú pomoc a podporu. Aby sa predišlo vzniku možných rizikových situácií v triednom kolektíve, sociálny pedagóg v spolupráci so školským psychológom a triednou učiteľkou vypracovali plán skupinových aktivít, ktorý bol zameraný na rozvoj komunikačných zručností, sebaopoznávanie, spoluprácu, toleranciu a akceptáciu, na upevnenie pozitívnych vzťahov v triede a budovanie pozitívnej klímy. Preventívny program bol rozpracovaný na celý školský rok. Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o žiakov prvého ročníka, uprednostnili sa predovšetkým hry a tvorivé aktivity. Skupinové stretnutia boli realizované po vyučovaní v dvojtýždňových intervaloch. Jedno takéto stretnutie trvalo dve vyučovacie hodiny. V počiatočných fázach realizácie preventívneho programu viedol tieto skupinové aktivity sociálny pedagóg za prítomnosti triednej učiteľky a pedagogického asistenta. V priebehu školského roka sa triedna učiteľka stále viac angažovala v realizácii aktivít, postupne preberala iniciatívu a po určitom čase bola schopná viesť sama aktivity preventívneho programu.

2. **Poradenstvo poskytované smerom k rodičom:** ŠPT poskytoval Samkovým rodičom poradenstvo a usmernenia vo výchovných postupoch u dieťaťa s pervazívnou vývinovou poruchou. Školský špeciálny pedagóg v spolupráci so školským psychológom ich usmernil, ako postupovať pri domácej príprave na vyučovací proces, sociálny pedagóg poskytol spätnú väzbu na jednotlivé aktivity, ktoré boli so Samkom realizované individuálne aj skupinovo. Poradenstvo bolo prispôbené potrebám a požiadavkám rodičov. V prípade potreby boli členovia ŠPT pripravení odpovedať aj na otázky zákonných zástupcov ostatných žiakov triedy.

Priama intervenčná práca školského podporného tímu so žiakom

Kvôli ťažkostiam v oblasti emočného prežívania sa Samkovi v rámci individuálnych intervencií podľa potrieb venoval **školský psychológ**. Intervencie boli zamerané na zmiernenie porúch správania vyskytujúcich sa počas vyučovania. **Školský špeciálny pedagóg** sa Samkovi venoval v rámci výučby predmetov špeciálnopedagogickej podpory. Po informovaní a súhlase rodičov ho spolu so školským psychológom

zapojili do ABA terapie. Keďže sa u Samka prejavilo agresívne správanie v súvislosti s pre neho neznámymi a nečakanými udalosťami, pedagogický asistent bol usmerňovaný ŠPT, aby ho na tieto zmeny vedel vopred pripraviť. Pri neprimeraných prejavoch správania a pri ich náznakoch školský psychológ **pedagogickému asistentovi a triednej učiteľke** odporučil snažiť sa o jeho odizolovanie a o mentálne odpútanie jeho pozornosti inou činnosťou, ktorá zaujme jeho zvedavosť. Pedagogický asistent mal možnosť využívať kabinet, ktorý bol prepojený s triedou, kde si Samko mohol pri narastajúcich neprimeraných prejavoch správania oddýchnuť. Triedna učiteľka a pedagogický asistent ho zapájali do skupinových aktivít počas vyučovania. Vyhľadávali činnosti, v ktorých Samko vedel prezentovať svoje silné stránky, svoje záujmy. Boli školským psychológom upovedomení, ako majú reagovať na prejavy vyplývajúce z jeho zdravotného postihnutia. Ľahký motorický nepokoj bolo potrebné taktne prehliadnuť. Samko absolvoval individuálnu intervenciu so školským psychológom s tematikou vymedzenia hraníc, presnosti, dôslednosti a jasnosti pravidiel. Pravidlá boli vypracované v obrázkovej podobe (keďže nevedel čítať) a umiestnené na jeho lavici. Školský psychológ poskytol inštrukčnú triednej učiteľke, pedagogickému asistentovi a ostatným učiteľom, ako majú postupovať v prípade, že Samko pravidlá nerešpektuje. **Školský logopéd** pomáhal u Samka vybudovať funkčný spôsob komunikácie. Venoval sa mu v popoludňajších hodinách 1-krát týždenne, úlohy pre žiaka boli odovzdávané i triednej učiteľke. V adaptačnom období najväčšiu pozornosť venoval odstráneniu Samkovej neschopnosti porozumieť zadaniam. Inštrukcie bolo potrebné zadávať v zjednodušenej podobe, akceptovať jednoslovné odpovede a brať ich za plnohodnotné. Prostredníctvom hrových aktivít sa rozširovala jeho slovná zásoba, venoval sa analýze slov a viet, zlepšeniu jeho porozumenia. Individuálne intervencie boli pre žiaka veľmi prospešné, hlavne v porozumení reči robil veľké pokroky. Napriek tomu často odmietal spolupracovať. Po uskutočnení Bálintovskej skupiny sa školský logopéd rozhodol vykonávať počas edukačného procesu skupinové intervencie v trojčlenných skupinách, kde mal žiak možnosť učiť sa sociálnym zručnosťami. V rámci nich učil žiaka väčšej tolerancii a akceptácii okolia.

Koordinátor ŠPT v spolupráci s vedením školy zabezpečil materiálno-technické vybavenie triedy v súlade so špecifickými výchovno-vzdelávacími potrebami žiaka. Žiak bol vzdelávaný v bežnej triede, kde bolo zabezpečené štruktúrované prostredie, interaktívna tabuľa so špeciálnymi programami vhodnými na individuálnu prácu so žiakom. V programe ALF boli vytvorené interaktívne cvičenia, ktoré špeciálny pedagóg prispôbil jeho individuálnym potrebám. Žiak mal k dispozícii aj tablet zabezpečujúci väčšiu názornosť vzdelávania. Desiata a obed, vzhľadom na špecifické požiadavky žiaka, prebiehali v pokojnejšom prostredí jedálenskej časti školy.

Koordinácia starostlivosti o žiaka a metodické usmerňovanie prebiehajúce v školskom prostredí

Činnosť ŠPT vo veci odbornej práce na komplexnom prípade **bola od začiatku spolupráce koordinovaná tímom odborných zamestnancov zariadenia poradenstva a prevencie**. Metodické usmerňovanie a metodická podpora prebiehali pravidelne rôznymi formami: telefonickou, online formou (mejl, zoom stretnutia) a predovšetkým počas odborných konzílií organizovaných na pôde školy. Ich cieľom bolo zodpovedať odborné otázky alebo vysvetliť nejasnosti, ktoré sa objavovali počas poskytovania odbornej starostlivosti s cieľom zabezpečiť inkluzívne prostredie pre žiaka. Odborné konzíliá boli organizované v spolupráci koordinátora starostlivosti

o klienta z poradenského zariadenia a koordinátora ŠPT. Na začiatku spolupráce bol stanovený 3-týždňový interval, po dohodnutí a implementovaní základných intervenčných postupov sa odborné konzílium stretávalo v 2-mesačných intervaloch, prípadne podľa potreby.

Vzhľadom na charakter situácie žiaka Samka bol koordinátorom tímu školský špeciálny pedagóg. Pod jeho vedením boli následne oslovení členovia ŠPT – školský psychológ a sociálny pedagóg, ktorí po vzájomnom skordinovaní svojich odborných činností vykonávali dohodnuté diagnostické, poradenské a intervenčné postupy. Taktiež zabezpečovali metodické usmernenie pre triednu učiteľku a pedagogického asistenta. **Na pravidelných týždenných stretnutiach** k činnosti ŠPT facilitoval diskusiu, v rámci ktorej boli plánované ďalšie kroky a zhodnocované bolo plnenie čiastkových cieľov v rámci poradenských a intervenčných postupov. Zároveň boli identifikované problémové a rizikové oblasti, ktoré bolo potrebné prekonzultovať s tímom odborných zamestnancov ZPP. V súvislosti s opakovaným špecifickým správaním žiaka pri priamej intervenčnej činnosti bola realizovaná **Bálintovská skupina ako súčasť intervízie členov ŠPT**. Zvolená metóda intervízie sa ukázala ako užitočný nástroj na zmenu spôsobu práce v oblasti funkčnej komunikácie so žiakom.

Koordinátor ŠPT priebežne informoval vedenie o potrebách tímu a aktuálnom stave zabezpečovania starostlivosti pre žiaka. Na podporu budovania inkluzívnej klímy (nielen) v triede členovia ŠPT zorganizovali viacero stretnutí, odborných aktivít. Na stretnutia boli vždy prizvaní aj triedna učiteľka a pedagogický asistent a podľa potreby aj zástupca vedenia. Išlo o:

- jednorazové stretnutie s personálom školy, ktorý by mohol prísť do kontaktu so žiakmi triedy počas priameho vyučovania a v čase prestávok, informoval ich o špecifikách vzdelávania žiaka s vyššie uvedenými diagnózami a odporúčal, ako so žiakom komunikovať, pracovať,
- jednorazové stretnutie so zákonnými zástupcami žiakov s cieľom oboznámiť ich o prítomnosti žiaka s ťažkosťami v kolektíve, o preventívnych aktivitách, ktoré budú s triedou zrealizované,
- prezentácia (max. 10 minút) počas celoškolského spoločného stretnutia rodičov, OZ ZPP v spolupráci so sociálnym pedagógom školy informoval o špecifikách vzdelávania žiakov s pervazívnou vývinovou poruchou a odpovedal na otázky,
- pravidelné stretnutia s rodičmi žiaka s cieľom oboznámiť ich s plánovanými intervenčnými postupmi, príp. priebežnými výsledkami uskutočnených poradenských i intervenčných postupov (voči žiakovi, triednemu kolektívu). Časť stretnutia bola vždy zameraná na zisťovanie aktuálnych potrieb rodiny Samka a v prípade presahu kompetencií ŠPT sociálny pedagóg zabezpečoval sieťovanie rodiny s externými podpornými inštitúciami (napr. podporná skupina pre matky s deťmi s PAS).

Zhrnutie prínosu práce ŠPT

Nevyhnutným predpokladom úspešnej komplexnej, adresnej a kontinuálnej podpory ŠPT Samkovi a jeho rodine bola koordinácia jednotlivých odborných činností metodicky usmerňovaných odborným tímom ŠCPP. Realizácia bola možná vďaka rozdeleniu úloh vyplývajúcich z odborných kompetencií členov ŠPT, vzájomného informovania, dohody členov tímu na realizovaní skupinových i individuálnych činností

a spolupráce členov tímu na realizácii odbornej pomoci a podpory v sociálnom kontexte žiaka a jeho triedy.

Nastavenie multidisciplinárnej a medzirezortnej spolupráce pri riešení komplexných prípadov je benefitom pre celú rodinu žiaka. Ako aj v tomto prípade, vďaka odbornej pomoci a podpore sa rodinná situácia normalizuje, vytvára sa stabilný model spolupráce medzi odbornými a pedagogickými zamestnancami a v neposlednom rade sa žiakovi postupne vytvárajú podmienky na rozvíjanie jeho schopností (v školskom i domácom prostredí).

Príloha 4: Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi členov školského podporného tímu

Zverejnené odborné postupy vytvorené odborným tímom VÚDPaPu v rámci *Národného projektu Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce*. Odborné postupy majú informatívny, edukačný a inšpiratívny charakter.

Dieťa a žiak s poruchami správania	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Dieta-a-ziak-s-poruchami-spravania.pdf
Dieťa s enurézou, enkoprézou v edukačnom aj poradenskom procese	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Dieta-s-enurezou-enkoprezou-v-edukacnom-aj-poradenskom-procese.pdf
Dieťa s odlišným materinským jazykom v poradenskom a edukačnom procese – dieťa s rómskym materinským jazykom	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Dieta-s-odlisnym-materinskim-jazykom-v-poradenskom-a-edukacnom-procese.pdf
Prejavy radikalizácie a extrémizmu v edukačnom aj poradenskom procese	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Prejavy-radikalizacie-a-extremizmu-v-edukacnom-aj-poradenskom-procese.pdf
Prevenca rizikového správania v edukačnom aj poradenskom procese	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Prevenca-rizikoveho-spravania-v-edukacnom-aj-poradenskom-procese.pdf
Vybrané metódy poradenskej činnosti poskytovanej žiakom experimentujúcim s psychoaktívnymi látkami	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Vybrane-metody-poradenskej-cinnosti-poskytovanej-ziakom-experimentujucim.pdf
Dieťa s odlišným materinským jazykom v poradenskom a edukačnom procese – dieťa cudzincov	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Dieta-s-odlisnym-materinskim-jazykom-v-poradenskom-a-edukacnom-procese-dieta-cudzincov.pdf
Príloha – Dieťa s OMJ	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/04/Priloha-Dieta-s-OMJ.docx
Raná starostlivosť – diferenciálna diagnostika PAS. Starostlivosť v špecializovanom centre poradenstva	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/05/Rana-starostlivost-%E2%80%93-diferencialna-diagnostika-PAS.-Starostlivost-v-spec.pdf
Dieťa s mentálnou subnormou v edukačnom procese	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/06/Dieta-s-mentálnou-subnormou-v-edukacnom-procese_OP3C.pdf
Využitie rozvíjajúcich aktivít pri edukácii žiaka s viacnásobným postihnutím v špeciálnej základnej škole	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/05/Vyuzitie-rozvijajucich-aktivit-pri-edukacii-ziaka-s-viacnasobnym-postihn.pdf
Deti a mladí ľudia, ktorí sa identifikujú ako gejovia, lesby a bisexuáli, v edukačnom a poradenskom procese	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/05/Deti-a-mladi-ludia-ktori-sa-identifikuju-ako-gejovia-lesby-a-bisexuali.pdf
Školská spôsobilosť	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/05/Skolska-sposobilost.pdf
Školská spôsobilosť dieťaťa z marginalizovanej rómskej komunity (Diagnostika)	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/05/Skolska-sposobilost-dietata-z-marginalizovanej-romskej-komunity-Diagnostika.pdf
Školská spôsobilosť – diagnostika školskej spôsobilosti v prípade výnimočného prijatia dieťaťa na plnenie povinnej školskej dochádzky pred dovŕšením šiesteho roku veku (tzv. predčasné zaškolenie)	https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/05/Diagnostika-skolskej-sposobilosti-v-pripade-vynimocneho-prijatia-dietata.pdf

Príloha 5: Zapracovanie činnosti školského podporného tímu do školského poriadku – ukážka

Školský podporný tím

1. Škola disponuje v súlade s § 84a zákona č. 138/2019 Z. z. školským podporným tímom zloženým zo školského špeciálneho pedagóga, školského psychológa, sociálneho pedagóga a kariérneho poradcu v súčinnosti s externými členmi z centra poradenstva a prevencie (CPP). Tím úzko spolupracuje s triednymi učiteľmi, učiteľmi, vychovávateľmi, rodičmi a žiakmi.
2. Členovia tímu majú príslušnú kvalifikáciu a špecializované vzdelávania určené na výkon svojich funkcií a poskytujú žiakom, rodičom a učiteľom rozmanité služby:
 - poradenstvo žiakom, rodičom a zamestnancom,
 - prevenciu a intervenciu, mediáciu po konflikte alebo ťaživej situácii,
 - kariérové poradenstvo žiakom a rodičom,
 - preventívne programy a aktivity v triedach,
 - podporu učiteľom počas vyučovania,
 - depistáže a orientačnú diagnostiku,
 - besedy, diskusie a vzdelávanie pre rodičov a zamestnancov, účasť na rodičovských združeniach a pod.
3. Činnosť odborného tímu sa riadi platnou legislatívou, pracovnou náplňou, školským vzdelávacím programom a metodickým usmerňovaním centra poradenstva a prevencie v našom okrese.

Príloha 6: Zpracovanie inkluzívneho vzdelávania do školského vzdelávacieho programu – ukážka

Doplňujúce texty k inkluzívnym a humanistickým princípom a školskému podpornému tímu

Vymedzenie cieľov, poslania a zamerania školy

Cieľ, poslanie a zameranie školy vychádza z princípov výchovy a vzdelávania podľa § 3 školského zákona. V rámci týchto princípov sa naša škola hlási aj k princípom inkluzívneho vzdelávania (§ 3 písm. d) školského zákona), ktoré je *uskutočňované na základe rovnosti príležitostí, rešpektovania výchovno-vzdelávacích potrieb, individuálnych osobitostí a aktívneho zapojenia všetkých žiakov do výchovy a vzdelávania*. A nielen žiakov, ale aj **každého dospelého človeka** v školskom prostredí – t. j. rodičov i zamestnancov v spolupráci so zriaďovateľom, radou školy, centrom poradenstva a prevencie a ďalšími externými organizáciami.

System podpory a práce postavený na rozvoji človeka v školskom prostredí vychádza z podpornej úrovne 1. – 5. stupňa definovanej v § 131 školského zákona a bližšie popísaných MŠVVaŠ SR, najmä z podpornej úrovne 1. stupňa a 2. stupňa. To zahŕňa premenu školy na učiace sa spoločenstvo, demokratické prostredie s kritickým myslením, budovanie zdravých vzťahov, či kultúry rešpektu a úcty. Úlohy zamestnancov sú síce rôzne, ale vzájomne sa dopĺňajú, prelínajú a smerujú ku komplexnému rozvoju žiaka. Pedagogický zbor, ktorý pôsobí v podpornej úrovni 1. stupňa najbližšie k žiakom ako kľúčová vzťahová osoba, je v našej škole doplnený o **školský podporný tím**, ktorý intenzívne napomáha podpore vzťahov medzi pedagogickými zamestnancami a rodičmi na ceste k žiakom. Takýto tím je zložený z odborných zamestnancov a niektorých pedagogických zamestnancov, ktorí spoločne pracujú tímovo v školskom prostredí.

Od školského r. 20xx/20xx nastúpila naša škola na **cestu k inkluzívnemu vzdelávaniu** otvorením sa pre nové profesie a činnosti so snahou budovať inkluzívnu klímu a kultúru.

Inkluzívna cesta je zameraná na:

- podporu každého žiaka, ale aj učiteľa a rodiča v tom, čo potrebuje k svojmu rastu,
- poskytovanie komplexnej podpory na škole v spolupráci so **školským podporným tímom** prostredníctvom preventívnych aktivít, programov a včasného reagovania na krízové situácie,
- budovanie vzťahového trojuholníka dieťa, rodič a učiteľ,
- formatívne hodnotenie a reflexiu.

Naša škola je otvorená pre vzdelávanie všetkých žiakov v rozsahu a kvalite zodpovedajúcej ich individuálnym potrebám, potrebám triedy a školy. Pri práci využívame inkluzívny prístup, aby každé dieťa bolo vnímané ako jedinečné a cítilo sa tak. Chceme tak zabezpečiť rovný prístup k vzdelávaniu pre všetkých žiakov, primeraný rozvoj ich schopností, dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a ich primeraného začlenenia do spoločnosti.

Školský podporný tím

Na škole pracuje aj **školský podporný tím** (ďalej len „ŠPT“) zložený zo školského špeciálneho pedagóga, školského psychológa, sociálneho pedagóga a kariérového poradcu. Činnosť tohto tímu sa riadi § 131 školského zákona, a § 84 písm. a) zákona 138/2019 Z. z., výkonovými a obsahovými štandardami odborných činností i popísanými stupňami podpory (predovšetkým ide o podpornú úroveň 1. a 2. stupňa), ale aj metodickými usmerneniami VÚDPaP-u (napr. ŠPT, 2022). Tento tím veľmi úzko spolupracuje s CPP. V škole tím úzko spolupracuje s triednymi učiteľmi, učiteľmi, vedením školy, vychovávateľmi, rodičmi a žiakmi.

Členovia tímu majú príslušnú kvalifikáciu a špecializované vzdelávania určené na výkon svojich funkcií a poskytujú žiakom, rodičom a učiteľom rozličné podporné služby, riadia sa platnou legislatívou, pracovnou náplňou, školským vzdelávacím programom a sú metodicky podporovaní centrami poradenstva a prevencie v danom okrese. Pôsobenie týchto zamestnancov je plne v súlade s cieľmi výchovy a vzdelávania, so školským zákonom a najlepším záujmom žiakov. Napriek tomu, že samotná činnosť tímu nepodlieha špeciálnemu súhlasu rodičov, tak ako je to napríklad v rezorte zdravotníctva, predsa jeho činnosť je podporná, partnerská a otvorená, s vysokým štandardom etiky a transparentnosti a informačnou povinnosťou vo vzťahu k rodičom. Držíme sa zásady, že rodič je partner školy a je nielen informovaný, ale aj priamo zapojený do podpory dieťaťa.

Hlavnými oblasťami podpory sú v súlade s § 131 školského zákona prevencia, výchovné a kariérové poradenstvo, rozvoj inkluzívneho vzdelávania, orientačná diagnostika, intervencia a krízová intervencia, reedukácia a metodická podpora a poradenstvo pedagogickým zamestnancom, rodičom alebo žiakom. To môže zahŕňať preventívne programy a aktivity v triedach zamerané na zlepšenie klímy, mediáciu po konflikte alebo ťaživej situácii, podporu učiteľa počas vyučovania, depistáže pri zápisoch alebo v prvých ročníkoch, sociometrie, besedy, diskusie a vzdelávanie pre rodičov a zamestnancov, účasť na rodičovských združeniach a ďalšie. Práca a činnosť týchto zamestnancov je riadnou súčasťou výchovno-vzdelávacej činnosti a napĺňania cieľov výchovy a vzdelávania.

Škola na podporu **výchovno-vzdelávacích potrieb** žiakov podľa § 2 písm. h) školského zákona poskytuje podporu všetkým žiakom, a to tak, že *zabezpečuje podmienky, organizáciu a realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu spôsobom, ktorý primerane zodpovedá potrebám telesného, psychického a sociálneho vývinu žiakov v úzkej spolupráci so ŠPT:*

- a) poskytuje všetkým žiakom podporu na podpornej úrovni 1. stupňa, ako sú preventívne programy, ranné kruhy, pravidelné elektronické aj osobné konzultácie rodičov s učiteľmi, kariérové poradenstvo,
- b) zostavuje školský poriadok zameraný na spravodlivejšie a ľudskejšie formované pravidlá školského života v súčinnosti so žiakmi a radou školy,
- c) pravidelne sleduje a realizuje skrining dochádzky, prospechu a správania žiakov cez prístup ŠPT do internetovej žiackej knižky a triednej knihy, prinášanie systémových návrhov na zlepšenie, špecifické sledovanie rizikových faktorov, ako je adaptácia žiakov prvého ročníka ZŠ, prechod na druhý stupeň ZŠ, prestup alebo odchod žiaka, obdobie dospievania,

- d) umožňuje všetkým žiakom prístup k ŠPT a jeho službám, keď to v priebehu celej školskej dochádzky žiak alebo jeho rodič potrebuje na individuálnu podporu v kríze, životných ťažkostiach alebo na vlastný rozvoj svojho potenciálu,
- e) umožňuje prácu v škole a triedach aj zamestnancom CPP pri preventívnej činnosti, krízovej intervencii, skríningu i spolupráci na podpore detí a rodičov v úzkej súčinnosti so ŠPT,
- f) informuje rodičov, žiakov a zamestnancov cez webovú stránku školy, nástenky, internetovú žiacku knižku o ďalšej podpornej činnosti.

Škola zároveň poskytuje špecifickú podporu aj žiakom, ktorí podľa § 2 písm. i) majú **špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby**, ktoré naplňajú formou školskej integrácie. Tá sa realizuje:

- v podmienkach **všeobecnej podpory** s využitím všeobecných podporných mechanizmov školského vzdelávacieho programu, keď učitelia vytvárajú v triedach takú atmosféru spolupráce, slobody a zodpovednosti, podpory a diferencovaného prístupu v hodnotení a metódach, že žiak dokáže účinne napredovať bez ďalších úprav,
- v rámci vytvárania **individuálneho vzdelávacieho programu** podľa § 7a školského zákona, pričom sa realizuje *úpravou podmienok, obsahov, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti žiaka, aby dosiahol primeraný stupeň vzdelania a začlenenie do spoločnosti*,
- spolupracou s ďalšími subjektmi a sieťovaním sa s CPP, políciou, sociálnou kurotelou, lekármi a ďalšími organizáciami pre komplexnejšiu podporu všetkých detí.

Individuálny vzdelávací program dopĺňa a upravuje tento školský vzdelávací program a zahŕňa:

- a) vyšetrenie v centre poradenstva a prevencie (zväčša na odporúčanie ŠPT a triedneho učiteľa) a stanovenie ŠVVP a následných odporúčaní úprav,
- b) vypracovanie formálneho dokumentu v súčinnosti s triednym učiteľom a súhlasom rodiča,
- c) úzku spoluprácu a spoločné konziliárne stretnutia podľa potreby rodiča, žiaka, učiteľa, prípadne asistenta, ak pôsobí v triede, a člena ŠPT v prepojení na odporúčania centra poradenstva a prevencie,
- d) dodatočnú psychologickú, sociálnopedagogickú i špeciálnopedagogickú starostlivosť, ktorú má žiak možnosť využiť v priestoroch školy v pravidelných intervaloch alebo podľa dohody individuálne alebo skupinovo,
- e) zabezpečenie alebo odporúčanie špeciálnych pomôcok, učebných textov a i. počas vyučovania,
- f) úpravy rozvrhu, čiastočné a dočasné oslobodenie od dochádzania do školy, úpravu a zmenu systému hodnotenia alebo nehodnotenie v predmetoch.

Príloha 7: Plán práce školského podporného tímu ZŠ – ukážka

Plán práce školského podporného tímu na školský rok/....

Hlavné úlohy ŠPT v ZŠ (upravené podľa Krnáčová, Križo, 2021). Koncipovať podľa konkrétnych potrieb školy, v závislosti od sociálnych a kultúrnych špecifik regiónu, v ktorom sa škola nachádza:

1. Koordinovať rozvoj inkluzívneho vzdelávania.
2. Poskytovať metodickú podporu pedagogickým zamestnancom školy. Sledovať klímu v pedagogickom kolektíve.
3. Organizovať a zabezpečovať v spolupráci s pedagogickými zamestnancami preventívne programy a depistáže v rámci pôsobnosti školy. V záujme podpory duševného zdravia iniciovať a spolupodieľať sa na realizácii podporných aktivít rozmanitého charakteru.
4. Vykonávať orientačnú individuálnu diagnostiku žiakov v rámci odborných profesií zastúpených v ŠPT, v závislosti od individuálnych ťažkostí a špecifických potrieb jednotlivcov. Vykonávať diagnostiku klímy v školských triedach a spolupracovať s pedagogickými zamestnancami na jej optimalizácii.
5. Poskytovať súčinnosť zariadeniam poradenstva a prevencie, s ktorými škola spolupracuje, a ďalším externým subjektom (sociálna kuratela, pedopsychiater, neurológ, klinický logopéd, terapeut a pod.) pri podpore žiakov a ich zákonných zástupcov v oblasti výchovy a vzdelávania. Pripravovať podklady na vyšetrenie žiakov.
6. Poskytovať odbornú starostlivosť (poradenstvo, individuálne a skupinové intervencie) nielen žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí školu navštevujú (žiakom s rôznymi formami zdravotného znevýhodnenia, žiakom s nadaním, žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia), ale aj všetkým žiakom školy so zreteľom na ich individuálne výchovno-vzdelávacie potreby a limity. Spolupodieľať sa na vytváraní a aktualizácii individuálnych vzdelávacích programov žiakov.
7. Poskytovať poradenstvo a metodickú podporu v oblasti výchovy a vzdelávania zákonným zástupcom a rodinám.
8. Spolupodieľať sa na vytváraní a aktualizácii školského vzdelávacieho programu, školského poriadku a ich aplikácii v praxi.
9. Zúčastňovať sa na zápise detí do prvých ročníkov ZŠ. Monitorovať stav adaptácie žiakov na školské prostredie (1., 5. ročníky základnej školy) a nových žiakov školy. Prostredníctvom intervenčných programov podporovať primeranú adaptáciu týchto žiakov na prostredie školy, resp. zmeny vo vyučovacom procese žiakov súvisiace s prechodom na II. stupeň ZŠ.
10. V záujme odborného rastu a skvalitnenia podporných služieb sa zúčastňovať na odborných podujatiach (tematicky zamerané stretnutia PZ/OZ zastúpených v ŠPT, odborné semináre, školenia, výcviky, kurzy, workshopy a pod.). Dopĺňať a aktualizovať odborné vedomosti v kontexte aktuálnych vedeckých trendov a aplikovať ich vo svojej činnosti.
11. Vytvárať spisovú dokumentáciu žiakov v starostlivosti členov ŠPT.

12. Pravidelne sa zúčastňovať na zasadnutiach pedagogickej rady školy s cieľom informovať o realizovaných podporných aktivitách ŠPT.

Časový harmonogram práce

1. polrok školského roka

Jednorazové aktivity školského podporného tímu:

- Uskutočniť úvodné stretnutie členov ŠPT.
- Zúčastniť sa na zasadnutí pedagogickej rady.
- Vypracovať plán práce ŠPT na školský rok 20../20..
- Vypracovať zoznam žiakov vyžadujúcich špecifickú starostlivosť podporného tímu, prípadne ciele intervenciu.
- Vypracovať zoznam integrovaných žiakov.
- Oboznámiť pedagógov s ťažkosťami žiakov so ŠVVP prejavujúcimi sa vo výchovno-vzdelávacom procese, spolupracovať pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho programu.
- Zmapovať sociálnu klímu v triednych kolektívoch – viesť rozhovory s triednymi učiteľmi s cieľom zmapovať sociálnu klímu v triede, potreby žiakov a špecifiká triedy.
- Plánovať preventívne a intervenčné programy vychádzajúc z diagnostiky sociálnej klímy.
- Informovať pedagogických zamestnancov o témach preventívnych aktivít.
- Vytvoriť celoročný harmonogram triednických hodín, príp. ranných kruhov pre 1. a 2. stupeň realizovaných pod vedením alebo za prítomnosti a aktívnej spolupráce členov ŠPT.
- Sledovať sociálnu klímu v pedagogickom kolektíve.
- V rámci akcie „Európsky týždeň boja proti drogám“ zorganizovať športové a kultúrne aktivity zamerané na propagáciu zdravého životného štýlu a zmysluplné trávenie voľného času.
- Zmapovať situáciu v rámci školy v oblasti prevencie šikanovania, beseda vo 4. ročníku a na 2. stupni základnej školy na tému šikanovanie a dotazník pre žiakov zameraný na zmapovanie výskytu šikanovania v škole.

Pravidelné činnosti školského podporného tímu:

- Zabezpečiť konzultačnú a poradenskú činnosť pre pedagógov, zákonných zástupcov, žiakov.
- Poskytovať individuálnu a skupinovú podporu žiakom, ktorí sú v starostlivosti ŠPT.
- Poskytovať podporu a metodické vedenie pre pedagogických a odborných zamestnancov školy, vychádzajúc z ich aktuálnych potrieb.
- Mentorovať pedagogických asistentov (pravidelné stretnutia 1x týždenne).
- Uskutočňovať pravidelné porady ŠPT, 1x týždenne (koordinácia postupov, kontrola plnenia úloh, plánovanie termínov, postupov pri aktivitách ŠPT).

- Realizovať intervíziu, supervíziu, vzdelávanie tímu podľa individuálnych potrieb (napr. Bálintovská skupina, 1x mesačne alebo podľa potreby).
- Realizovať triednické hodiny na 1. a 2. stupni pod vedením členov ŠPT, podľa potreby kooperovať na triednických hodinách, poskytovať podporu a spoluprácu s triednymi učiteľmi.

2. polrok školského roka

Jednorazové aktivity školského podporného tímu:

- Spolupodieľať sa na realizácii skupinových aktivít zameraných na propagáciu zdravého životného štýlu a zmysluplného trávenia voľného času.
- Koordinovať preventívne aktivity.
- Zúčastniť sa na pedagogickej rade školy.
- Sledovať sociálnu klímu v pedagogickom kolektíve.
- Uskutočniť depistáž v materskej škole (ak je súčasťou základnej školy) zameranú na zmapovanie školskej zrelosti u predškolákov.
- Sledovať sociálnu klímu v pedagogickom kolektíve.

3. Pravidelné činnosti školského podporného tímu

Záver školského roka:

- Zhodnotiť činnosť ŠPT v uplynulom školskom roku (možnosť skupinovej supervízie ŠPT).
- Zúčastniť sa na teambuildingu so všetkými zamestnancami školy.
- Doplniť a skompletizovať dokumentáciu žiakov v starostlivosti ŠPT.
- Pripraviť a zrealizovať denný tábor pre žiakov, ktorí vyžadujú podporu ŠPT.

Uvedený plán práce má odporúčací charakter, ŠPT ho môže prispôbiť aktuálnym podmienkam a potrebám školy, v ktorej pôsobí (aktualizovať, meniť a dopĺňať o ponúkané, resp. žiadané aktivity).

.....
(*uviesť miesto*)

Dátum:

Vypracoval:

Členovia ŠPT:

.....

.....

.....

Príloha 8: Záznam zo stretnutia školského podporného tímu – ukážka

Záznam zo stretnutia školského podporného tímu

Dátum stretnutia: xx. xx. 20xx

Program stretnutia:

1. Otvorenie
2. Zhodnotenie plnenia úloh z predchádzajúceho stretnutia a reflexia odbornej činnosti členov ŠPT
3. Zadelenie úloh a plán práce na nasledujúce obdobie
4. Diskusia k aktuálnym otázkam
5. Záver

Prítomní: (podľa prezenčnej listiny alebo uviesť menný zoznam)

Priebeh stretnutia:

- Koordinátorka tímu otvorila stretnutie a všetkých prítomných privítala.
- Členovia tímu jednotlivo zhodnotili svoju prácu od posledného stretnutia ŠPT.
- Pedagogickí asistenti zhodnotili aktuálne nastavenie klímy v triedach ich pôsobenia – *konkrétne*..... p. Jabíčková upozornila na situáciu v 5. C s novým ukrajinským žiakom XY – je potrebné podporiť jeho adaptáciu, napr. podporiť kontakt v rámci výchovných predmetov so žiakmi zo 6. ročníka, p. Hrušková ocenila pomoc špeciálnej pedagogičky pri práci so žiakmi NKS v triede 2. B – spolu pripravili pracovné listy.

Úloha č. 1: Uskutočniť podporné stretnutie špeciálnej pedagogičky s pedagogickými asistentmi z dôvodu zvýšenia kompetencií pri práci so žiakmi s NKS.

Termín: xx. xx. 20xx **Zodpovedná:** p. Víťazná (*školská špeciálna pedagogička*)

- Koordinátor tímu ocenil zorganizovanie stretnutia s rodičmi žiakov XY kvôli situácii zo dňa xx. xx. 20xx a podozreniu na šikanovanie v triede 4. B. Koordináciu subtímu po dohode preberá p. Oravcová (*školská psychologička*).

Úloha č. 2: Metodická podpora triedneho učiteľa pri riešení situácie zo dňa xx. xx. 20xx.

Termín: podľa potreby **Zodpovední:** p. Mrkva a p. Oravcová (*triedny učiteľ a školská psychologička*)

- Plánovanie skupinových stretnutí v jednotlivých triedach s cieľom rozvíjať sociálne zručnosti, po dohode s triednymi učiteľmi spracovaný zoznam tried s dá-

tumami odovzdať koordinátorke ŠPT. Realizácia stretnutí by sa mala začínať od xx. xx. 20xx (v spolupráci sociálna pedagogička + triedny učiteľ).

Úloha č. 3: Spracovať plán skupinových stretnutí s cieľom rozvíjať sociálne zručnosti.

Termín: xx. xx. 20xx **Zodpovedná:** p. Sociálna (*sociálna pedagogička*)

- Vyplnenie a zaslanie prihlášok na psychologickú a špeciálnopedagogickú diagnostiku pre žiakov XY – úloha splnená.
- Koordinátorka tímu poďakovala všetkým prítomným za aktívnu účasť a ukončila stretnutie.

Dátum: xx. xx. 20xx

Vypracoval:
administrátor tímu

Príloha 9: Záznam pracovnej činnosti člena školského podporného tímu – ukážka

Záznam pracovnej činnosti:

- vypracováva jednotlivo každý PZ/OZ školského podporného tímu,
- slúži na sumarizáciu činností,
- sleduje efektívnosť práce z hľadiska duplikácií intervencií,
- slúži ako spätná väzba z hľadiska organizácie a plánovania pracovných činností školského podporného tímu.

Dátum	Čas	Záznam pracovnej činnosti za mesiac.....
		Činnosti vychádzajúce z pracovnej náplne jednotlivých PZ/OZ školského podporného tímu.
		Uvádzať jednotlivo každú činnosť jednotlivých PZ/OZ školského podporného tímu.
		Stručný popis činností jednotlivých PZ/OZ školského podporného tímu – s kým, kde, čo a ako?
		Tvorba IVP (napr. školský špeciálny pedagóg).
		Konzultácia so zákonným zástupcom žiaka (meno žiaka, trieda) v súvislosti so vzdelávaním žiaka formou školskej integrácie (napr. školský špeciálny pedagóg).
		Pozorovanie v triede (napr. školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg).
		Pracovná porada ŠPT (všetci PZ/OZ školského podporného tímu).
		Pracovná porada pedagogického zboru.
		Individuálna intervencia – bilaterálna integrácia – mapa tela (napr. liečebný pedagóg).
		Depistáž v spolupráci so zariadením poradenstva a prevencie (napr. školský špeciálny pedagóg).
		Konzultácia s triednym učiteľom a vyučujúcimi (napr. pedagogický asistent, školský špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg).
		Vzdelávanie, napr. VÚDPaP – Koordinácia školských podporných tímov (napr. všetci PZ/OZ školského podporného tímu).
		Tvorba kompenzačných pomôcok – čítacie okienko, didaktické tabuľky (napr. pedagogický asistent, školský špeciálny pedagóg).
		Individuálna logopedická intervencia – dýchacie cvičenia, práca s logopedickým pexesom (napr. školský logopéd).
		Artefiletika – tiché maľovanie – skupinová aktivita (napr. liečebný pedagóg).
		Preventívny program – Druhý krok (napr. sociálny pedagóg).
		Administratíva (prihlášky, korešpondencia, prípravy porád) (napr. výchovný a kariérový poradca).

ŠKOLSKÝ PODPORNÝ TÍM

Meno a priezvisko:

ZÁZNAM O PRACOVNEJ ČINNOSTI

Podpis:

Príloha 10: Riešenie komplexných prípadov – kazuistika

Kazuistika v zjednodušenej podobe ilustruje proces riešenia komplexných prípadov v jeho jednotlivých fázach (viac v **podkapitole 3.5**). Zároveň prináša pohľad na uvažovanie členov ŠPT, ktorí sa zúčastnili na VÚDPaP-om realizovanom inovačnom vzdelávaní „*Koordinácia školských podporných tímov*“ a s uvedenou kazuistikou pracovali. Odpovede členov ŠPT sú rozčlenené do kategórií, zostručnené a štylisticky upravené (v texte uvedené kurzívou).

Cieľ a účel kazuistiky

Pozornosť nie je sústredená na terapeuticko-intervenčnú rovinu prípadu, ale na procesné kroky a uvažovanie členov ŠPT (od identifikácie až po udržateľnosť riešenia podpory uvedeného prípadu). Ukážka zároveň slúži na uvedenie si mnohorozmernosti riešenia náročnej situácie dieťaťa a jeho rodiny.

Názov kazuistiky: Mama ma nechce

Popis pozorovaných ťažkostí:

Jakub, žiak deviateho ročníka, vyrastal v rodinnom prostredí s dvojkoľajnou výchovou (rozporné výchovné štýly u rodičov). Má jedného mladšieho súrodenca. Ako 9-ročný zažil rozvod rodičov. Po rozvode približne pol roka deti žili iba s mamou. Neskôr sa mama rozhodla odísť do zahraničia a deti zostali u otca. Štyri roky po tejto traumatizujúcej udalosti a dlhodobej úzkostnej výchove otca začal mať Jakub vážne zdravotné a psychické problémy, ktoré sa prejavili útekmi z domu k starej mame, fajčením a pitím alkoholu.

Ide o prípad dlhodobo trvajúcej stresujúcej až traumatickej udalosti súvisiacej s odchodom matky. Traumatická udalosť má charakter multifaktoriálny. Situácia sama osebe generuje u dieťaťa celý rad rizík, ako napríklad strata dôvery v seba samého, neschopnosť nadväzovať vzťahy, úzkosť a iné problémy, ktoré môžu mať vplyv na jeho školskú úspešnosť.

Príklady odpovedí účastníkov vzdelávania na jednotlivé procesné kroky (označené kurzívou) doplnené o teoretický rámec:

Čo prvé mi beží v hlave? (identifikácia)

- **Lútosť:** „*Chudák chlapec, aká je jeho minulosť? Kam speje? Čo s ním bude v budúcnosti? Akým bude raz otcom? Je mi ľúto, že je deviatak a ja už nestihnem urobiť veľa, koľko času stratil. Chudátko, koľko si musel prežiť. Hrôza! Chudák chlapec!*“
- **Výčitky:** „*Prečo prišla pomoc tak neskoro? Čo prispelo k tomu, že sa chlapcov stav tak zhoršil? Neštandardná situácia, keď matka opustí rodinu, nezodpovednosť matky, krkavčia matka! Prečo sa mu nikto nevenoval? Prečo si ho nevšimli? Čo robil triedny učiteľ? Práca na celé roky, veľká zodpovednosť pre celý tím. Inak to ani nemohlo dopadnúť.*“
- **Ďalšie úvahy:** „*Náročný štart – narušená vzťahová väzba, ktovie, čím prechádzali rodičia, keď takto riešili situáciu? Určiť správnu diagnózu. Prenos hnevu na matku. Dôvod rozvodu? Tak to je silná trauma. Ako dlho to už trvá? Odkedy pozorujeme tieto problémy? Ako to chlapec prežíva? Čo mu pomáhalo prežiť? Ako*

to vníma mladší súrodenec? Aké má väzby a vzťahy v rámci rodiny a školy? Aké má záujmy, krúžky? Ako to zvláda otec, stará sa, čoho sa bojí? Ako presne vyzerá tá jeho výchova a pravidlá? Všimol si niekto niečo doteraz? Má nejaký kontakt s mamou? Ako je to so závislosťou: len experimentuje alebo je to vážnejšie? Je v starostlivosti pedopsychiatra?“

Vo **fáze identifikácie**, prvej fáze riešenia komplexného prípadu, je úlohou ŠPT zistiť, overiť dôveryhodnosť informácií z rôznych zdrojov (informácie od rodinných príslušníkov, dokumentácia z odborných vyšetrení, z predchádzajúcich škôl, súdne rozsudky a iné) a informácie vyhodnotiť. V tejto fáze je dôležité si uvedomiť, že informácie sú získavané s cieľom lepšieho porozumenia svetu dieťaťa a jeho sociálneho okolia, nie hodnotenia a „nálepkovania“. V procese zhromažďovania relevantných informácií sa postupne vytvára mapa sociálnej siete dieťaťa, **identifikujú sa kľúčové vzťahy, zdroje a riziká**. Zároveň prirodzene dochádza k vytvoreniu podpornej siete kontaktov (tak pre žiaka, ako aj pre pomáhajúcich odborníkov), vytvára sa bezpečný a spoločný priestor, v ktorom žiak môže opäť zažiť, že ľudia okolo neho sú starostliví a vnímaví (aj napriek zážitku straty matky).

Čo viem urobiť tu a teraz? (stabilizácia)

- **Zistiť a oboznámiť:** *Všetko, čo je dostupné od triedneho učiteľa, otca. Oboznámiť pedagogický zbor o jeho stave a potrebe zmeny prístupu.*
- **Vzťah s chlapcom:** *Budovanie dôvery a vzťahu; rozhovory, pravidelné poradenské stretnutia; zaujímať sa o neho. Nesúdiť chlapca za skutky. Podporovať ho. Porozumenie. Posunúť ho skúsenému terapeutovi. Dať mu priestor vyjadriť, čo prežíva. Rovnocennosť v rozhovore. Zamerať sa na pozitívne stránky osobnosti, na rozvoj talentu. Arteterapia na prelomenie ľadov.*
- **Podpora otca:** *Rozhovory s ním aj so synom. Odporučiť otcovi odbornú pomoc; podpora jeho rodičovských zručností, aby bol schopný dať chlapcovi pocit, že svet je bezpečné miesto, aj keď sa tam dejú ohrozujúce situácie. Zistiť, z čoho pramení jeho úzkosť. Vyjadriť porozumenie a podporu otcovi so synom.*
- **Mladší súrodenec:** *Kontaktovať mladšieho súrodenca a otca, prizvať ich k spolupráci.*
- **Trieda:** *Sociometria v triede. Pracovať s učiteľmi na tom, aby dieťa nebolo neustále nálepkované inými deťmi aj učiteľmi. Komunikovať s triednym učiteľom. Pónúknúť rozhovor: triedny učiteľ, rodič a žiak. Zistiť, kto sú jeho kamaráti v triede.*
- **Systém:** *Sieťovanie podpory. Stretnutie školského podporného tímu.*

Vo fáze **stabilizácie** je úlohou ŠPT naplánovať a realizovať prvé kroky na zmiernenie následkov ťažkých udalostí, primárne prostredníctvom blízkych osôb, s ktorými sa žiak cíti bezpečne. Najčastejšie v školskom prostredí ide o spolužiakov, triedneho učiteľa a iných PZ/OZ, u ktorých je dôležité podporiť možné zvýšenie intenzity vzájomne stráveného času. Stabilizácia spočíva práve v uvedomení si žiaka, že má blízke osoby, u ktorých zažíva prijatie a záujem. Podpora žiaka a rodiny na tejto úrovni vyžaduje koordináciu postupov členov tímu, ich vzájomnú spoluprácu.

Koho potrebujem zapojiť a osloviť? (intervencia)

- *Mladší súrodenec, otec, prípadne širšia rodina, starí rodičia, triedny učiteľ/vedenie školy, učiteľov asistent, dobrý kamarát, spolužiaci, bývalí spolužiaci, psychológ, sociálny pedagóg, kariérny poradca, poradňa, sociálna kuratela, klinický psychológ, terapeut, pediater, lekár, psychiater, polícia v rámci prevencie v triede, osoby v škole, ktorých má rád, matka, kňaz, neziskovky.*

Po fázach budovania bezpečia pre žiaka a identifikovaní blízkych osôb ŠPT zvažuje intervenčné kroky. Komplexné riešenie si vyžaduje angažovanie viacerých členov tímu (tvorbu subtímu) a neraz je potrebné zapájať aj odborníkov z externého prostredia (poradenské zariadenie, sociálna kuratela, terapeuti, lekári). Podpora je smerovaná nielen k žiakovi, ale rovnako tak aj k triede, učiteľom a rodine. Intervenčné postupy/aktivity prebiehajú v úzkej spolupráci so všetkými zainteresovanými, predovšetkým so zariadením poradenstva a prevencie, medzirezortnými inštitúciami, v súlade so štandardmi odborných činností.

Čo ešte potrebujem urobiť? (udržateľnosť)

- *Stretnutie podporného tímu s cieľom dohodnúť ďalšie kroky, feedback kolegov, dohodnúť stratégiu intervencie (kto a čo bude robiť), navrhnuť spoločné ciele, odbornú pomoc otcovi, zabezpečiť prechod na strednú školu,*
- *nájsť nejaký koníček, spoločnú tému,*
- *poskytnúť pozitívny zážitok mimo školy, písanie príbehov, šport,*
- *odporučiť výchovné opatrenia smerom k rodičom zo strany ÚPSVaR,*
- *spojiť sa so ŠPT strednej školy, aby mali na čo nadviazať, aby sa znova nestratil,*
- *kontaktovať mamu kvôli obnoveniu vzťahu so synom, ak by chcel,*
- *ponúknuť žiakovi možnosť kontaktu aj po skončení školy (napr. cez sociálne siete).*

Proces riešenia komplexného prípadu by mal smerovať k **udržateľnosti**, t. j. k zabezpečeniu toho, aby v budúcnosti podpora žiaka a rodiny bola nezávislá od intervencií odborných zamestnancov. Vďaka podpore členov ŠPT by žiakovi mala postačovať podpora triedneho učiteľa či pedagogického asistenta, ktorí aj po ukončení intervencií OZ naďalej monitorujú jeho situáciu. Ak žiak vie, že podpora je v zásade stále dostupná, dáva mu to istotu, že v prípade nových výziev neostane na to sám (napríklad puberta, prechod na strednú školu, rôzne neúspechy). Je užitočné, ak si ŠPT vedie zoznam žiakov v riziku, ktorých priebežne monitoruje v spolupráci s pedagógmi s cieľom včas zachytiť prípadné nové riziká.

Kde sú moje limity?

- *Som koordinátor, nie terapeut; nedostatok kompetencií; emocionálna a profesionálna miera angažovanosti; ako si zachovať svoje vnútorné hranice; veľká zaangažovanosť sa niekedy môže obrátiť voči nám; nedostatok pracovného času; málo času na nadviazanie vzťahu s chlapcom v závere 9. ročníka; možná uzavretosť a odpor žiaka, získanie jeho dôvery; neochota spolupracovať zo strany rodiny.*

Výzvou pre členov ŠPT je poznať svoje limity a limity tímovej spolupráce. Ak sú limity reflektované a prijímané, môžu byť zdrojom efektívnej odbornej práce a motivujú k rozvoju. Poznanie vlastných limitov neznamená stratu pocitu zodpovednosti, napr. ak aj nie som terapeut, môžem byť pre žiaka dôležitou vzťahovou a podpornou osobou, môžem kvalitne koordinovať starostlivosť o žiaka, môžem vytvárať bezpečný priestor pre žiaka a jeho rodinu. Byť poradcom, podpornou osobou v konečnom dôsledku znamená disponovať veľkou mierou pokory a sebaznania. A to je cesta, na ktorú nás jedinečným spôsobom pozýva práca v ŠPT.

Záver

Dlhodobá systémová práca ŠPT pri riešení komplexných prípadov, súbežne s intervíziou a supervíziou, by mala postupne viesť k včasnému zachyteniu rizík a riešeniam už na úrovni prevencie. Vďaka tomu je možné minimalizovať čas, energiu a zapojenie externých aktérov. Zároveň je potrebné dodať, že sa vždy budú diať aj náhle rizikové udalosti a zmeny, ktoré si vyžadujú krízovú intervenciu a následnú komplexnú starostlivosť v spolupráci s inými subjektmi.

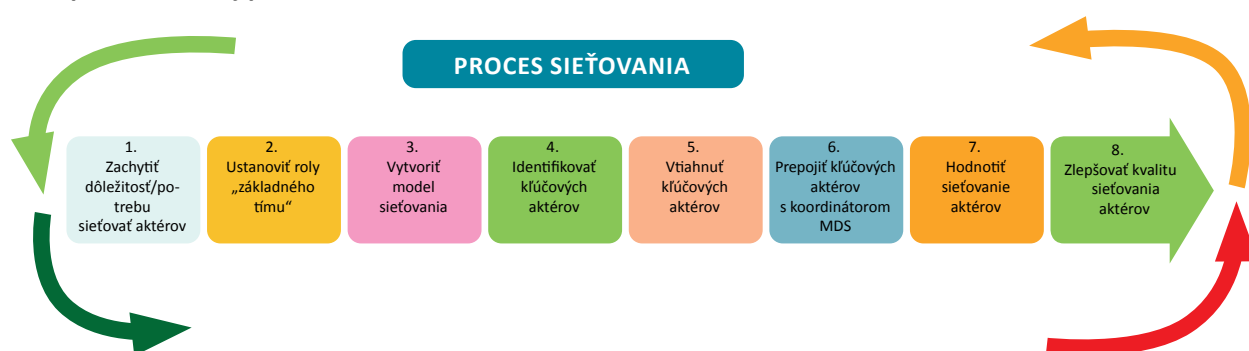
Príloha 11: Facilitácia diskusie – cvičenie

Ku každej situácii priradte písmeno s odpoveďou. Môže sa aj opakovať, prípadne popíšte, čo iné by ste urobili (napr.: situácia: 1 + odpoveď: i):

1. Chcete stimulovať diskusiu.
 2. Chcete ukončiť diskusiu.
 3. Chcete vtiahnuť účastníka do diskusie.
 4. Dvaja účastníci sa rozprávajú medzi sebou.
 5. Dávajú vám otázku, na ktorú neviete odpovedať.
 6. Chcete overiť mieru podpory konkrétneho názoru.
 7. Diskusia prebieha len medzi dvomi účastníkmi. Ostatní sa prizerajú.
 8. Diskusia prebieha istý čas, neviete, či je ešte prínosná.
 9. Dvaja ľudia debatujú bez konkrétneho pokroku.
 10. Chceli by ste vedieť, ako efektívne ste viedli skupinu.
-
- a) Požiadajte každého účastníka, aby sumarizoval názory ostatných.
 - b) Žiadajte spätnú väzbu od skupiny.
 - c) Dajte skupine otvorenú všeobecnú otázku.
 - d) Dajte účastníkovi konkrétnu otázku.
 - e) Dajte skupine konkrétnu otázku.
 - f) Dajte účastníkom otvorenú všeobecnú otázku.
 - g) Požiadajte skupinu o zhrnutie.
 - h) Požiadajte účastníka o zhrnutie.
 - i) Otočte otázku do skupiny.
 - j) Nič z toho, čo je uvedené. Urobil/-a by som...

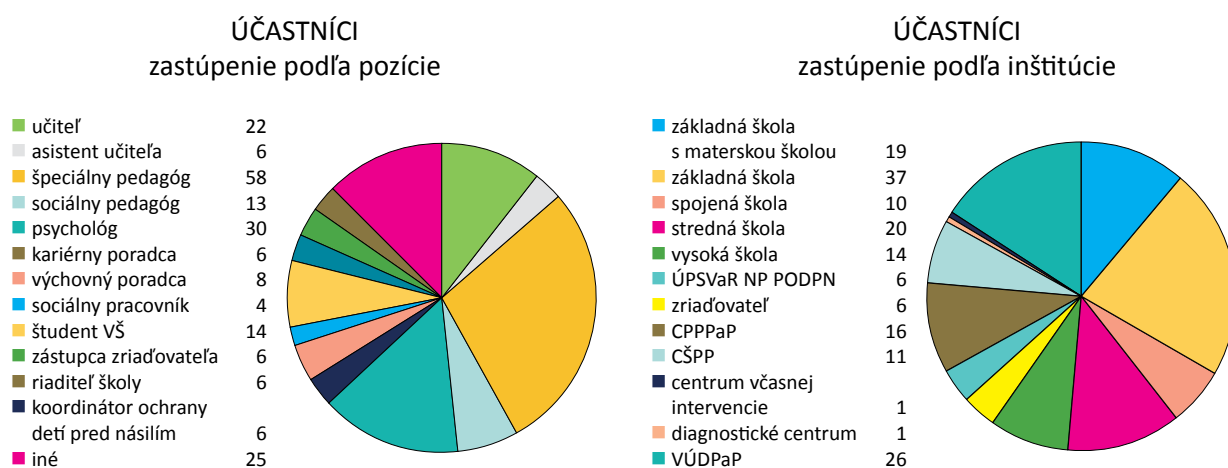
Príloha 12: Proces sieťovania multidisciplinárnych tímov (MDT) v Žilinskom kraji – príklad dobrej praxe

1. PROCES SIEŤOVANIA MULTIDISCIPLINÁRNYCH TÍMOV (MDT) V ŽILINSKOM KRAJI – príklad dobrej praxe

Obr. 8 Proces sieťovania v multidisciplinárnej spolupráci (Okálová, 2021, vlastné spracovanie)

Navrhnutý proces sieťovania v sebe integruje budovanie a rozvoj multidisciplinárnej spolupráce (MDS). V období od januára do decembra 2021 bol proces sieťovania pilotovaný VÚDPaP-om prostredníctvom Regionálneho projektového tímu Žilina (NP Štandardy) na území Žilinského samosprávneho kraja. Doterajším výsledkom je sieť zobrazená na obrázku:

Obr. 9 Zastúpenie účastníkov siete MD spolupráce (VÚDPaP, 2021)

Pre tímy pomáhajúcich profesionálov môže byť náš návrh inšpiráciou k tvorbe vlastnej siete multidisciplinárnej spolupráce v dvoch rovinách:

1. budovanie individuálnej siete multidisciplinárnej podpory okolo dieťaťa, žiaka, klienta alebo
2. sieťovanie vlastného multidisciplinárneho tímu s ďalšími tímami v komunite.

Základná sieť aktérov MDS

Aby sme podporili debarierizáciu napojenia rezortných tímov naprieč rozmanitými inštitucionálnymi systémami podpory do procesu sieťovania, v popise pre porozumenie používame zovšeobecňujúcu skratku MDT – multidisciplinárny tím (ktorým je aj ŠPT), tiež neformálne tímové roly ako „sieťovač“; „koordinátor MDS“; „spriaznení aktéri – garanti“; „kľúčoví aktéri“; tímový formát „základný tím“ a výstupy z procesu sieťovania.

- „*Multidisciplinárny/-e tím/-y*“ (MDT) sú nástrojom na organizovanie, koordináciu a poskytovanie služieb podpory duševného zdravia s cieľom komplexne uspokojiť potreby jednotlivcov. Tímy spájajú odborné znalosti a zručnosti rôznych odborníkov, aby spoločne posudzovali, plánovali a riadili starostlivosť. Očakáva sa, že MDT so sídlom v komunite a prepojením s primárnou starostlivosťou budú proaktívne pracovať na podpore cieľov individuálnej starostlivosti. Prostredníctvom prístupu k rôznym komunitným službám sa MDT zameriavajú na udržanie ľudí v pohode a nezávislosti (<https://www.scie.org.uk/integrated-care/research-practice/activities/multidisciplinary-teams>).
- „*Základný tím*“ je úzke zoskupenie kľúčových osôb, ktoré sú schopné garantovať patričnú pomoc, jej kvalitu v rámci vybraných typov a stupňov podpory. Sú spoluzodpovední za prípravu a realizáciu sieťovania, plnia úlohy, usmerňujú a facilitujú proces sieťovania. Tvoria ho zväčša 2 – 4 osoby. V praxi ŠPT môže ísť napríklad o toto zastúpenie na:
 1. úrovni: sieťovač s osobou, ktorá bude dlhodobjšie koordinovať MDS v rámci podpory cieľových skupín, môže ísť napríklad o triedneho učiteľa, koordinátora vo výchove a vzdelávaní a pod.,
 2. úrovni: sieťovač a koordinátor MDS – dostupný odborný zamestnanec (ideálne špeciálny, sociálny, liečebný pedagóg, logopéd alebo školský psychológ) a výchovný poradca;
 3. – 5. úrovni: sieťovač a koordinátor klienta alebo koordinátor multidisciplinárneho tímu (MDT).
- „*Sieťovač*“ je dočasná rola ktoréhokoľvek člena MDT, ktorý utvára funkčné prepojenia garantov, kľúčových aktérov a stabilného koordinátora multidisciplinárnej spolupráce. Je iniciátor sieťovania a tvorca „základného tímu“, ktorý prvý identifikoval potrebu sieťovať a prišiel s myšlienkou realizácie. Má jasnú víziu o sieti a jej benefitoch v MDS, je pre sieťovanie najviac zapáleným a presvedčeným členom tímu. Môže byť nositeľom dôležitého know-how a inšpirácie.
- „*Koordinátor MDS*“ je stabilná rola vybraného člena MDT, ktorý aj napriek tomu, že nie je na prvý pohľad identifikovateľný, systematicky a cielene koordinuje proces multidisciplinárnej spolupráce podľa navrhnutého modelu sieťovania. Prevzal formálnu úlohu koordinovať efektívne sieťovanie, udržiavať a rozvíjať aktívnu sieť aktérov MDS. Rieši primárne hlavnú koordinačnú líniu, vecnú, technickú a pro-

cesnú stránku a v neskorších fázach jeho rolu, či niektoré úlohy preberajú koordinátori subtímov. Pre „základný tím“ je kľúčový. Motivuje a sleduje progres a kvalitu siete, pomáha prekonávať prekážky a oceňuje úspechy aktérov v spolupráci.

- „*Spriaznený líder – garant*“ je osoba uznaná komunitou (inštitucionálnou, profesijnou, záujmovou, geografickou...) ako prirodzená autorita a nositeľ hodnôt MDS, ktorá garantuje v sieťovaní istú kvalitu vzťahov medzi kľúčovými aktérmi a vaším MDT. Ide o silného formálneho lídra, ktorý komunikuje benefity sieťovania naprieč sieťou a formálne či neformálne schvaľuje zapojenie aktérov do sieťovania. Je to kľúčový „stakeholder“, ktorého je potrebné získať do sieťovania ako prvého. Mal by viditeľne podporovať sieťovanie počas celého procesu. Odporúča sa, aby s ním „základný tím“ a ďalší kľúčoví aktéri MDS vytvorili funkčnú koalíciu podporujúcu MDS na všetkých úrovniach.
- „*Kľúčoví aktéri MDS*“ – ide o strategických účastníkov multidisciplinárnej spolupráce v procese sieťovania. Spolu s garantmi sú aktívnym prvkom siete. Sú to lokálni lídri v tímoch, pracovných skupinách a organizáciách, ktorí sami iniciujú, realizujú a podporujú šírenie MDS a budovanie siete. Majú dosah na jednotlivé aktivity MDS. Rozumejú MDS, jej prínosom. Vedia počúvať a byť tlmočníkmi názorov, pocitov a potrieb cieľových skupín.
- „*Aktér*“ je každý člen siete, ktorý nemá v sieťovaní žiadnu kľúčovú či riadiacu úlohu, no svojou aktivitou ovplyvňuje celkový výsledok MDS, pričom aj on sám je ňou ovplyvnený (napr.: v zmene správania alebo spolupráci na nových riešeniach pre iných účastníkov MDS). Aktéri predstavujú jednu z najdôležitejších dotknutých strán. Mali by byť aktívne zapájaní a informovaní. Aktér môže MDS buď podporiť, alebo zabrzdiť. V praxi ŠPT ide o deti/žiacov/rodiny/vedenie školy a pedagogický zbor/partnerov/iné cieľové skupiny (upravené podľa Vlachová, Vlach, 2020).

Univerzálny popis procesu prináša logický postup sieťovania ŠPT, ako aj iných MDT so svojimi cieľovými skupinami.

Efektívne sieťovať znamená (upravené podľa Vlachová, Vlach, 2020):

- a) porozumieť fázam sieťovania a možnostiam, ako ich efektívne riadiť,
- b) naplánovať aktivity, ktoré pomôžu úspešne zvládnuť jednotlivé fázy,
- c) každú fázu efektívne facilitovať s využitím plánovaných aktivít,
- d) vedieť, v ktorej fáze sa nachádzame a kam smerujeme,
- e) monitorovať progres na úrovni aktérov MDS a identifikovať bariéry,
- f) realizovať korektívne kroky smerujúce k odstraňovaniu bariér.

1.1 Fázy sieťovania

Proces sa skladá z 8 fáz. Integruje v sebe krátky popis a užitočné tipy na strategické aktivity sieťovania aktérov MDS:

1. Zachytiť dôležitosť/potrebu sieťovať aktérov

Pozorujte komunikáciu (verbálnu i neverbálnu – maily, záznamy, ktoré súvisia s témou sieťovania) medzi aktuálne prítomnými aktérmi, s ktorými sa stretávate vo svojej praxi, a zachyťte v nej potrebu spolupracovať s ďalšími kľúčovými účastníkmi multidisciplinárnej spolupráce (MDS).

Užitočné tipy

1. Uvedomte si, že sa stávate „sieťovačom“ a ako dotknutý člen multidisciplinárneho tímu ste zrazu v dvojrole.
2. Sledujte v bežnej komunikácii charakteristiky a postoje osôb, tímov, inštitúcií, ktoré sa v téme, s ktorou pracujete, objavujú (priamo – menovite, s dohľadateľným kontaktom... „pani učiteľka XY“, „vyšetrovateľ XY“/nepriamo – zámenami, prídavnými menami, zovšeobecňujúcimi či strešnými pojmami... „niektorí“, „tí z mesta“, „odborný zamestnanec“ a pod.).
3. Analyzujte kontakty a vytvorte z nich zoznam – „základnú sieť aktérov MDS“. Pri tvorbe siete MDS vizuálne a textovo prioritizujte predovšetkým roly aktérov v MDS a ich:
 - polohu vo vzťahoch (zohľadňujúcu vzťahové bezpečie, rezistenciu, spoločné hodnoty),
 - predošlé témy, aktivity a úspechy v MDS,
 - strategické kompetencie a deklarované zručnosti (benefity a silné stránky),
 - zdroje na ďalšiu spoluprácu.
4. Oslovte vlastný MDT s potrebou sieťovania MDS a zladte sa v základných východiskách.

Nástroje: MDT môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje²⁾.

²⁾ a) Nástroj spracovaný v exceli
b) https://www.rpsp.eu/wp-content/uploads/2021/03/IP_RPSP_2021_web_final-compressed.pdf
c) https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Vyhodnocovani_rizik_publikace.pdf?
d) <https://www.wearelumos.org/czechrepublic/media-centre/publications/vyhodnocov%C3%A1n%C3%AD-pot%C5%99eb-d%C4%9Bt%C3%AD/?>
e) https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Manual_Pracovni_archy.pdf?
f) https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Working_Sheets_SK.pdf?
g) Elmore CE, Tingen JM, Fredgren K, et al Using an interprofessional team to provide refugee healthcare in an academic medical centre Family Medicine and Community Health 2019;7:e000091. doi: 10.1136/fmch-2018-000091, <https://fmch.bmj.com/content/7/3/e000091>
h) Vanruler, Dawn. (2016). Use of Collaborative Care Team Maps (Teamograms) to Increase Understanding of InterProfessional Collaborative Care Team. 10.13140/RG.2.1.3799.2089. https://www.researchgate.net/publication/298949279_Use_of_Collaborative_Care_Team_Maps_Teamograms_to_Increase_Understanding_of_InterProfessional_Collaborative_Care_Team

2. Ustanoviť roly „základného tímu“

Vytvorte „základný tím“ – úzke zoskupenie osôb, ktoré sú schopné garantovať prijímateľovi i poskytovateľovi odborných činností a služieb patričnú podporu počas stabilizovania siete. Tiež elementárnu kvalitu vznikajúcej multidisciplinárnej spolupráce (MDS), ktorú chcete ďalej rozvíjať.

Môže ísť napríklad o prepojenie „sieťovača“ s osobou, ktorá bude dlhodobejšie koordinovať MDS v rámci podpory sieťovania dotknutých aktérov (kľúčový koordinátor MDS – môže to byť napríklad: PZ/OZ, „case manager“, koordinátor klienta, kurátor, garant a pod.) alebo spriazneným lídrom – „garantom“ MDS.

1. Ziniciujte facilitované stretnutie so svojim MDT, kde predstavíte svoju potrebu sieťovania.
2. Zosúlďte sa v celi sieťovania – verifikujte si v MDT užitočnosť sieťovania a spoločne preferovanú budúcnosť.
3. Dohodnite sa na rolách a kompetenciách, ktoré budú tvoriť „základný tím“, ideálne 2 – 4 osoby.
4. Ustanovte „základný tím/subtím“ vo vnútorných procesoch a koordinácii vlastného MDT.
5. Predstavte „základný tím“ „garantom“ a ponúknite im v ňom členstvo.

Užitočné tipy

Nástroje: multidisciplinárny tím môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje nižšie³⁾.

3. Vytvoriť model sieťovania

Vytvorte vlastný model sieťovania, ktorý zohľadňuje a kombinuje ako interné, tak aj externé procesy angažovania vášho MDT, „základného tímu“ a potrieb aktérov MDS vo vznikajúcej sieti.

Model by mal zohľadňovať jedinečný algoritmus⁴⁾ sieťovania aktérov MDS. Ten je definovaný „základným tímom“ v spolupráci so spriaznenými lídrami – „garantmi“ dotknutých aktérov MDS (sú zväčša definovaní v základnej sieti aktérov). Môže ísť napríklad o grafický náčrt, schému či dokument, kde sú zachytené základné prvky komunikácie (budovania povedomia a porozumenia o naliehavosti sieťovať aktérov), spoločne dohodnuté etické pravidlá, piliere spolupráce, hodnoty, metodické a koordinačné postupy, kompetenčné rámce, merateľné výstupy, jedinečné kritériá a pod., zohľadňujúce špecifickosť sieťovania vášho MDT v MDS.

³⁾ a) Nástroj spracovaný v exceli

b) <https://vudpap.sk/x/projekty/standardy/procesne-standardy-odbornych-a-odbornometodickych-cinnosti/>

c) <https://naserovnovaha.cz/setkani-okolo-ditete/>

d) <https://www.minedu.sk/data/att/20785.pdf>

e) <https://www.minedu.sk/data/att/20724.pdf>

f) https://www.cmhcd.cz/CMHCD/media/Media/Ke%20stazeni/Centrum/2017_02_metodika_fin_web.pdf

g) <https://www.eurlyaid.eu/eciguidebook-slovakedition/>

⁴⁾ Podľa Donalda Knutha je algoritmus definovaný ako „konečná množina pravidiel, ktorá popisuje postupnosť presne definovaných inštrukcií na vyriešenie určitého problému“. In: KNUTH, Donald Ervin. *Umění programování 1. díl, Základní algoritmy*. [s.l.] : Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-2025-5. Kapitola 1.1 Algoritmy, s. 4 – 6 (po česky).

V praxi škôl môže ísť o tieto modely:

- model vnútornej siete aktérov MDS – sieťovania ŠPT s aktérmi MDS vo vlastnej škole (spolupráca s vedením, triednymi a predmetovými učiteľmi, rodičmi a pod.),
- model sieťovania ŠPT so školami v spoločnej zriaďovateľskej pôsobnosti,
- model sieťovania ŠPT a zariadení poradenstva a prevencie v spoločnej zriaďovateľskej pôsobnosti,
- model sieťovania ŠPT s rovesníckymi skupinami žiakov, platformami rodín vo vzťahu ku konkrétnym ťažkostiam,
- model sieťovania ŠPT a externých organizácií, služieb tematicky zameraných na pomoc a podporu konkrétnej cieľovej skupiny (napr. lokálna sieť medzirezortných inštitúcií na podporu: včasnej intervencie⁵⁾, deťom so syndrómom CAN, prípadne vysoko špecializovaných intervencií pre špecifický typ zdravotného znevýhodnenia) a iné.

Užitočné tipy

1. Naplánujte viac facilitovaných stretnutí „základného tímu“ s cieľom vytvoriť model sieťovania.
2. Definujte v „základnom tíme“ štruktúru algoritmu, podľa ktorého budete sieťovať.
3. Predstavte štruktúru algoritmu „garantom“ (spriazneným lídrom) doteraz dotknutých aktérov MDS a informujte o dôležitosti ich stotožnenia s modelom.
4. Zapracujte pripomienky „garantov“ do algoritmu.
5. Včleňte algoritmus do „modelu sieťovania“.

Nástroje: multidisciplinárny tím môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje nižšie⁶⁾.

4. Identifikovať kľúčových aktérov

Formálne stotožnite „garantov“ s navrhnutým „modelom sieťovania“ a spolu s nimi premýšľajte nad sieťou kľúčových aktérov. Ide tu o štartovací proces tvorby a stabilizácie siete aktérov MDS a vášho MDT. Opierajte sa opäť o algoritmus a model sieťovania (hodnoty a rámce spolupráce, tiež jasné benefity z nej).

⁵⁾ Tu ide sieťovanie ŠPT s koordinátormi „integrovanej starostlivosti“ u detí v ranom a predškolskom veku (napr.: transdisciplinárne sieťovanie MD tímov v integrovanom systéme včasnej intervencie, ktoré preväzuje, napr. koordinátora ŠPT s kľúčovými pracovníkmi CVI, rodičmi a koordinátormi klientov ŠCPP). Podrobne v publikácii „Odporúčané postupy včasnej intervencie – príručka pre odborníkov“.

⁶⁾ a) Nástroj spracovaný v exceli

b) Záznamy MDS Žilinský kraj 01/2021 a MDS Žilinský kraj 06/2021

c) https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/vystupy_np_parti/Facilitacia.pdf

d) <https://naserovnovaha.cz/setkani-okolo-ditete/>

1. Aktualizujte „základnú sieť aktérov MDS“, rozšírite ju o ďalších relevantných aktérov MDS, ktorých ste zachytili počas realizácie predošlých sieťovacích krokov a komunikácie k téme.
2. Transparentne definujte základný pilier identifikácie kľúčových aktérov MDS v sieti (napr.: líder MDS uznaný rodinami, odborníkmi..., alebo dôveryhodná osoba v kontexte vlastnej praxe, nositeľ hodnôt a pod.).
3. Dohodnite a vizualizujte proces sieťovania vášho MDT a kľúčových aktérov MDT.
4. Pripravte komunikačný plán na oslovenie kľúčových aktérov MDS.
5. Sprecizujte plán s „garantmi“ a zapracujte ich pripomienky.

Užitočné tipy

Nástroje: multidisciplinárny tím môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje nižšie⁷⁾.

5. Vtiahnuť kľúčových aktérov

Po predošlých krokoch okrem „garantov“ formálne stotožnite i kľúčových aktérov MDS s vaším „modelom sieťovania“. Ide tu o dlhodobý proces rozvoja siete MDS (aktérov a vášho MDT), ktorý by mal byť v kvalite merateľný, v teréne zrozumiteľný a uznaný ako užitočný.

1. Oslovte kľúčových aktérov MDS s piliermi spolupráce a témou dlhodobého sieťovania.
2. Predstavte im proces sieťovania a ich rolu v ňom.
3. Zjednoťte sa v cieľi a témach sieťovania.
4. Dohodnite sa na najbližších krokoch v sieťovaní.
5. Pracujte s optimálnym pomerom času/tém/koordinačnej náročnosti/dostupného personálu.
6. Citlivo vnímajte a zohľadňujte potreby siete.
7. Pri budovaní siete zotrvať flexibilní a hodnotovo korektní.

Užitočné tipy

Nástroje: multidisciplinárny tím môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje (napr.: záznamy MDS Žilinský kraj 01/2021 a MDS Žilinský kraj 06/2021).

6. Prepojiť kľúčových aktérov s koordinátorom MDS

Pričleňte aktívnych kľúčových aktérov MDS do „základnej siete aktérov“ a cielene ich prepojte na centrálného koordinátora MDS (člena „základného tímu“). Ako „sieťovač“ odovzdajte transparentne koordináciu siete koordinátorovi MDS. Týmto aktom vaša rola sieťovača zaniká.

⁷⁾ a) Nástroj spracovaný v exceli

b) Záznamy MDS Žilinský kraj 01/2021 a MDS Žilinský kraj 06/2021

c) https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/vystupy_np_parti/Facilitacia.pdf

d) <https://naserovnovaha.cz/setkani-okolo-ditete/>

Užitočné tipy

1. Aktualizujte „základnú sieť aktérov“ o kontakty a charakteristiku kľúčových aktérov MDS, ktorých sieťovanie zaujíma.
2. Skoordinujte facilitované stretnutie „základného tímu“ a kľúčových aktérov s cieľom odovzdať rolu sieťovača koordinátorovi MDS.
3. Vytvorte formálny záznam o prepojení kľúčových aktérov s koordinátorom MDS.
4. Posilnite uznaním rolu koordinátora MDS.

Nástroje: multidisciplinárny tím môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje (napr.: záznamy MDS Žilinský kraj 01/2021 a MDS Žilinský kraj 06/2021).

7. Hodnotiť sieťovanie aktérov

Vo vlastnom MDT nepretržite, pravidelne hodnotte efektivitu a spôsob sieťovania, ideálne cez merateľnú veličinu, ktorou je predovšetkým „angažovanosť“. Používajte objektívne i subjektívne spôsoby hodnotenia.

Užitočné tipy

1. Stanovte si v MDT indikátory úspešnosti sieťovania (napr. počet a rozmanitosť členov siete a potreby školskej komunity; periodicita stretnutí, kritériá kvality sieťovacích výstupov; trvácnosť a charakteristika spolupráce; a pod...).
2. Analyzujte sieťovanie.
3. Používajte kvantitatívne a kvalitatívne nástroje (dotazníky, záznamy zo stretnutí, individuálne rozhovory a pod.) spätnej väzby.
4. Spracujte si formálny záznam o splnení indikátorov sieťovania – naštartujte samohodnotenie.

Nástroje: multidisciplinárny tím môže použiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje (napr.: záznamy MDS Žilinský kraj 01/2021; MDS Žilinský kraj 06/2021; dotazník spätnej väzby).

8. Zlepšovať kvalitu sieťovania aktérov

Reflektujte v sieti MDS kvalitu modelu sieťovania, v prípade potreby ho flexibilne modifikujte. Merajte predovšetkým súdržnosť siete (myslíme tým istú kvalitu vzťahov a rezistenciu aktérov v MDS), prípadne vplyv sieťovania a opakovane prezentujte v sieti proces a ciele sieťovania (novým i starým aktérom MDS), aby ste kotvili všetkých účastníkov. Môžete rozvíjať sieťovanie cez koordináciu aktérov a im blízkych tematických stretnutí, ktoré im umožnia nielen spolupracovať, ale i súčasne zlepšovať a učiť sa využívať zdroje siete. Umožnite podeliť sa o dobrú prax a pozitívnu zmenu spolupráce. Oceňte aktérov za ich snahu. Pracujte aj s chybou. Nevadí, ak sa niečo nepodarí.

1. Vytvárajte vždy dostupnú a bezpečnú obojsmernú „informačnú platformu siete“ pre všetkých aktérov MDS, ktorá váš MDT so sieťou spája.
2. Nepretržite aktualizujte „základnú sieť aktérov“.
3. Mapujte proces zlepšovania – progres, jeho elementárne indikátory kvality a komunikujte ho do siete.
4. Aktívne, cielene a pravidelne podporujte rozvoj aktérov v sieti, motivujte ich k inováciám MDS a pod.

Užitočné tipy

Nástroje: multidisciplinárny tím môže požiť vlastný nástroj alebo už praxou overené vzory a zdroje, ako napríklad adresne zamerané cloudové úložisko, barometre, samohodnotiace dotazníky kvality a pod.

Bibliografia:

Social care institute for excellence. Multidisciplinary teams. Dostupné na: <https://www.scie.org.uk/integrated-care/research-practice/activities/multidisciplinary-teams>

Vlachová, I., Vlach, J. 2020. *Riadenie zmien: Podpora implementácie NP Štandardy v systéme VPap.*

VÚDPaP, 2021. *Ako môže vyzerat' multidisciplinárna spolupráca v Žilinskom kraji v roku 2023.* Dostupné na: <https://youtu.be/WKKIHOQBkY>

VÚDPaP, 2021. *Autoevalvačné nástroje.* Dostupné na: <https://vudpap.sk/institut-inovacii/autoevalvacne-nastroje/>

VÚDPaP, 2021. *Dotazník spätnej väzby online MD stretnutia, 2021.* Dostupné na: https://forms.office.com/pages/responsepage.aspx?id=RYadwkiQIU2IC_mwinzIO-pOEmGGJgdVDh9zGAXXI5ZpUMzE2Uk03MDVQSIE3MIIQOVZDQVVFSFVVSy4u-&utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=campaign&utm_content=campaign

DOTAZNÍK NA ZHODNOTENIE PRIPRAVENOSTI AKTÉROV MDS NA SIEŤOVANIE	
Zdroj: upravené podľa Vlachová, I. – Vlach, J., 2020. Riadenie zmien: Podpora implementácie NP Štandardy v systéme VPap	
Na stupnici od 1 do 5, kde 1 predstavuje výrazný nesúhlas a 5 výrazný súhlas, vyjadrite, nakoľko súhlasíte s každým z nižšie uvedených tvrdení. (5 = veľmi súhlasím; 4 = súhlasím; 3 = neutrálny postoj; 2 = nesúhlasím; 1 = veľmi nesúhlasím)	Skóre
1. Ľudia budú veriť, že táto spolupráca je nevyhnutná.	
2. Ľudia budú veriť, že táto spolupráca zlepší výsledky tímu, organizácie a spokojnosť klientov.	
3. Ľudia budú chápať, že túto spoluprácu je nutné uskutočniť práve teraz.	
4. Tímy a organizácie majú zdroje a kapacitu na uskutočnenie tejto spolupráce.	
5. My v tíme i ľudia v organizáciách máme skúsenosť s implementáciou sieťovania MDS.	
6. My v tíme i ľudia v organizáciách máme ľudí pripravených na uskutočnenie tohto sieťovania.	
7. Lídri v organizáciách budú oddaní sieťovaniu tejto spolupráce a aktívne ju budú podporovať.	
8. Sieťovanie a táto spolupráca je kompatibilná s kultúrou organizácie/-cií.	
9. Vzťahy a komunikácia medzi aktérmi MDS sa v dôsledku tohto sieťovania zlepšia.	
10. Procesy multidisciplinárnej spolupráce sa v dôsledku tohto sieťovania zlepšia.	
11. Systém MDS vrátane riadiacich a podporných zložiek bude po tomto sieťovaní fungovať efektívnejšie.	
12. V dôsledku tohto sieťovania budú mať ľudia viac relevantných informácií potrebných na svoju prácu.	
13. V dôsledku tohto sieťovania budú mať ľudia viac prostriedkov, nástrojov a pomôcok potrebných na výkon svojej práce.	
14. Toto sieťovanie posilní v ľuďoch pocit, že spolu tvoria jeden tím.	
15. Toto sieťovanie prinesie viac kvalifikácie, rastu a ocenení aktérov MDS ako predtým.	
16. Ľudia budú mať v dôsledku tohto sieťovania viac právomocí/kompetencií.	
17. V dôsledku tohto sieťovania budú aktéri MDS lepšie prijímať vyššie očakávania na výkonnosť.	
18. Pracovná záťaž bude ľuďmi v dôsledku tohto sieťovania viac akceptovaná.	
19. Meranie výkonu bude v dôsledku tohto sieťovania objektívnejšie.	
20. Ľudia budú veriť, že majú tie správne schopnosti uskutočniť MDS.	
21. Ľudia budú mať v dôsledku tohto sieťovania väčšiu istotu angažovania.	
Celkové skóre	
Vyhodnotenie	
84 – 105 bodov: Ste dobre pripravený na sieťovanie, ľudia budú MDS podporovať, ak sa zameriate na vedenie MDS. Ale nezaspíte na vavrínoch. Komunikujte silné stránky sieťovania aktérov MDS a buďte pripravený na prípadné problémy.	
63 – 83 bodov: Úspech sieťovania je vo vašich rukách. Musíte investovať čas a zdroje, aby ste získali podporu ľudí. Identifikujte najkritickejšie oblasti a pracujte na nich. Komunikujte silné stránky sieťovania aktérov MDS.	
42 – 62 bodov: Vaše sieťovanie je riskantné a bude vyžadovať neustále zdroje, aby ľudia podporili implementáciu a udržanie MDS. Urobte cost benefit analýzu a prehodnoťte, či sieťovanie chcete uskutočniť. Ak áno, potrebujete veľmi dobrý plán zameraný na ľudskú i technickú stránku sieťovania aktérov MDS.	
21 – 42 bodov: Vaše sieťovanie je na najlepšej ceste k neúspechu a vyžaduje okamžitý redizajn, inak vyhodíte zdroje a energiu von oknom.	

Príloha 13: Príprava a sebareflexia mentora – cvičenie

Príprava na mentoringový rozhovor

Etapy nášho ŠPT	Akú hlavnú tému ste riešili	Čo ste sa naučili	Čo z tejto skúsenosti môžem odovzdať	Čo presne obsahuje to, čo chcem odovzdať
PRÍKLAD: <i>etapa prípravy</i>	PRÍKLAD: <i>kto bude členom ŠPT</i>	PRÍKLAD: <i>vedieť sa rozhodnúť, kritériá rozhodovania</i> <i>rôznorodosť pováh je na úžitok</i>	PRÍKLAD: <i>ak sme za inklúziu, aj žíme inklúziu</i>	PRÍKLAD: <i>mať odvahu si veci nezjednodušovať</i>
Etapa rozvoja spolupráce				
Etapa krízy, napr.: – odchod člena – príchod nového člena – konflikt v tíme –				

Sebareflexia mentora

POSTOJ	Aké mám teraz presvedčenie	Kam sa chcem posunúť	Čo konkrétne urobím	Kedy, kde, s kým
Dôverujem sebe aj druhým				
Všetci sme OK				
Riešim to, čo mám pod kontrolou				
Pracujem v pozitívnom rámci				
Zameriavam sa na riešenie				
Zmena je život				

Ktoré zo svojich vlastností a schopností považujete za kľúčové v role mentora?

.....

Ako bude mentorovanie prispievať k vašim osobným cieľom a aké poslanie bude napĺňať?

.....

Princípy činnosti členov ŠPT:

Princíp komunikácie - otvorená konštruktívna komunikácia zabezpečená pravidelným bezpečným vymieňaním a overovaním informácií, prepájanie všetkých členov školskej komunity smerom k spoločnému cieľu.

Princíp kooperácie - pravidelné stretávanie a spoločné hľadanie riešení, vzájomné poskytovanie konštruktívnej spätnej väzby, rešpektovanie rovnováhy profesijných rolí a dosiahnutie hodnotového konsenzu.

Princíp koordinácie - organizovanie, plánovanie, hodnotenie činnosti tímu a subtímov v nadväznosti na odporúčané odborné postupy (samohodnotenie, intervízia, supervízia).

Princíp komplexnosti - multidisciplinárna práca smerom k spoločnému cieľu rôznymi odbornými metódami, úzka spolupráca so zariadeniami poradenstva a prevencie a ďalšími externými subjektmi.

Princíp kvality - poznanie vlastnej odbornosti, rešpektovanie odbornosti kolegov, podpora celoživotného vzdelávania a sledovanie aktuálnych trendov.

ISBN 978-80-89698-32-5

9 788089 698325

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.